

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Andra kammaren.

Nr 33.

Tisdagen den 8 maj.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 2 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rosén**, som nu på begäran erhöi ordet, anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har dess ledamot herr J. P. Dahlén till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framställt vissa frågor rörande värnpliktiga civilarbetares skyldighet att utföra blockerat arbete. Interpellanten har därvid åberopat ett i dagspressen lämnat meddelande om att en del samvetsömma värnpliktiga, som äro förlagda till Mackmyra kronopark, blivit indragna i den vid Mackmyra sulfittfabrik rådande arbetskonflikten därigenom, att de ålagts att å Mackmyra järnvägsstation lossa ett antal vagnar med sulfitved, som av revirförvaltningen levererats till fabriken.

*Svar å
interpellation.*

Interpellantens frågor äro följande:

1) Anser herr statsrådet det vara i överensstämmelse med statens uttalade »neutralitet» i konflikter mellan arbetare och arbetsgivare att tvinga samvetsömma värnpliktiga att utföra blockerat arbete och därigenom själfvallet gynna den ena parten, arbetsgivaren, i den pågående konflikten?

2) För den händelse åtgärden i fråga kan anses stå i full överensstämmelse med gällande författningar, ämnar herr statsrådet då vidtaga åtgärder för sådan ändring i dessa författningar, att händelser sådana som ovan relaterade icke behöva upprepas?

Rörande det av interpellanten åberopade fallet har vederbörande jägmästare meddelat följande. Enligt kontrakt av den 18 oktober 1927 har Gästriklands revir att till Mackmyra sulfittaktiebolag under innevarande år leverera 5,000 kbm. pappersmasseved fritt banvagn Mackmyra station över Främlingshems station. Då bolaget genom den utbrutna pappersmassekonflikten förhindrades mottaga veden samt svårigheterna att för lagring upplägga det från skogen framkörda virket å den vid Främlingshems station till förfogande stående arealen alltjämt ökades, återstod till slut ingen annan utväg än att till Mackmyra station förflytta sex vagnslaster virke. Vagnarna lastades första dagarna i februari månad och avsändes omedelbart till Mackmyra station med reviret såsom avsändare och mottagare för att därstädes uppläggas, tills virket av köparen kunde transporteras till fabriken. Till lossningens utförande beordrades en kronojägare och sex värnpliktiga civilarbetare. Lossningen påbörjades den 3 februari. Sedan fyra vagnar lossats, vägrade de värnpliktiga att fortsätta lossningsarbetet, under framhållande att detsamma vore blockerat, men gjordes

Svar å
interpellation.
(Forts.)

samtidigt framställning om anvisning av annat arbete, tills besked hunnit inhämtas från regeringen, huruvida skyldighet föreläge att utföra blockerat arbete.

I telegram till de värnpliktiga meddelade jag, att enligt domänstyrelsens upplysning virket icke kunde vara blockerat, då det tillhörde staten, till dess inmätning ägt rum. Jag erinrade därjämte om vederbörandes skyldighet att fullgöra sitt arbete utan hänsyn till blockad.

Enligt vad sedermera i orsprässen uppgivits, skulle ifrågavarande virkesparti hava blivit uppmätt av bolagets vedgårdsförman redan innan vagnarna lossades. Med anledning härav har vederbörande jägmästare i skrivelse den 16 februari meddelat, att varken han eller bolagets skogschef haft någon kännedom om att uppmätning företagits; att jägmästaren utgått från, att detta parti, som avsänts med revivet såsom mottagare, ej skulle uppmätas förrän vagnarna lossats och särskild framställning om inmätning gjorts till bolaget; att enligt uppgift av bolagets skogschef någon anmodan till vedgårdsförmannen att verkställa inmätning icke givits; samt att revirförvaltningen ej bekommit sedvanlig inmätningssedel.

Enligt lagen den 12 juni 1925 om straff för förbrytelser i tjänsten av vissa värnpliktiga (civilarbetare) äro civilarbetare skyldiga att fullgöra sitt arbete och att lyda arbetsbefälet vid äventyr av böter eller fängelse. Civilarbetare hava följaktligen, såsom redan nämnts, att fullgöra sitt arbete utan hänsyn till blockad.

Någon ändring i de härutinnan gällande, år 1925 av riksdagen antagna bestämmelserna synes mig icke böra vidtagas.

Det måste emellertid anses vara ett önskemål, att här ifrågavarande värnpliktigas arbete ordnas på sådant sätt, att deras inblandning i på den allmänna arbetsmarknaden förekommande konflikter så vitt möjligt undvikas. Man torde hava anledning antaga, att detta önskemål skall bliva tillgodosett genom vidtagande av vissa ändringar i det nu tillämpade systemet för utnyttjande av värnpliktiga civilarbetares arbetskraft, något varom utredning för närvarande pågår inom försvarsdepartementet. Jämlikt bemyndigande den 22 oktober 1927 hava nämligen särskilda utredningsmän tillkallats för att inom departementet biträda med verkställande av utredning rörande möjligheterna att på annat sätt än enligt det nuvarande systemet — vilket visat sig vara i olika hänseenden förenat med olägenheter — lösa spörsmålet om beredande av lämpligt arbete åt sådana värnpliktiga, varom här är fråga. Utredningsmännen hava erhållit i uppdrag att i främsta rummet undersöka, huruvida icke dessa värnpliktiga företrädesvis borde sysselsättas vid arbetsföretag, vilka kunna främja landets odling, såsom utdikning av sådana inom de nordligaste länen belägna, kronan tillhöriga myrmarker, som efter torrläggning med fördel kunna upplåtas för jordbruksändamål, anläggande av odlingsvägar och, i begränsad omfattning, även utförande av odlingsarbete.

Härpå yttrade

Herr **Dahlén**: Herr talman! Jag får för det första tacka herr statsrådet för att han behagat besvara min interpellation. Angående svarets innehåll skall jag för min del fatta mig kort, detta med hänsyn till att ett spörsmål av liknande art nyligen har debatterats här i kammaren, därvid vi haft tillfälle att säga vår mening angående dessa saker.

Som svar på min direkta fråga, huruvida herr statsrådet anser det vara i överensstämmelse med statens uttalade neutralitet i konflikter mellan arbetare och arbetsgivare att tvinga dessa samvetsömma värnpliktiga att utföra blockerat arbete, hänvisas till den paragraf i lagen den 12 juni 1925,

som säger, att de här åsyftade värnpliktiga hava skyldighet att efterkomma arbetsbefälets order och utföra arbete, oavsett om detta är blockerat eller icke — i annat fall riskeras böter eller fängelse. Någon förändring i dessa bestämmelser anser herr statsrådet icke vara av behovet påkallad.

Med detta uttalande har man bestämt sagt ifrån, att någon neutralitet från statens sida i konflikter mellan de stridande parterna faktiskt icke existerar. Det har jag för min del icke heller trott, men det synes mig i alla fall bra, att man fått ett så auktoritativt uttalande på riktigheten i denna uppfattning. Nu torde det i alla fall vara ett obestriddigt faktum, att den, som utför arbete, som är blockerat av arbetarna, oavsett vem som utför arbetet, har också samtidigt tagit ståndpunkt för den ena parten av de stridande, nämligen arbetsköparparten.

Herr statsrådet gör emellertid ett tillägg, och här synes *människan* Rosén stå i ett visst motsatsförhållande till *statsrådet* Rosén, när det framhålles, att det är ett önskemål, att ifrågavarande värnpliktigas arbeten ordnas på sådant sätt, att deras inblandning i på den allmänna arbetsmarknaden förekommande konflikter såvitt möjligt undvikes. Och det hänvisas i detta samband till pågående utredning angående denna fråga. Detta innebär, såvitt jag förstår, ett medgivande av att det krav, som jag här framställt, är fullt berättigat, och då synes det mig hava motiverat ett mera tillmötesgående svar från herr statsrådets sida.

Jag vill också tillägga det, att detta hade även motiverat ett bifall till den motion i detta syfte, som avlämnats i riksdagen av kommunistiska gruppen, men som avslogs av riksdagen, och där t. o. m. motiveringen, på grund av att den ansågs vara nog så välvillig, på förslag från socialdemokratiskt håll ströks.

Jag har nästan för min del väntat litet större förståelse från herr statsrådets sida för dessa samvetsömma värnpliktiga och den svåra ställning, de säkerligen intaga, åtminstone med tanke på regeringsorganets inställning till detta spörsmål. Nu hava ju dessa samvetsömma värnpliktiga befriats från att eventuellt vara med och skjuta ned sina obekanta klasskamrater i andra länder. Men man har samtidigt i stället tvingat dem att utföra strejkbrytararbete, som jag för min del är övertygad om att flertalet av dem anser vara lika vanhedrande som det förstnämnda, fastän liggande på ett annat plan. Jag anser emellertid för min del, att dessa samvetsömma värnpliktiga även böra befrias från den senare uppgiften.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 22 och 23 samt statsutskottets utlåtanden nr 111—113.

§ 4.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets memorial, nr 39, angående återlämnande till första kammaren av en till utskottet hänvisad proposition beslöt kammaren lägga memorialet till handlingarna med förklarande att ärendet borde behandlas av riksdagens särskilda utskott.

§ 5.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo bordlagda första lagutskottets utlåtanden nr 37 och 38 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 9.

§ 6.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att bankouts-kottets memorial, nr 43, med föranledande av andra kammarens återremiss av vissa delar utav bankouts-kottets utlåtande nr 32, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer måtte uppföras sist på föredragningslistan för morgondagens plenum bland två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 217 av statsverkspropositionens åttonde huvudtitel framlagda förslag angående understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss del av Västgöta och Skaraborgs regementens förutvarande mötesplats Axvalla hed;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av mark till broslagningsplats för Bodens Ingenjörkår;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 149, gjorda framställning angående bidrag till de allmänna läroverkens ljus- och vedkassor;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av egendomen Gustafshög till bränsledepå för flottans station i Stockholm;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för uppehållande av en professur i svenska språket och litteraturen vid universitetet i Dorpat i republiken Estland;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående materiell för nykterhetsundervisningen m. m.; och

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av posthusbyggnad i Vasastaden i Stockholm.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av väckt motion om utredning och förslag om en särskild kommunalförfattning för Stor-Stockholm;

bankouts-kottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsättande av aktiebolaget Jordbrukarbankens rörelse; och

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 31, i anledning av väckta motioner om ävägabringande av utredning och förslag rörande utbyggande av den frivilliga försäkringen enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 32, i anledning av väckt motion angående visst tillägg till lagen om försäkring för olycksfall i arbete; och

nr 33, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 25 i anledning av väckt motion om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande skyldighet för vistelsekommun att själv vidkännas vissa kostnader;

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående handel med utsädesvaror, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion angående vidtagande av en undersökning rörande samtliga systembolag m. m.

§ 9.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.54 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 9 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 24, bankoutskottets utlåtanden nr 46 och 47 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 31 och 32.

§ 2.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna andra lagutskottets memorial, nr 33, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 25 i anledning av väckt motion om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande skyldighet för vistelsekommun att själv vidkännas vissa kostnader.

§ 3.

Härefter föredrogs, men blevo ånyo bordlagda sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

§ 4.

Ang. ändrad
lydelse av
§ 17 riksdags-
ordningen.

Till avgörande företogs nu konstitutionsutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 17 riksdagsordningen.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avläten proposition, nr 178, däri Kungl. Maj:t till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlagt följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 17 riksdagsordningen.

§ 17.

1. Val till riksdagsmän i andra kammaren verkställas året näst före början av de fyra år, för vilka valen gälla, under september månad å tid, som i vallagen sägs.

2. Förordnar — — — — — fyraårsperioden.

3. Avgår — — — — — tiden.

Utskottet hemställde, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till ändrad lydelse av § 17 riksdagsordningen.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Gustafson* i *Kasenberg*, *Björkman* och *Forssell* yrkat avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Björkman: Herr talman! Syftet med den föreliggande kungl. propositionen är ju att undanröja de hinder, som ligga i riksdagsordningens formulering mot att röstavgivningen till andra kammaren skall kunna ske på mer än en dag. En motsvarande lättnad finnes ju redan i avseende på de kommunala valen. Nu har Kungl. Maj:t, som sagt, velat, att möjlighet skulle beredas för utsträckning till de politiska valen, och konstitutionsutskottet har visserligen förklarat, att utskottet hade vissa betänkligheter, men att, när det i alla händelser icke skulle gälla att taga en slutlig ställning till saken, utskottet ansett sig kunna förorda bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Kungl. Maj:t har själv icke heller förklarat, att Kungl. Maj:t velat taga någon slutlig ställning till saken, icke sagt, att det vore vare sig önskvärt eller lämpligt, utan det slutliga ställningstagandet får ske en annan gång.

Emellertid ha vi tre reservanter funnit oss icke böra giva något på hand och ansett onödigt att redan nu taga förhandsställning, utan hålla före, att vi kunna vänta tills frågan kommer upp om ändring i vallagen. I propositionen säges anledningen till att frågan nu kommit upp vara den, att det pågår en utredning, som gäller, att man skall låta för landsbygdens folk, som äro avlägset boende från vallokalerna, att avgiva sina röster. Ja, det kan ju naturligtvis låta mycket bra; men vi ha ansett andra vägar lämpligare att gå fram på; det är de vägar, som röra ett ökat antal vallokaler samt en mera praktisk anordning vid valen; och därjämte ha vi, såsom också framhållits från olika håll inom konstitutionsutskottet, funnit, att detta utsättande av valen till flera dagar ökar valhetsen, det skulle leda till ett mycket osympatiskt inpiskande av valmännen mellan den första och andra dagen. Nej! Ökat antal val-

lokaler och praktiska anordningar i övrigt, anse vi vara mest viktiga. Nu har man ju också från riksdagens sida gått in för att man skulle försöka få valresultatet känt så snart som möjligt, ja, nästan så snart att valmannen, som ena dagen avger sin röst, skall, när han nästa dag vaknar, i sin morgontidning kunna få reda på valresultatet. En ändring i det syfte, vartill propositionen leder, skulle i allmänhet leda till att valresultatet bleve uppskjutet någon dag.

Det är dessa synpunkter, som gjort, att vi icke anse, att man här bör gå in för några förhandsuttalanden genom ett godkännande av den kungl. propositionen, och vi ha stärkts än mer i våra betänkligheter, när det försports, att vallagstiftningssakkunniga tänkt sig, att det skulle bli icke blott fakultativt med flera valdagar, utan att anordningen skulle bli obligatorisk. Då man erfor detta och icke vet, vilken Kungl. Maj:t, som en gång kommer att framlägga förslaget — jag ser för övrigt, att nuvarande Kungl. Maj:t ej synes vidare intresserad i denna fråga utan väl tror, att frågan går igenom utan vidare — och icke heller vet, vilka riksdagmän, som då sitta och kunna säga ett varningens ord, så ha vi ansett det vara bättre att stämma i bäcken än i ån, och jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen och därmed avslag på såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition.

I detta yttrande instämde herr *Gustafson* i *Kasenberg*.

Herr Sävström: Herr talman! Jag skall be att få säga ett par ord till förman för utskottets hemställan. Det är så, att inom utskottet meningarna naturligtvis varit delade angående lämpligaste sättet vid förfarandet, när det gäller val till andra kammaren. Emellertid har regeringen begärt, att man redan nu i år måtte vidtaga den grundlagsändringen, att valet till andra kammaren skall kunna förrättas på mer än en dag. Vi äro allesammans angelägna om en reform, som går ut på att valmännen snarast möjligt skola få reda på, hur valen försiggått i landet, d. v. s. att vi inte hädanefter skola behöva gå och vänta i flera veckor för att få reda på resultatet. En sådan reform förestår ju på detta område, men den ändring, som regeringen här föreslår, tro vi icke kommer att inverka något i det avseendet.

Inom konstitutionsutskottet hysa vi den meningen, att detta förslag icke på något sätt får förhindra kungörandet av valresultatet, ej heller att det skall bli flera valdagar överallt och på alla platser, utan meningen är, att i de undantagsfall, där det kan anses vara av behovet påkallat, skall man ha rätt att utsträcka tiden till två dagar. Men i så fall skall det ske under en dag före den stora valsöndagen, d. v. s. på lördagen. På lördagen före valet skall man sålunda ha tillfälle att uti vissa bygder, där det är av behovet påkallat, få anordna val även på lördagen, och sedan på söndagen kommer det stora valutslaget.

Under sådana förhållanden har man icke skäl att hysa någon större motvilja att gå med på den ändring, som Kungl. Maj:t hemställer om, och när frågan sedan kommer fram, får naturligtvis konstitutionsutskottet se till, att hela saken kan ordnas på ett för oss alla tillfredsställande sätt.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rydén: Herr talman! Det förefaller mig som om man inför den ifrågasatta lagändringen kan känna sig ganska tveksam. Grundlagen skall ej ändras annat än när ändringarna äro nödiga eller nyttiga. Hade man haft ett vallagsförslag samtidigt föreliggande, så hade man måhända kunnat känna sig mindre tveksam, men så vitt jag nu kan bedöma föreligger intet vägande behov av en ändring i de bestämmelser, som för närvarande finnas.

Ang. ändrad
lydelse av
§ 17 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
§ 17 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Tanken på att få en gemensam för hela landet gällande valdag ha vi kämpat för länge här i riksdagen, och jag tror, att för det politiska intresset och det politiska livet har det betydligt åtskilligt, att vi omsider kommit till den punkten. När man nu vidare tänkt sig, att man skulle få valresultatet känt på själva valdagen och följaktligen på aftonen eller natten efter den stora valdagen ha praktiskt taget hela valresultatet känt, tycker jag, att detta är av så pass stort värde, att man kan mycket tveka, huruvida man bör ändra grundlagen och därmed öppna vägarna för möjligheten till en ändring i vallagen, beträffande vilken vi icke veta vad den kommer att innehålla. Om det varit ett verkligt behov, om man kunnat styrka, att en ändring i nuvarande ordning vore starkt nödvändig, så skulle jag förstått detta förslag till grundlagsändring. Men jag tror inte man kan säga detta, och risken för att man genom en ändring i grundlagen kan öppna vägarna på ett sätt, som nu icke är fallet, för att sedermera vedervåga tanken på en gemensam valdag för hela folket i val. allt detta gör, att jag i varje fall gärna skulle vilja ha betydligt starkare skäl än de hittills anförda, innan jag anser, att man bör biträda det föreliggande förslaget.

Det har mig veterligen ej framställts några vidare bevis, för att med det nuvarande tillståndet skulle vara förenade olägenheter av sådan omfattning, att de här böra föranleda en ändring.

Jag har, herr talman, velat tillkännagiva min stora tvekan att gå med på denna ändring. Vi veta, vad vi ha, och vi veta, att det, när den nya ordningen beträffande röstsammanräkningen genomförts, kan bli bra mycket bättre än vi tidigare drömt. Men vi veta icke, vad vi kunna få, om vi gå med på en ändring härvidlag.

Jag är sålunda, herr talman, mest benägen att yrka avslag på den föreliggande ändringen i grundlagen, såvida man icke under debatten kan häva de betänkligheter, vilka icke bara jag utan, efter vad jag hört, åtskilliga av kammarrens ledamöter här gå och bära på.

Jag yrkar sålunda, herr talman, avslag på det föreliggande förslaget, vilket innebär bifall till reservationen.

Med herr Rydén förenade sig herrar *Fast* och *Törnkvist* i Karlskrona.

Herr **Engberg**: Herr talman! De betänkligheter, som den föregående äraden talaren gav uttryck åt, har jag också haft. Jag har till och med sträckt mig en smula längre i mina betänkligheter än han.

Jag anförde inom utskottet, innan jag med mycken stor tveksamhet lät övertyga mig att gå med majoriteten, även en annan synpunkt, nämligen den, att jag befarade, att man skulle, därest man utsträckte valförrättningen till två dagar, få under den andra dagen en fullständig hetsagitation ifrån olika partier genom att då söka få fram dem, om vilka man visste, att de hittills icke deltagit. Jag betraktade detta ur vissa synpunkter såsom knappast önskvärt, ity att ett valutslag, som beror på en intensiv pressning av valmännen fram till valurnan, förlorar åtskilligt av sitt värde.

Vad som gjorde, att jag till sist lät mina betänkligheter fara, var detta, att man dels ifrån de trakter, där man närmast har att göra med skärgårdsbefolkningen såsom på västkusten, dels ifrån vissa tjänstemannagrupper — jag tänker särskilt på vid statens järnvägar anställda arbetare — dels slutligen från vissa trakter, där det kan, såsom på västkusten, bero på väder och vind, hur, valdagen kan gestalta sig, från alla dessa håll ha enligt min tanke anförts vägande praktiska skäl för att man icke skulle alldeles motsätta sig den möjligheten att för vissa fall inom vissa områden företaga, efter lokalt bedömande alltså, en förlängning av valförrättningen till högst två dagar. Vi ha haft

exempel på mycket stormiga dagar på västkusten, då det varit praktiskt taget ogörligt för folk att komma från öarna till vallokalerna. Det kan invändas, att stormen kan räcka tre dagar. Det är sant, men jag vill icke för min del medverka till att alldeles stänga möjligheten för vissa distrikt att laga efter lägenheten. Samtidigt ber jag, att i likhet med herr Sävström få betona, att, när vi få ett närmare utformande av vallagen i detta stycke, vi då undersöka saken och sörja för att de två dagarna bli ett maximum och att man icke tillåter någon längre utsträckning.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr **Andersson** i Igelboda: Herr talman! Jag kan mycket väl förstå de betänkligheter, som ha rests mot det förslag till grundlagsändring, vilket icke åtföljes av det förslag till ändring av den vallagen, som grundlagsändringen avser att möjliggöra.

Men å andra sidan anser jag, att de skäl, som tala för en ändring i vallagen i här berörda hänseende, äro så pass starka, att man åtminstone bör bereda möjlighet för riksdagen att taga ett förslag till ändring i detta avseende under övervägande.

Herr Engberg har nyss anfört några exempel på valdistrikt, där det kan vara önskvärt att utsträcka valförrättningen utöver en dag. Jag kan nämna ett annat område, där jag också tror, att liknande önskemål förefinnas. Det är sådana valdistrikt, där större delen av valmännen äro anställda i arbetsföretag med s. k. ständig eld, där arbetet pågår jämväl valdagen. För sådana valdistrikt kan det ha sina stora fördelar att få anordna valförrättningen under två på varandra följande dagar, då ju alla arbetsskift få tillfälle att deltaga i valförrättningen.

Jag vill icke förneka, att det också kan resas betänkligheter mot en sådan anordning, men det blir ju en senare fråga att avväga fördelarna mot nackdelarna och sedan fatta slutlig ståndpunkt, då förslaget till ändring i grundlagen föreligger.

Jag har dock fått den erfarenheten från de kommunala valen, där vi ju redan ha möjlighet att utsträcka valförrättningen till två dagar, att det varit en ganska allmän tillfredsställelse hos valmännen, när en sådan utsträckning av valförrättningen kunnat äga rum. Att det skulle föreligga någon större hetsagitation av någon mera obehaglig natur, tror jag icke mycket på, om nämligen valet anordnas på det sättet, att denna extra valdag förläggas till dagen före den ordinarie valdagen. Då tror jag, att dessa olägenheter äro undanröjda liksom också olägenheterna av att icke valresultatet skulle bli snabbt känt, och därmed äro mina betänkligheter borteliminerade.

Då jag, herr talman, haft denna ståndpunkt i frågan, har jag ansett, att alla skäl tala för att man nu genom en ändring i grundlagen bör möjliggöra en diskussion om en ändring av vallagen, då denna fråga i sinom tid i utrett skick kommer att föreläggas riksdagen.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr **Björnberg** instämde häruti.

Herr **Björkman**: Herr talman! Jag vill bara stryka under, att här icke föreligga några skäl, som tyda på att det skulle vara absolut nödvändigt att nu vidtaga ifrågavarande ändring. Den siste talaren, som syntes mest välvilligt stämd för den reella sakändringen, sade dock, att man ju hade möjlighet att i framtiden väga fördelarna mot nackdelarna. Och herr Engberg vill icke heller motsätta sig möjligheten av att få klarhet härvidlag. Men varför då

Ang. ändrad
lydelse av
§ 17 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

ändra grundlagen redan nu? Det har sagts, att det skulle vara synnerligen nyttigt för vissa grupper såsom järnvägsmän m. fl., om en sådan ändring komme till stånd, men för dem står ju möjlighet till valsedelsförsändelse öppen och så ha vi äkta-makeröstningen. Det sades vidare, att det vore nyttigt och nödigt för valmän i kustdistrikt, att en extra valdag sattes före den stora valdagen; men man vinner icke så mycket i dessa distrikt, ty man går icke och röstar just dagen före stormen, man känner ju icke till vad som kan inträffa på valdagen. Skall man råda riktig bot, behöfves det nog icke bara två valdagar utan kanske en hel följd av valdagar.

Jag ber att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Jag tror, att det skulle kunna anföras än flera skäl till förmån för den föreslagna reformen än de som framdragits i utskottsbetänkandet och här under debatten. Då jag för min del deklarerar min anslutning till det föreliggande förslaget, är det för mig skäl nog, att konstatera det synnerligen ringa valdeltagande, som förekommer vid riksdagsmannavalen. Tendensen går givetvis i riktning mot en försämring i det hänseendet, ty man bör taga i betraktande de ökade möjligheter, som beretts valmännen genom den under de sista åren allt längre drivna uppdelningen i valdistrikt och de förbättrade kommunikationsmöjligheterna. Om man ändå måste konstatera, att valdeltagandet icke ökas utan snarare, åtminstone på vissa håll, minskas, så är detta en anledning att lagstiftningsvis vidtaga alla åtgärder, som över huvud äro tänkbara för att underlätta för väljarna att delta vid röstavlämningen. Det är icke nog med att införa allmän rösträtt utan man måste också sörja för att rösträtten kan begagnas av dem, som skola komma i delaktighet av densamma.

Det gäller här ett speciellt *landsbygdskrav* i långt större utsträckning än herrar Rydén och Björkman tro. Jag kan förstå deras uppfattning, som varit i tillfälle att iakttaga valhandlingen sådan den ter sig i större samhällen, men för den som sett valhandlingen sådan den ter sig på landsbygden är det alldeles uppenbart, att det på många håll kan vara alldeles otillräckligt att ha endast en dag för röstavlämmandet. Jag vill här icke närmare ingå på de konkreta fall, som kunna tänkas, men till vad förut sagts i det avseendet vill jag nämna de orter, där befolkningen är så gles och avstånden så stora, att en uppdelning i valdistrikt icke kan drivas längre, men där en anordning med möjlighet att avlämna röster under två dagar skulle vara till synnerligen stor nytta för dem som bo avsides och ofta äro förhindrade av sina göromål att avgiva sina röster.

Så tillkommer ett praktiskt skäl, som jag ännu icke hört beröras, nämligen fördelen av att ha en enhetlig vallag för val såväl till landsting och kommunalfullmäktige som till riksdagens andra kammare. Därest man nu icke vill gå in för att från den vallag, som gäller kommunalfullmäktige och landsting, skära bort möjligheten till röstavlämning under två dagar, bör givetvis samma möjlighet införas i vallagen för val till riksdagens andra kammare — om man syftar till att få enhetliga bestämmelser, vilket, så vitt jag förstår, ur alla synpunkter vore synnerligen önskvärt.

Här har sagts, att vi arbetat länge och väl för att få valhandlingen koncentrerad till en dag. Ja, genom det förslag, som skisserats i den kungl. propositionen, äventyras icke, så vitt jag kan se, den enhetliga valhandlingen, då nämligen valmännen skulle beredas möjlighet att avlämna sina röster dagen före den ordinarie valdagen. Man kan säga, att detta i sak innebär endast ett utsträckande av tiden för valet. Även om denna tid skulle sträcka sig över två dygn, kan jag icke förstå, att det koncentrerade momentet i valhandlingen därigenom skulle äventyras. Öppnandet av röstsedlarna komme givet-

vis att ske vid förrättningens slut, d. v. s. på söndagsaftonen, då valet är till ända.

Jag tror, att ifrågavarande krav kan betecknas dels såsom ett landsbygdskrav och dels som ett småfolkskrav. Jag förstår mycket väl, att i de kretsar herr Björkman i Norrköping rör sig finns det intet som helst behov att underlätta för folk att deltaga i valen. För sådana kretsar, där man kan disponera sin tid hur som helst, kan det nära nog vara likgiltigt, när och hur valen äga rum. Men för sådana, som äro bundna av sitt arbete och kanhända ha sin verksamhet förlagd långt ute i obygderna, avlägset från vallokalerna, måste det vara ett krav, som är intimt förbundet med den allmänna rösträttens idé, att man icke försummar vidtaga några åtgärder, som underlätta deltagandet i valen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rydén: Herr talman! Jag vill fästa uppmärksamheten på att med den grundlagsändring, som här är föreslagen, faller själva det stadgande i riksdagsordningen, som garanterar oss den gemensamma valdagen. Ty genom att ändra ordalagen från de nuvarande: »å den dag under september månad, som i vallagen sägs» till »under september månad å tid, som i vallagen sägs» medger man, att bestämmelsen om en gemensam valdag kan genom ett enkelt riksdagsbeslut försvinna ur vallagen. Vi ha dock under långa tider betraktat det såsom ett önskemål, att vi skulle få tanken på den gemensamma valdagen grundlagsenligt fastslagen, och vi veta icke vad som kan komma att beslutas, om vi rubba föreskrifterna i själva grundlagen. Vi ha fått höra från det nu sittande konstitutionsutskottet vad det haft för meningar i saken, men vi ha nya val i höst, och vi känna icke till, hur man kan se på denna fråga år 1932. Frågan har därför en ofantligt mycket större räckvidd än vad utskottet nu tänkt sig.

Jag tror icke heller, att herr Andersson i Rasjön kan säga, att det här gäller ett landsbygdskrav. Jag anser, att landsbygden vore bäst hjälpt med att man finge ett tillräckligt antal vallokaler, valdistrikt och valnämnder i en sådan omfattning, att folk icke finge för besvärligt vid valen. Det är en ofantligt mycket enklare och mera praktisk anordning att i det avseendet pröva vad som kan behövas för att åstadkomma bekvämlighet för valmännen än att utsträcka valtiden utöver en dag. Och ingenting styrker, att valdeltagandet däri genom skulle bli livligare. Om anordningen å ena sidan kan verka i sistnämnda riktning genom den större bekvämligheten för valmännen, så mister å andra sidan det psykologiska momentet — att den politiska spänningen skall nå sin höjdpunkt på själva valdagen, då man genast eller snart därefter får veta valresultatet — en del av sin betydelse. Detta psykologiska moment kan i väsentlig mån förspillas genom den föreslagna förändringen, så att vad herr Andersson i Rasjön trodde skulle verka till förmån för ett ökat valdeltagande kan på grund av valspänningens minskning tänkas verka i motsatt riktning.

Jag är förekommen av herr Björkman beträffande bemötandet av vad som sagts om hänsynen till järnvägsmän och fiskare. Dessa ha ju rätt till valsedelsförsändelser, och just av sådana orsaker har man också gjort söndagen till valdag. Jag har aldrig hört talas om — och jag har dock varit med ganska mycket i valarbetet icke blott i städerna utan överhuvud i en hel landsända — att småfolk och arbetare skulle ha blivit förhindrade att rösta på grund av sitt arbete, sedan nämligen valdagen blivit söndag. Och det skälet, att en familj genom den föreslagna reformen skulle ha möjlighet att så att säga fördela sitt politiska intresse vid valet, har ju icke giltighet i någon större omfattning, sedan det införts rätt för ena maken att rösta för den andra. Så

*Ang. ändrad
lydelse av
§ 17 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Ang. ändrad
lydelse av
§ 17 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

länge det var ovillkorligen nödvändigt, att var och en skulle personligen avlämna sin röst, förstår jag att vissa olägenheter kunde vara förenade med röstavlämningen, men i och med att man och hustru ha rätt att rösta för varandra, har det beretts en lättnad, vilken, såsom erfarenheten visat, har stor praktisk betydelse.

Jag har, herr talman, velat yttra mig i denna fråga, därför att jag varit med om hela kampen att få en gemensam valdag till stånd och minnes, vilken stor seger vi ansågo att det innebar, då vi fingo grundlagen ändrad så, att denna gemensamma valdag blev tryggad — liksom många av de äldre bland oss varit med om kampen att få valet förlagt till en söndag. Nu kan man genom att vidtaga denna grundlagsändring öppna möjligheten för att med ett enkelt riksdagsbeslut taga ifrån oss både den gemensamma valdagen och söndagen såsom valdag. Därför tycker jag, att det — rent psykologiskt i varje fall — är ganska förklarligt, om man icke anser det riskfritt att gå med på ändringen. Man skall icke ändra grundlagen i dessa stycken, utan att tvingande skäl härför föreligga. Och man bör överhuvud icke lappa för mycket på ifrågavarande offentligrättsliga lagbestämmelser. Vi kunde gärna låta våra vallagar stå över ett enda val och icke ständigt lappa på dem, så att man bringar oreda och förvirring. Folk hinner icke följa med de talrika ändringar, som ske i vår offentligrättsliga lagstiftning.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande. Jag anser för övrigt, att det skäl, som herr Engberg antydde, var ganska viktigt. Det kan mycket väl tänkas, att om man får två valdagar, valinpiskarna börja sätta sig och pricka av dem som röstat den första dagen eller före middagen under andra dagen — i syfte att driva fram resten till valurnan. Det kan lätt komma att vidtagas sådana åtgärder, som naturligtvis ur ren valinpiskningssynpunkt kunna vara tacknämliga, men som man ur allmän synpunkt kan sätta ett frågetecken för. Även det skälet alltså, som herr Engberg anförde i utskottet men som jag förut icke tänkt på, talar mycket starkt emot den föreslagna grundlagsändringen.

Herr Osberg: Herr talman! Jag har icke kunnat uraktlåta att med ett par ord omnämna, hurudana förhållandena voro i Bohuslän vid valen år 1924. Vi hade störtregn så gott som hela dagen med orkanartad storm, och det var nära nog fullkomligt omöjligt för befolkningen å öarna att nå fram till vallokalerna. Det är väl ändå meningen att man bör försöka åstadkomma lättnader för folket att kunna deltaga i valen. Den utökning av tiden för valet med en dag, som här föreslås, medför enligt min mening icke så stora svårigheter, att man ej bör tillmötesgå de krav, som framkommit från åtskilliga håll. Det talas nu om att det är viktigare att utöka antalet vallokaler o. s. v. Ja, det är bra, och sådant har gjorts i ganska stor utsträckning, men det finnes en gräns även för detta. Hur man än ordnar förhållandena, kan det dock bli på det sättet, att ett stort antal väljare ha en eller t. o. m. flera mil till vallokalerna, och det faller av sig självt, att om det råder sådant väder, som jag här tillåtit mig erinra om, drager sig folk för att ta sig fram till vallokalen. Det torde vara överkomligt att ordna denna fråga så, att icke alltför stora svårigheter uppkomma.

Jag kan för min del icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen Hamilton: Herr talman! Om endast en valdag får förekomma, är det för en ej ringa del av valmanskåren förenat med stora svårigheter att utöva sin rösträtt. I synnerhet inom lantmannakretsar i glest befolkade delar av landet är det svårt för hela familjen — husbonde och tjänstefolk — att samma dag infinna sig vid valurnorna. Det är möjligt, att

dessa svårigheter skulle kunna hävas genom en ändring endast i vallagen, så att man icke behöfve ändra grundlagen. Men det förefaller mig riktigast, att riksdagen under kommande år, då frågan slutligen skall avgöras, har fria händer att kunna bedöma, huruvida det är nödvändigt att vidtaga en ändring i grundlagen eller icke. Jag vågar därför hemställa till dem, som ha betänkligheter att gå med på det kungl. förslaget, att låta dessa betänkligheter vila till ett kommande år, då ett slutligt avgörande kommer att ske i frågan. Detta är anledningen till att jag tager mig friheten att yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. ändrad lydelse av § 1 i riksdagsordningen.
(Forts.)

Herr **Svensson** i Grönvik: Herr talman! Då det här sagts, att man borde gå tillväga så, att man i första hand genom anordnande av nya vallokaler underlättade möjligheten att rösta, ber jag att få erinra, att den förändring, som vidtagits därutinnan att det skall verkställas preliminär sammanräkning av rösterna själva valdagen, ställer ökade krav på valförrättarna. Det blir kanske icke så lätt att finna personer, som äro villiga att åtaga sig detta uppdrag i så stor utsträckning som helst. Jag tror därför, att det är viktigt, att man får kvalificerade valförrättare i kommunerna.

Jag kan i olikhet mot vissa talare här i kammaren icke finna, att det skulle medföra någon som helst fara, om man antog utskottets förslag. Det gäller ju att utöka möjligheten för landsbygdens folk att deltaga i valen, och detta är väl någonting, som man under alla förhållanden bör främja. Enligt utskottets förslag äro vi heller icke bundna vid ett obligatoriskt fastställande av mera än en valdag. Även detta gör, att jag icke tvekar att ställa mig på utskottets ståndpunkt.

En annan omständighet, som icke här blivit påpekad, är den att om vi ha stora valdistrikt och bara en valdag, kommer trängseln vid röstningen att bli så stark, att många röstande, som ha begränsad tid till sitt förfogande, komma att tröttna och underlåta rösta. Om däremot röstningen finge fullgöras även på lördagen före den stora valdagen, skulle många begagna denna möjlighet och därmed underlätta röstningen för dem, som icke avgiva sina röster förrän på söndagen.

Jag finner att mycket starka skäl tala för utskottets förslag, och jag hemställer därför om bifall till detsamma.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Det var egendomligt vad talaren på skånebänken syntes hysa misstro till den nya andra kammaren och till det nya konstitutionsutskottet, som kommer att sitta efter höstens val. Jag förmodar dock, att åtskilliga av medlemmarna i kammaren komma att vara med, då denna fråga på nytt kommer upp, och man lär väl icke kunna fränkänna riksdagen allt sunt förnuft då heller. Jag är övertygad om att då vallagsförslaget i sinom tid förelägges riksdagen, kommer man att pröva detsamma med stor noggrannhet och just från de synpunkter, som här belysts från motståndarna till grundlagsändringen. Att riksdagen, såsom herr Rydén tyckes tro, skulle i någon tillfällig stämning eller av ren obetänksamhet ge sig på att äventyra den enhetliga valdagen, anser jag man icke behöver hysa någon farhåga för. En noggrann prövning kommer alldeles givet att i sinom tid ägnas förslaget i riksdagen, det anser jag mig, med den kännedom om huru sådana här saker brukas behandlas, kunna förutsätta. Herr Rydéns sätt att argumentera verkar emellertid oroande, ty skulle man draga ut konsekvenserna av hans resonemang, måste man givetvis även taga bort den möjlighet, som nu finns, att förrätta landstingsmannaval och kommunalfullmäktigeval under flera dagar än en.

Den ärade talaren uppgav, att det inte hade kunnat visas att valdeltagan-

Ang. ändrad
lydelse av
§ 17 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

det blivit bättre i de valdistrikt, där kommunala val ägt rum under mer än en dag. Jo, det är just vad det har! Det vore mycket lätt att konstatera detta, om man hade tillfälle gå igenom valstatistiken för ett län och på samma gång undersöka, i vilka distrikt röstavgivandet ägt rum på två dagar. I de orter, jag känner till, kan man konstatera tydlig röstökning i de valdistrikt, där valförrättningen uppdelats på två dagar. Uppdelningen i valdistrikt är nu i allmänhet så långt driven, att den, som herr Svensson i Grönvik sade, av praktiska skäl icke kan drivas längre. Man måste sörja för att valsäkerheten icke äventyras, och i det fallet kan det föreligga vissa risker, om man skrapar ihop en valnämnd hur som helst, bara för att få till stånd ett valdistrikt för en avlägsen bygd.

Jag kan icke finna, att i denna debatt förekommit så vägande invändningar mot det nu föreliggande förslaget till ändring i grundlagen, att kammaren behöver tveka att taga detsamma. De invändningar, som överhuvud taget förts fram, ha riktats mot det förslag till vallag, som icke nu föreligger, men som man antar skall komma till föreligga i ett visst skick. Det förefaller synnerligen opåkallat att diskutera förslag till ändringar i vallagen, innan de föreligga. Jag tror vi med största trygghet kunna överlåta den omsorgen åt morgondagen.

Herr **Rydén**: Herr talman! Jag måste säga, att de skäl, som anförts av förste vice talmannen, varit svaga. Herr förste vice talmannen antydde, att prövningsrätten tillkommer nästa års riksdag, och att vi då få ta definitivt ståndpunkt på en gång till förslaget om grundlagsändring och ändringarna i vallagen, men så går det icke till, som herr förste vice talmannen allt för väl vet. Vid det första sammanträde, som konstitutionsutskottet håller, har utskottet skyldighet att för riksdagen framlägga memorial rörande vilande grundlagsändringar, men då är konstitutionsutskottet icke i tillfälle att framlägga förslag till ändringar i vallagen. Vi ha ju, som herr förste vice talmannen torde erinra sig, haft många obehagliga erfarenheter av hur illa det kan gå, när man gör en grundlagsändring utan att man samtidigt har föreliggande den tillämpningsstadga som därmed sammanhänger. Som ett skol-exempel härpå vill jag nämna den öppna omröstningen. Förslag till ändring av grundlagen och förslag till motsvarande ändring av vallagen kunna icke nästa år utan synnerliga besvärligheter föreligga samtidigt. Alla som ha varit med i riksdagen någon tid, torde veta, att så går det icke att ordna det.

Gentemot mitt påpekande av att det rätta sättet att göra det så lätt som möjligt för valmännen att rösta är att inrätta tillräckligt stort antal valdistrikt och valnämnder, yttrade herr Svensson i Grönvik, att vi med hänsyn till de nya stadgandena om att valnämnden skall räkna rösterna, icke skulle kunna få tillräckligt många kvalificerade valnämnder. Men vad är nu detta herr Svensson? Finns det en enda valnämnd i detta land, som icke kan läsa innantill? Vad de skola räkna ut, det är hur många valsedlar som avlämnats med den ena eller andra partibeteckningen. De skola icke göra den proportionella uträkningen, utan de skola endast göra en anteckning om, hur många röster med den och den partibeteckningen, som förekommit, och så dålig är icke innanläsningskonsten i någon del av Sverige, icke ens i herr Svenssons i Grönvik bygder, att det icke finns personer, som kunna läsa innantill och räkna antalet röster och pricka av med blyertspenna. Större krav ställas ej på valnämnderna.

Jag vill ännu en gång säga, att jag kan förstå, att de, som icke varit med om att kämpa igenom den gemensamma valdagen, äro med om att släppa den för att få en liten förändring, men om ni erinrade er vilken lång kamp, som ligger bakom den gemensamma valdagen, skulle ni icke vara med om att i

själva grundlagen stryka ut det stadgande, som garanterar den gemensamma valdagen. Det kan hända, men är ej säkert, att konstitutionsutskottet är likasinnat nästa år eller år 1931 eller 1932 som nu. Vi skola emellertid minnas, att grundlagen är definitivt ändrad, om vi nu taga grundlagsändringen och sedan förnya beslutet nästa år. Jag menar, att vi, som varit med om att kämpa för den gemensamma valdagen, icke böra släppa den saken på så svaga praktiska skäl, som här ha framförts.

Sedan, herr talman, skulle jag vilja säga ännu en sak. Mig veterligt har man i alla de stora kulturstaterna en enda valdag. Man förmår där, trots att det gäller mycket stora folkmassor och trots att förhållandena även i övrigt äro mycket besvärligare än här i Sverige, att samla folket på en gemensam valdag, kring vilken det politiska intresset kulminerar. Det finns icke, herr talman, något verkligt bärande skäl för oss att gå ifrån den ståndpunkt, som vi omsider kommit till här i landet.

Herr **Jansson** i Edsbäcken: Herr talman! Länge måste vi kämpa för att få igenom den bestämmelsen att val skulle förrättas en söndag i en bestämd månad, i september månad. Men sedan dröjde det, innan vi lyckades få den gemensamma valdagen. Sedan man lyckats få en gemensam valdag, kommer man nu redan med förslag om att få detta ändrat. Detta förutsätter naturligtvis icke, att söndagen blir utesluten men genom den ifrågasatta ändringen kan man säga, att det i alla fall blir en bräcka emot det önskemål, som vi ha. Jag har i likhet med herr Rydén varit med om att sträva för genomförandet av detta önskemål i 25 års tid, och när man äntligen fick det önskemålet genomfört, så går man nu in för att ett kommande år göra en ändring.

Vad nu beträffar det förslag, som konstitutionsutskottet här tillstyrkt, så har jag för min del icke så mycket att invända emot detsamma, men jag befarar, att vällagen sedan kommer att ändras i en riktning, som vi icke ursprungligen önskat. Det har här yttrats, att alla önska ett livligt valdeltagande. Alla partier av högern motsatte sig på sin tid att göra söndagen till valdag. Av vad anledning det vet jag icke, men man tänkte ju möjligen, att det skulle bli större deltagande från vänsterhåll. Sedan vi drivit igenom att valet skulle förrättas på en enda söndag, har valdeltagandet icke blivit större för det. Första året, då jag blev vald till riksdagsman — jag vill minnas det var dagarna efter midsommar — pågingo valen under hela sommaren och hösten igenom. Det underliga var, att då var deltagandet mycket större än sedermera. I somliga kommuner röstade ända upp till 95 % av hela antalet röstberättigade, och det tror jag icke vi ha nått upp till sedermera, trots alla de ändringar och förbättringar, som gjorts. Jag tror icke att en ändring i detta avseende skulle stimulera valdeltagandet. Vi ha ju den möjligheten att göra valdistrikten så små som möjligt, och Konungens befallningshavande, som ju till en början i allmänhet motsatte sig uppdelning av valdistrikt, ha numera fått förståndigande att icke lägga hinder i vägen härför. I den kommun, jag tillhör, delade vi först kommunen i två valdistrikt. Det gick. Sedermera ha vi delat den i sex distrikt. Under sådana förhållanden skulle vi, om vi finge mata på undan för undan, i varje valdistrikt kunna stöka undan valen på några timmar. Även om vällagen ändras, förmodar jag ingen kommer att yrka på att det skall bli obligatoriskt, ty då bleve det nog reaktion emot detta, utan meningen skulle väl vara, att det skulle bli valfritt, så att de kommuner, som så önskade, skulle kunna få utsträcka valförrättningen till ett par dagar. Jag tror icke det är många kommuner, som ha betjänat sig av denna förmån vid de kommunala valen. Jag känner icke närmare till det, men åtminstone i det län, jag tillhör, vet jag, att man icke på något ställe använt sig av den för-

Ang. ändrad
lydelse av
§ 17 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
§ 17 riksdags-
ordningen.

(Forts.)

månen. Och jag vill ännu en gång framhålla, att genom den delning i val-distrikt, som vi nu ha rättighet att få genomförd, har man underlättat valdel-tagandet så mycket som möjligt. Jag tänkte mig knappast att framställa ett yrkande om avslag, ty det är ju ganska oskyldigt, om det står i grundlagen, att beträffande tiden för valen skola gälla vallagens bestämmelser, men jag vet icke heller vad det skall tjäna till att vidtaga den nu föreslagna grund-lagsändringen, och därför måste jag, herr talman, stanna vid att yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Jeppsson: Herr talman! Den föreliggande grundlagsändringen är ju avsedd att möjliggöra vidtagandet av åtgärder, som skola möjliggöra för större antal medborgare att deltaga i de politiska valen. Det har ju nämnts även andra sätt att underlätta deltagandet i valen, och jag vill för min del säga, att jag icke finner detta sätt vara det enda riktiga. Ja, jag finner det icke ens vara det bästa av de sätt, som man kan tänka sig för underlättandet av deltagandet i valen. Jag tror tvärtom, att det bästa sättet att för de röst-berättigade underlätta deltagandet i valet är att anordna så många valdistrikt som möjligt, att dela upp de nuvarande valdistrikten i mindre distrikt. Man har då sagt, att det kanske kan bli svårt att finna personer, som ville och kunde åtaga sig arbetet inom valnämnderna, isynnerhet nu, då man skall verk-ställa en preliminär röstsammanräkning. Jag tror i likhet med herr Rydén, att det icke är så svårt att finna personer, som kunna utföra detta arbete. Jag förmodar, att det även i fortsättningen blir så, att valnämnderna från läns-styrelsen erhålla instruktioner för röstsammanräkning och formulär till val-protokoll, och det bör då vara ganska enkelt att göra röstsammanräkningen.

Det kan dock i vissa fall möta svårigheter för de röstberättigade att in-finna sig en viss dag vid valurnorna. Jag tänker då närmast på dem, som bo i skärgården på öar, som äro så små, att de icke lämpligen böra utgöra sär-skilda distrikt. Därför har jag för min del icke velat motsätta mig detta, men då jag röstar för bifall till utskottets förslag, vill jag göra den uttryck-liga reservationen, att jag, i fall jag blir i tillfälle deltaga i den slutliga ut-formningen av vallagens bestämmelser i detta hänseende, icke vill vara med om att göra denna utsträckning av tiden för valens hållande obligatorisk. Vi-dare vill jag icke för närvarande yttra mig i frågan, huruvida man bör taga lördagen eller måndagen såsom den andra dagen.

Under debatten har, isynnerhet av herr Rydén, såsom det mest vägande argu-mentet mot bifall till utskottets förslag anförts, att man därigenom skulle rub-ba på den stora tanken, det stora målet, en gemensam valdag. Jag är fullt ense med herr Rydén om att en gemensam valdag är en stor och vacker tanke, ett stort mål, men det finns också ett annat stort mål, som man kan uppställa jämsides med detta, och det är, att så många medborgare som möjligt böra be-redas tillfälle deltaga i valen. För att i möjligaste mån underlätta uppnåen-det av detta mål har jag ansett mig kunna gå in för bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen **Hamilton:** Herr talman! Den undervisning i grundlagen, som herr Rydén meddelade, var tämligen onödig. Jag tror vi alla känna till grundlagen. Herr Rydéns undervisning skulle bättre passat för en skolklass än för mogna män.

Jag föreställer mig emellertid att, om utskottets förslag godkännes, så kom-mer ju helt naturligt regeringen att låta utarbета ett förslag till ny vallag eller till förändringar i vallagen, och därom komma vi att få kännedom då riksdag-en samlas. Visar det sig att man genom de förändringar, som föreslås, på ett tillfredsställande sätt kan utan att vidtaga någon grundlagsändring häva

de svårigheter, som nu råda med avseende på valordningen, då antar jag att riksdagen nästa år kommer att fälla det nu väckta förslaget om ändring i grundlagen. Men visar det sig av utredningen att svårigheter möta, då är det ju bra att ha ett förslag till ändring i grundlagen förberett, så att det slutgiltigt kan antagas vid nästa års riksdag.

Ang. ändrad lydelse av § 17 riksdagsordningen.
(Forts.)

Det föreföll mig, som om herr Björkman också var inne på denna linje. Han sade nämligen, att till nästa år skulle man möjligen kunna fälla förslaget, och att han av den anledningen icke var en så ivrig motståndare till att utskottets hemställan nu bifölls.

Herr talman, jag tillåter mig vidhålla mitt yrkande.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Av de anföranden, som hållits under denna debatt, har jag icke kunnat få den föreställningen, att det föreligger ett verkligt behov av den föreslagna förändringen, och då jag har den uppfattningen, att man icke i onödan skall ändra grundlagen, så kommer jag att ansluta mig till avslagsyrkandet.

Herr Björkman: Herr talman! Jag ville i anledning av diskussionen än en gång särskilt erinra landsbygdens representanter om, att skulle man få denna två dagars valtid, skulle därmed undanskjutas intresset för förbättrade valanordningar genom ökat antal valdistrikt m. m. Dessutom få vi, landsbygden såväl som städerna, dessa två dagar, den valhets, som vi väl alla vilja undvika och som vi i konstitutionsutskottet voro eniga om endast var av ondo. Jag vill bara påpeka, att, när första dagens val ägt rum, ha alla intresse av att se efter, vilka som ha röstat och vilka man vill söka få in under morgondagen. Det blir en hets, som kommer att sträcka sig ända till valnämndens ledamöter och som kommer att riskera det opartiska arbete, som valnämnden har att utföra. Slutligen vill jag vädja till landsbygdens representanter, om de verkligen anse det vara av fördel för landsbygden att hålla det dyrbara valmaskineriet uppe i två dagar. Som stadsbo finner jag att det kan vara alldeles tillräckligt att ha det i gång under en dag.

Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Engberg: Herr talman! Jag har icke tänkt taga kammarens tid i anspråk, men jag ber att få konstatera, att regeringen tydligen låter sin proposition falla utan att göra något försök att försvara den!

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Thyrén:** Ja, mina herrar, det har förefallit mig att frågan i själva verket är så enkel, att det behöves icke något påpekande från min sida för att ytterligare belysa densamma. Jag behöver väl icke här framhålla — det har ju redan sagts i debatten — att det här i dag icke är på minsta sätt fråga om att fatta beslut om det skall vara en eller två eller tre dagars val. Det enda som det är fråga om är att man ger oss fria händer, då det kommer till omarbetning av vallagen, så att man då icke skall vara beroende av en ytterligare längre fram skeende grundlagsändring.

Herr Lindman: Herr talman! Det är alldeles riktigt, som herr statsrådet säger, att det icke är fråga om att fatta något beslut nu. Men om i en fråga sådan som denna kammaren ger till känna sin mening, och om kammaren därvid beslutar i överensstämmelse med utskottets förslag, så har kammaren givit på hand, att kammaren anser att vid en omarbetning av vallagen denna ändring skall komma till stånd.

Ang. ändrad
lydelse av
§ 17 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Jag kan icke, herr talman, i likhet med flera föregående talare för min del finna, att denna ändring på något sätt är önskvärd. Jag anser att den är övervägande till olägenhet, och därför ber jag att få ansluta mig till reservationen.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet **Thyrén**: I anledning av herr Lindmans anförande måste jag för min del säga, att om, såsom herr Lindman yrkar, kammaren nu fattar detta negativa beslut för att utesluta den linjen i en kommande utredning, så måste det väl vara önskvärt, att man haft en utredning om ifrågavarande linje på förhand. Vi ha varken i regeringen eller annars undersökt alla de invändningar som framställts mot ett tvådagarsval, och då är det väl bättre att, förmedelst ifrågavarande formella ändring i grundlagen, hålla frågan öppen än att utan utredning stryka den.

Herr **Hansson** i Stockholm: Det förefaller mig, som om det borde ha varit regeringens skyldighet att framlägga utredning om nödvändigheten av en ändring, innan den framlade förslaget om denna ändring.

Herr **Björkman**: Jag begärde ordet för att, i likhet med vad den siste talaren nyss sagt, få framhålla, att, om det varit så önskvärt att få ett *grundlags*-förslag vilande, så borde det ha varit starkare motiverat, än vad som nu blivit fallet.

Herr **Andersson** i Rasjön: Jag förmodar att det är känt för konstitutionsutskottets ledamöter, att en utredning i ärendet pågår men ännu ej är slutförd, och att anledningen till att propositionen nu framlagts givetvis är den, att man velat hålla möjligheten öppen att under den kommande fyraårsperioden vidtaga de ändringar i vallagen, som eventuellt kunna genom utredningen befinnas påkallade.

Herr **Johansson** i Kälkebo: Jag hade icke tänkt säga något i denna fråga, men när man fört diskussionen i dag in på sådana här mera direkta linjer, så anser jag i alla fall, att jag bör ge till känna att, om jag varit med i utskottet, då ärendet handlades, så skulle jag ha följt utskottsmajoriteten, icke därför att jag är övertygad om att det under alla förhållanden är så eftersträfvansvärt att låta detta val pågå i flera dagar, utan därför att man å andra sidan ej kan bortse ifrån att det också kan finnas vissa olägenheter med att göra så många valdistrikt. Jag kan icke här ingå på, i vad mån detta kan vara olägligt, men jag vill konstatera, att jag ser för min del icke bara fördelar med att valdistrikten uppdelas i alltför stor utsträckning. Och då särskilt från regeringsbänken framhållits, att man vill taga frågan i vidare övervägande, tycker jag för min del att kammaren bör vid detta tillfälle bifalla utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Herr Andersson i Rasjön begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren avslår såväl konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 21 som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren avslagit såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

*Ang. ändrad
lydelse av
§ 17 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

§ 5.

Å föredragningslistan var vidare upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 44, i anledning av väckt motion angående ordnande av planen framför och omkring riksdagshuset m. m.

*Ang. ordnande
av planen
framför
och omkring
riksdagshuset
m. m.*

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 347, hade herr *Rydén* hemställt, att riksdagen måtte uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att skyndsamt verkställa utredning och framlägga förslag till ordnande av angelägenheter — åsyftande ett ordnande av planen framför och omkring riksdagshuset m. m. — som i motionen berörts.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte dels uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att i samråd med byggnadsstyrelsen skyndsamt verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om åtgärder för ett tillfredsställande ordnande av riksdagshusets omgivningar;

dels ock bemyndiga fullmäktige att av förslagsanslaget till riksdags- och revisionskostnader samt kostnader för riksdagens hus bestrida de för ändamålet erforderliga kostnaderna.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Lovén*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte

dels uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att i samråd med byggnadsstyrelsen verkställa och till bankoutskottet vid 1929 års riksdag inkomma med förslag till ordnande av de uti punkterna 1—5 av reservationen omförmälda angelägenheter, avseende ordnande av riksdagshusets omgivningar,

dels ock bemyndiga fullmäktige att av förslagsanslaget till riksdags- och revisionskostnader samt kostnader för riksdagens hus bestrida de för ändamålet erforderliga kostnaderna.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Lovén: Herr talman! Frågan om ordnandet av riksdagshusets omgivning har ju under så lång tid stått på dagordningen, att det är på tiden att något blir gjort, att man i denna fråga övergår från ord till handling.

Såsom synes av föreliggande utskottsutlåtande, har utskottet tagit med allt allvar på denna fråga och i utlåtandet med styrka framhållit önskvärdheten av att något nu äntligen verkligen blir gjort, när det gäller att ordna denna fråga. Beträffande utskottets motivering, som ju är synnerligen utförlig och där man fullständigt genomträngt hela frågan, har jag intet att erinra. Varför jag reserverat mig mot utskottsutlåtandet, beror på två rena sakska, kanske nog så viktiga i och för sig. Det ena skälet är att utskottet har föreslagit, att den blivande utredningen skall behandla frågan om planens ordnande utan samband med frågan, huruvida något monument skall resas på planen, medan min reservation går ut på att utredningen skall undersöka, vilken sorts monument som

Ang. ordnande
av planen
framför
och omkring
riksdagshuset
m. m.
(Forts.)

där skall finnas. Jag är nämligen övertygad om att det är lämpligt, att på denna plan ett nationalmonument skall finnas av den beskaffenhet som den blivande utredningen kan komma att föreslå, och jag har således i denna punkt icke upptagit motionärens förslag, som innebär att ifrågavarande monument skall anknyta sig till Engelbrektsminnet, utan jag har velat lämna utredningen fria händer för en förutsättningslös utredning angående beskaffenheten av det monument, som skall komma att stå på platsen.

Det andra sakskalet är, att utskottet icke velat gå in för att begära en bestämd tidpunkt, då utredningen skall vara färdig. Jag har däremot ansett, att vi ha så ofta gjort bittra erfarenheter av vart det leder, då man lämnar utredningen utan fastslagen tidsfrist, hurusom då utredningen har benägenhet att draga ut i det oändliga. Nu har jag förvissat mig om eller låtit mig övertygas om att denna utredning kan vara klar till 1929, och det är därför, herr talman, jag skiljer mig från utskottet i så måtto, att jag bestämt velat säga, att utredningen skall vara färdig och kunna avlämnas till 1929 års riksdag.

Det är i dessa två avseenden jag skiljer mig från utskottet. Eljest är jag i allo ense med utskottet i avseende å dess motivering. När jag, herr talman, kommer att yrka bifall till min reservation, så gör jag det icke i den fåfänga förhoppningen, att jag såsom ensam reservant skulle kunna vinna bifall till den, men jag gör det ändå i förhoppning att de två saksål som jag åberopat i min reservation kanske komma att bli litet mera tagna i beaktande i den blivande utredningen, än annars skulle varit fallet, då de nu föreligga i form av en reservation.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig avgivna vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Borggren: Herr talman! Den föregående ärade talaren, som är reservant beträffande detta utlåtande, har ju yttrat sig med mycken tillfredsställelse för utskottets förslag så när som på ett par punkter. Hans reservation går ju i första hand ut på att riksdagen allaredan nu skulle göra ett uttalande till förmån för resandet av ett nationalmonument på planen framför riksdagshuset. Motionären har i sin motion också föreslagit att riksdagen skulle uttala sig för resande av ett nationalmonument på platsen och härvid i huvudsak bestämma sig för att det skulle vara ett monument över Engelbrekt som man skulle uttala sig för. Detta har emellertid reservanten frågätt, i det han anser, att frågan om vilket monument som skall resas bör stå öppet.

Nu vill jag för min del säga det, att jag tror det skulle vara mycket oklokt av riksdagen att, innan riksdagen fattat beslut om hur egentligen planen skall ordnas och hur den skall se ut, nu på ett så tidigt stadium uttala sig för resande av ett nationalmonument på platsen framför riksdagshuset. Jag tror, att den frågan bör anstå, till dess riksdagen fattat beslut rörande själva planens ordnande. Och det är från dessa utgångspunkter som vi inom utskottet ansett, att utredningen bör komma till stånd, och tillika sagt att den skyndsamast bör bli färdig; och man kan nog vara övertygad om att den skall föreligga vid 1929 års riksdag. Vad återigen beträffar frågan om nationalmonument, så bör med denna frågas avgörande anstå tills vidare. Efter den utförliga redogörelse som utskottet givit för denna fråga, så tror jag inte att det är nödvändigt att orda så mycket om saken nu. Det gäller icke att taga ståndpunkt till denna sak i dag, utan det blir en kommande riksdags sak att göra.

Jag skall därför, herr talman, med dessa ord be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rydén: Herr talman! Jag ber att få inlägga en rätt så stor värme i det personliga tack som jag vill rikta till bankoutskottet, både majoriteten

och reservanten, den ärade talare, som nyss hade ordet, för det verkligen grundliga, välvilliga och vederhäftiga sätt, på vilket utskottet tagit på hela detta problem.

Jag har icke någon önskan här att försöka framkalla ett annat beslut än om bifall till utskottets hemställan, bland annat av det skälet, att det måste bli samstämmiga beslut av båda kamrarna, för att något positivt skall bli gjort. Och jag vill också villigt medgiva, att bankoutskottet har fog för sin uppfattning att monumentfrågan bör ses i sammanhang med planläggningen av det hela. Och jag vill ytterligare säga, att jag icke tror att jag läst utlåtandet orätt, om jag däri inlägger att utskottets uttalande icke innebär något avståndstagande från tanken på ett Engelbrektsmonument. Det är alldeles i sin ordning, att frågan om monumentet bör ses i samband med hela den stora planen.

Jag ber därför att få uttrycka den förhoppningen, att den älsklingstanke, som jag gjort mig till tolk för, att när riksdagshuset 1935 sannolikt får mottaga åtskilliga gäster i samband med sitt halvtusenårsjubileum, vi då också må få se den svenska riksdagens skapare och den svenska frihetshjälten Engelbrekt stå naturligt, estetiskt och monumentalt infogad i en tilltalande ordnad plan vid riksdagshuset. Och i den förhoppningen att denna fråga skall komma fram till 1929 års riksdag — något som ej heller bankoutskottet på något sätt tagit avstånd ifrån — ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, samtidigt som jag tackar reservanten för hans vänlighet att vilja gå ett stycke längre.

Herr Winkler: Herr talman! Bara några ord med anledning av herr Rydén's yttrande. Vi äro icke av olika mening beträffande vår uppfattning av att utskottets hemställan bör bifallas, men jag har ändå icke velat, att hans anförande angående Engelbrektsmonumentet skulle stå alldeles oemotsagt. Det är riktigt, att bankoutskottet icke tagit ställning till frågan om vilket monument vi skola ha och om vi överhuvud taget skola ha något monument, utan lämnat båda dessa frågor öppna. För det första är det möjligt och mycket sannolikt, att det icke passar med något monument å den öppna platsen framför riksdagshuset, och för det andra har utskottet icke sagt vilket monument som eventuellt bör komma i fråga. Jag ber att få erinra om att en ärad ledamot av första kammaren väckt en motion i denna fråga, däri han säger, att man bör sätta upp ett mänsklighetens monument utanför riksdagshuset. Vad han därmed menat, har jag svårt att förstå; troligen vet han det själv lika litet, ty han har ej närmare skisserat vad han menar. Huruvida herr Rydén's och herr Lindhagens uppfattningar sammanfalla, kan jag ej säga, men jag vill påpeka, att bankoutskottet ansett att denna del av frågan helt och hållet bör stå öppen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Föredrogos vart för sig:

bankoutskottets utlåtande, nr 45, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning rörande om- och tillbyggnadsarbeten m. m. inom riksbankens fastighet i Nyköping; och

*Ang. ordnande
av planen
framför
och omkring
riksdagshuset
m. m.
(Forts.)*

första lagutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 7.

Ang. vissa åtgärder mot importen av levande djur och kött m. m.

Härpå föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, med anledning av dels herr Laurins m. fl. motion, nr 131, angående vidtagande av vissa åtgärder mot importen av levande djur och kött m. m., dels herr Nilssons i Hörby m. fl. motion, nr 374, med förslag till vissa bestämmelser angående införsel till riket av kött samt saluhållande av vissa köttvaror; och yttrade därvid:

Herr Lovén: Herr talman! Meningen med den motion som föranlett detta utskottsutlåtande har varit den, att det skulle starkare markeras och starkare poängteras för köparen, vad som är utländsk vara och vad som är inhemsk vara beträffande särskilt köttvaror; och så långt är alltid gott och väl, och ingen kan önska annat, än att detta skall bli gjort, så att folk vet vad de köpa, om de köpa prima svensk vara eller sekunda utländsk vara. Den enda betänkligheten man kunde ha mot vad utskottet här föreslagit är, att det skulle kunna bli ganska betungande kontrollåtgärder särskilt i de större gränsstäderna. Stockholm och kanske närmast Malmö och Göteborg.

Nu säges det icke här i utskottet, vilka bestämmelser som skola bli gällande härvidlag, utan utskottet utgår ifrån att dessa bestämmelser skola närmare övervägas, kompletteras och utformas av Kungl. Maj:t. Och jag har närmast här velat understryka vikten av att, när Kungl. Maj:t går att utforma dessa bestämmelser, de må göras så effektiva som möjligt och icke alltför betungande för dem som skola sköta kontrollen. När utskottet tror, att det skulle vara lämpligt med en stämpel »Import» eller dylikt på själva varan, så har jag, herr talman, mycket starkt tvivelsmål om möjligheten att anbringa stämpeln på vissa varor så, att den blir fullt tydlig, varor sådana som korv, sylta, köttfärs, konserver och alla möjliga charkuterivaror. Det tror jag ej på, och utskottet gör det ej heller. Däremot tror jag, att det skulle vara mera effektivt, om det funnes tydliga anslag i affärerna, angivande att där försäljas utländska köttvaror. Ty likasom en husmoder numera icke längre tager fel på smör och margarin, som ha vitt skilda förpackningar, även då de säljas tillsammans, så bör det finnas anslag i butikerna tillkännagivande, att där försäljas utländska köttvaror, och det är också för sådana anslag som utskottet har uttalat sig. Därmed tror jag också mycket skulle vara vunnet. Kan man därtill komma till att de, som sälja sådana varor, också skola söka tillståndsbevis att få försälja dem, så tror jag, att man kan ha kommit så långt, att svensk vara och utländsk vara kommer att tillhandahållas i skilda butiker.

Vad jag här förnämligast har velat framhålla är som sagt önskvärdenheten av att Kungl. Maj:t, då det gäller att utfärda dessa bestämmelser, ser till att man gör dem verkligt effektiva och smidiga, så att man icke försvårar kontrollen i städerna.

Till sist, herr talman, endast ett par ord ytterligare. När jag går att yrka bifall till utskottets förslag här, så vill jag ha uttalat den förhoppningen, att även om man i någon mån kan riskera att konsumenten härigenom kan komma att få sina svenska varor fördyrade, denna fördyring, denna merutgift må komma producenterna och icke, som ofta eljest är fallet, mellanhänderna till godo. Ty det inträffar gång på gång att, då priset höjes på en eller annan vara, denna prisförhöjning icke kommer producenten till godo utan mellanhän-

derna, som passa på att fiska till sig merinkomsten. Och detta har i nu föreliggande fall icke varit meningen varken från motionärernas eller någon annans sida. Jag vill således uttala den förhoppningen, att producenterna verkligen komma att få den hjälp de i detta fall behöva.

Ang. vissa åtgärder mot importen av levande djur och kött m. m.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls; och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 8.

Till behandling upptogs nu andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion angående vidtagande av åtgärder för ökad användning av inhemskt bränsle.

Ang. åtgärder för ökad användning av inhemskt bränsle.

I en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 401, hade herrar Andersson i Rasjön och Schill föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels om vidtagande snarast möjligt av erforderliga åtgärder för ökad användning av inhemskt bränsle vid statens verk och inrättningar, dels ock om utredning på vad sätt ökad användning av inhemskt bränsle i allmänhet skulle kunna befrämjas samt vidtagande av de åtgärder, som av denna utredning föranleddes.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Bergström* i Bäckland och *Olsson* i Broddbo, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande vilka åtgärder som från statsmakternas sida lämpligen kunde vidtagas till främjande av ökad användning av inhemskt bränsle.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Bergström** i Bäckland: Herr talman! Jag har jämte en annan ledamot av utskottet vid föreliggande utlåtande avgivit en reservation, emedan jag varit av skiljaktig mening från utskottets övriga ledamöter. Dessa ha nämligen avstyrkt förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om åtgärder i syfte att få ökad användning av inhemskt bränsle möjliggjord. Vi för vår del ha däremot ansett, att sådana omständigheter föreligga, som motivera en sådan skrivelse från riksdagens sida, och vi ha därför också reserverat oss till förmån för den i ämnet väckta motionen, dock med den inskränkningen beträffande yrkandet, att vi endast föreslagit en utredning av de i motionen framförda spörsmålen.

Man behöver ju icke alls vara något särskilt insatt i ekonomiska frågor för att ha klart för sig, att vi inom vårt land behöva en myckenhet bränsle för att kunna fylla vårt bränslebehov, och att vi i stället för att använda eget bränsle, så långt det är möjligt, importera sådant från andra länder, t. o. m. ved från Finland, trots det att Sverige näst Finland är det skogrikaste landet i Europa, en uppgift som jag hämtat ur en facktidning. Av gjorda utredningar och beräkningar framgår, att vi importera bränsle för 100 miljoner kronor årligen.

Det borde därför enligt mitt förmenande vara en mycket nära liggande och även tacksam uppgift för statsmakterna att söka nedbringa denna summa. Klart är, att, om denna siffra kan sänkas och sänkas något avsevärt genom en ökad förbrukning av inhemskt bränsle, så skall detta otvivelaktigt med-

*Ang. åtgärder
för ökad
användning
av inhemskt
bränsle.*

(Forts.)

föra en hel del förmåner för vårt land. Arbetsmöjligheterna skola därigenom komma att i betydlig grad ökas, och detta förhållande borde icke betyda så litet i vår tid med dess arbetslöshet och ringa tillfällen ute på landsbygden till några extra arbetsförtjänster.

Ja, man har till och med sagt mig från sakkunnigt håll, att en rationell gallring av våra skogar skulle för långa tider framåt kunna i rätt stor utsträckning häva den nu rådande arbetslösheten inom landet. Detta är emellertid en sak, som jag icke är mäktig att kunna bedöma.

Nåväl! Virket, som skall förvandlas till ved, skall nämligen fällas, hop-samlas, kapas och upphuggas samt köras från avverkningsplatsen till upphuggningsstället.

Genom en minskad import av bränsle skulle också möjligheterna för skogsägare att få sälja till ved lämpligt virke komma att i betydlig grad ökas. Björken, som för närvarande uttages i ringa utsträckning till förädling, skulle få en ökad betydelse som försäljningsvara. Om ock skogsägarna icke skulle kunna få beräkna något rotvärde för det s. k. gallringsvirket, avsett till ved, så borde det få räknas som en avsevärd fördel för dessa att kunna få täcka utgifterna för gallringen genom försäljningen av detta gallringsvirke, helst då man vet, av vilken betydelse en rätt utförd gallring är för skogsvården.

För övrigt bör det väl få betraktas som en god rikshushållning för ett land att på områden, där det nämligen är möjligt, i största utsträckning använda egna tillgångar med avseende på olika råvaror. Det måste väl få anses för att vara ett rätt avvita förhållande, att stenkol skall användas som bränsle runt om i landet vid statens verk och inrättningar, då staten på många ställen, där dessa anstalter finnas, har eget bränsle från sina skogar att tillgå, förutom att sådant kan erhållas från enskilda skogar. Nog förefaller det en smula underligt, att det skall räknas som en klok ekonomisk politik att låta gallringsvirket ruttna bort i skogarna eller stå kvar till förfång för en god skogsvård och så köpa utländskt bränsle, låt vara att träbränsle i en del fall kanske kräver en ökad personal. Men i så fall är det svenska arbetare, som i tider av arbetslöshet beredas ökade arbetstillfällen.

Man kan icke heller komma ifrån, att vår handelsbalans ovillkorligen skall förbättras genom en ökad användning av det inhemska bränslet. Och varje sådant tillfälle bör beaktas.

Jag tror ock, att den synpunkten bör framhållas, att i kristider — den erfarenheten ha vi från världskriget — står sig det landet bäst, som under normala tider strävat efter självförsörjning.

Nu kan nog den invändningen göras, och har även gjorts av svenska landstingsförbundets styrelse, att, om nu en ökad användning av inhemskt bränsle kan komma till stånd, vilka garantier ha vi då, för att ved till rimliga priser kan allt framgent erhållas? Men samma fråga kan man göra med avseende på det utländska bränslet. Vilka garantier ha vi för att detta bränsle för framtiden kan erhållas till nuvarande låga priser? Så vitt jag vet, ha vi inga sådana garantier. Men det veta vi, att under alla förhållanden, och särskilt om något skulle inträffa, som gjorde, att vi icke kunde erhålla något bränsle från utlandet, så skulle vi ändå ha våra skogar att tillgå. Dessutom bestämmer väl staten under alla omständigheter över sina egna skogar.

Frågan om att använda inhemskt bränsle vid olika anstalter inom vårt land är ju ingen ny fråga. Styrelsen för landstingsförbundet säger också, att den har sig bekant, att i våra skogrikaste trakter, framför allt i Norrland och Dalarna, vedeldning i rätt stor omfattning praktiseras vid landstingsanstalterna. Det är ju för övrigt en sak, som vi litet var känna till. Socialstyrelsen angiver, att vid de 47 anstalter inom skogrika trakter, vilka av styrelsen kon-

trolleras, förbrukas t. ex. kol för 197,547 kronor och ved för 86,883 kronor. Av dessa anstalter använda 4 uteslutande vedbränsle.

Kungl. järnvägsstyrelsen angiver i sitt utlåtande till utskottet, att utöver den ved, som under år 1926 användes för påeldning av lokomotiv, konsumerades stora partier ved i de av statens järnvägar till personalen uthyrda bostadslägenheterna.

Att ved användes både till rumsuppvärmning och hushållsbehov är ju en så känd sak, att man knappast behöver erinra därom. Av det bränsle, som användes inom hushållen, torde 70 % utgöras av ved. Emellertid använda vi långt ifrån så mycket inhemskt bränsle som landets tillgångar därav möjliggöra.

Nu är det emellertid icke meningen — och det framgår ju både av reservationen och motionen i ämnet — att genom någon lagstiftningsåtgärd utan vidare tvinga fram en ökad användning av inhemskt bränsle. Man skulle då med skäl kunna fråga, om vi reservanter voro redo att taga konsekvenserna av en sådan lagstiftningsåtgärd. Nej, här gäller det endast att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning om vilka åtgärder, som böra vidtagas för att få en ökad användning av inhemskt bränsle till stånd. En sådan utredning skulle icke alls få sig alltför orimliga frågor förelagda. Nya anstalter för statens räkning skola byggas. Varför då icke på allvar taga upp spörsmålet att låta deras värmeanläggningar helt och hållet eller i det närmaste uppeldas med ved? Vid en hel del nuvarande statsanstalter användes ved. Varför icke ingående undersöka möjligheten att utöka användningen av detta bränsle? Man gör den invändningen, att det kräver ökade utgifter att utöka förbrukningen av träbränsle. Men man bör komma ihåg, att en del av utgifterna bliva engångskostnader. Med avseende på en ökad personal kan man säga med motionärerna: »Någon uppoffring bör det vara värt att kunna nedbringa kolimporten och därmed handelsbalansen, när man samtidigt skapar lätt utnyttjade arbetstillfällen och främjar vården av en av vårt lands förnämsta naturtillgångar.»

Emellertid ha vi reservanter framkastat den tanken, att de anstalter, som skulle gå in för en ökad användning av inhemskt bränsle och därigenom nödgas utöka sin personal, möjligen skulle kunna tilldelas något bidrag från arbetslöshetsanslaget för att icke behöva frångå strävandena att i sin förvaltning anlägga affärsmässiga principer.

Att upplåta upplagsplatser för ved utefter statens järnvägar till rimliga villkor och sänka frakttaxorna för veden, det är väl frågor, som icke heller höra till de orimliga.

Angående tillgången av lämpligt virke till ved tillåter jag mig att endast göra några erinringar om vad andra sagt i denna sak. Inom vissa delar av Norrland lära vi ha en årlig lövträdstillväxt av i runt tal 1,100,000 kubikmeter, varav 500,000 kubikmeter torde kunna levereras till andra trakter t. ex. Stockholm. Jag har frågat dels en länskamrat och dels en f. d. riksdagsman angående tillgången i Norrland av gallringsvirke lämpligt till ved. Av den senare fick jag svaret: Vi kunna icke göra oss en föreställning om huru oerhört mycket sådant virke, som finnes i Norrland. Liknande svar fick jag ock av min länskamrat.

Att kunna frakta ved från olika landsdelar stöter icke heller på alltför stora ekonomiska svårigheter. Ved från Norrland med ett rotvärde av 2 kr. per kubikmeter kan säljas i Stockholm för 12.90 kronor per kubikmeter. Prima kastved lär kosta 12 kronor per kubikmeter här i huvudstaden. Med en liten sänkning av frakttaxan skulle norrlandsveden alltså kunna säljas i Stockholm och konkurrera med den finska veden.

Jag tror jag vågar försäkra — den försäkran behöver väl för övrigt knap-

*Ang. åtgärder
för ökad
användning
av inhemskt
bränsle.
(Forts.)*

Ang. åtgärder
för ökad
användning
av inhemskt
bränsle.
(Forts.)

past göras — att man icke alls behöver släppa några förnuftiga principer och hängiva sig åt något nationellt känslöjunkt för att gå med på reservationen.

När våra skogsägare söka att sköta sina skogar på ett rationellt sätt, så göra de detta — jag antager det — icke bara för att ge vårt land en betydelsefull exportvara utan även för att skogen i olika former och på olika områden skall tjäna det svenska folket. Riksdagen borde på sitt sätt medverka till förverkligandet av ett sådant önskemål. Ett tillfälle gives i dag genom att gå med på vår reservation.

Jag vill slutligen citera några ord ur Svenska landstingsförbundets yttrande i frågan. Det heter där: »Mot att den av motionärerna påyrkade utredningen kommer till stånd, har styrelsen intet att erinra, utan anser fastmera, att en dylik utredning kan vara till gagn.»

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lagerkwist: Herr talman! Jag skall icke gå in i någon debatt med herr Bergström i Bäckland rörande hans nationalekonomiska beräkningar och synpunkter, utan bara be att få säga det, att det kanske skulle vara lika värdefullt för skogsbruket, om man använde detta avfallsvirke till trämasseproduktion som till framställande av dyrbar ved att elda med. Jag föreställer mig nämligen, att detta förstnämnda sätt att tillgodogöra sig skogsprodukterna är av större ekonomiskt intresse för landet än det senare.

Vad vidare beträffar hela den utredning, som begäres av motionärerna, och till vilken reservanternas nu yrka bifall, så vill jag erinra om, att här pågår en utredning, som för övrigt var på tal i riksdagen vid behandlingen av anslaget till ingenjörsvetenskapsakademien. Då fick man klart för sig, att denna utredning i bränslefrågan även skulle syssla med träbränslets användning. Det är givet, att innan man får fullt klart för sig hur användningen av detta bränsle ställer sig i ekonomiskt hänseende jämfört med andra bränslesorter, är det knappast möjligt att komma fram med något nytt förslag i frågan utan att tillsätta en ny bränslekommission. Att staten på det sättet skulle gå in för att ordna vedtillgången och användningen av ved samt genom direkt subvention skapa förutsättningar för tillvaratagandet av avfallsvirket i skogarna jämte gallringsvirket, torde näppeligen kunna betraktas som vare sig nyttigt, nödvändigt eller lämpligt. Den saken är åtminstone jag på det klara med.

Jag tror vidare att man har anledning avvakta den utredning, som redan är i gång, rörande vedbränslets ekonomi i förhållande till andra bränslen, och därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Broddbo: Då jag har antecknat mig såsom reservant, skall jag anhålla att få säga några ord i frågan.

Det är ju så, att det tillhör en god hushållning att taga vara på sina tillgångar, de må sedan vara av större eller mindre värde. Den, som handlar annorlunda och låter tillgångarna förfaras, anse vi handla oklokt. Sak samma, om det gäller den enskilde eller staten.

Här är det fråga om bränsletillgångarna i skogarna och tillvaratagandet av dessa i största möjliga utsträckning. Och jag tror mig kunna med fog påstå, att detta i en stor del av vårt lands skogsbygder uraktlåtes, därför att avsättningen ej är lönande. Då, såsom vi förut blivit påminta om, vårt land importerar kol till bränsle för omkring 100 miljoner kronor per år, och man samtidigt vet, att en myckenhet virke, som duger till bränsle, får förfaras, såväl då det gäller enskilda som statens skogar, ja, då kan man ej frigöra sig från känslan av, att hushållningen i detta avseende är dålig. För en rationell skogsskötsel fordras en långt effektivare gallring, än vad som nu sker, och som i många fall fullständigt uraktlåtes.

I bergslagsbygden framställdes förr träkol i stor utsträckning av gallringsvirke, som sedan såldes till närliggande järnbruk, och innehavarna voro sålunda i tillfälle att sköta sina skogar på ett tillfredsställande sätt. Men, som vi veta, ha de små järnbruken här och där gått, som man brukar säga, all världens väg, och denna möjlighet för avsättning av gallringsvirke, sekunda ved och avfall, har på så sätt väsentligen minskats. Denna minskade avsättning har gjort, att gallringen inskränkts till stor skada för skogens rationella vård.

*Ang. åtgärder
för ökad
användning
av inhemskt
bränsle.
(Forts.)*

Motionens syfte är, att det snarast möjligt måtte vidtagas erforderliga åtgärder för ökad användning av inhemskt bränsle vid statens verk och inrättningar, och i all synnerhet där dessa inrättningar av det ena eller andra slaget äro belägna i skogsbygder och i närheten av egna skogar. På grund av verkställd utredning skall värmeanordningen vid statens anstalt i Sala ombyggas. Enligt mitt förmenande vore det önskligt om en värmeanordning för vedeldning där kunde anläggas.

Det framhålles, att det stöter på tekniska svårigheter att få värmeanordningen vid en anstalt helt vedeldande, och att det ej finnes någon värmeledningspanna av varmvattenstyp konstruerad för vare sig torv eller ved, som fungerar tillfredsställande. Jag ber då få erinra om satsen, där det heter, att svårigheterna äro till för att övervinnas, och det är kanske möjligt att om viljan att lösa detta problem verkligen vore levande och god, våra framstående tekniker kunde framkonstruera en anordning på det ena eller andra sättet, som fyllde detta krav. Därmed skulle landet i sin helhet ha gjorts en ovärderlig tjänst. Det synes mig, som att det borde vara lättare att lösa detta problem, än att t. ex. framställa silke och vackra tyger m. m. av vår gamla, enkla och hederliga gran, något som vi varit i tillfälle att se i ett av huvudstadens moderna affärs-hus. Den föreliggande frågan står i nära sammanhang med skogsvården, och då vårt lands träindustri bidrager med cirka hälften av de penningar eller mellan 6 och 700 miljoner kronor per år, som vi genom export få in från utlandet, är det ju uppenbart, att frågan är av betydelse. Och det torde vara ovedersägligt, att denna industri har höjt välståndet och vår levnadsstandard oerhört. Om därför detta spörsmål kunde lösas på ett lyckligt sätt bleve vinsten för det första, att vi kunde bevara åt vårt land åtskilliga miljoner kronor per år, som annars skulle åtgå för kolinköp. För det andra skulle därigenom skapas många arbetstillfällen på landsbygden, och detta vore ju sannerligen ingenting att vara ledsen över. Och dessutom skulle skogskulturen i hög grad befordras och höjas.

Ja, herr talman, jag har med dessa ord vidrört de omständigheter, som för mig varit avgörande, när det gällt att taga ställning till denna motion, och jag ber slutligen att få hemställa om bifall till den vid utskottet fogade reservationen.

Herr Andersson i Rasjön: Herr talman! Jag vågar inte förutsätta, att kammarens ledamöter ha läst motionen, i varje fall ha de väl icke läst den samtidigt med utskottets utlåtande. Den, som gör det, måste emellertid konstatera, att utskottet har argumenterat något på sidan om de problem, som förts fram i motionen. Den utredning, som utskottet har bestått motionen, är rätt så omfattande, men hela syftningen i alla de av utskottet infordrade yttrandena går ut på att bevisa, att det är driftsekonomiskt ofördelaktigt för vederbörande verk att utbyta koleldningen mot vedeldningen. Ja, den saken visste vi förut, och den har i motionen ingalunda bestritts. Motionen går ut på att under-¹söka, huruvida man icke, jämväl med risk att en del ökade kostnader skulle åsamkas statens verk och inrättningar, ändå borde övergå till en mera allmän förbrukning av inhemskt bränsle dels för att bereda ökade arbetsmöjligheter och dels för att skapa större förutsättningar för en förbättrad skogsvård

Ang. åtgärder
för ökad
användning
av inhemskt
bränsle.

(Forts.)

genom rationell gallring. Detta spörsmål har utskottet icke vidare sökt penetrera, utan avvisar hela tanken genom att hänvisa till att det kommer att kosta så och så mycket mera för statens järnvägar och statens inrättningar i övrigt, om man övergår till det inhemska bränslet.

Det var emellertid icke om detta vi skulle diskutera, utan frågan ligger på ett helt annat plan. Nu lär det icke finnas några förhoppningar om ett riksdagsinitiativ i år, men jag vill passa på att erinra därom, att riksdagen för endast ett par dagar sedan i anledning av statsrevisorernas hemställdan beslöt att »i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande av ökad användning vid statens verk och inrättningar av inhemskt motorbränsle». Det är bara några bokstäver för mycket i ett av orden, ty hade det stått bränsle i stället för motorbränsle, så hade detta riksdagens önskemål även täckt det krav, som vi velat ha fram i vår motion. Nu kan man säga, att dessa båda frågor ligga på olika plan, ty det är icke oekonomiskt att använda inhemskt motorbränsle. Jag vill medge detta, men också framhålla, att den omständigheten att priset på utländskt motorbränsle icke är lägre än på svenskt beror därpå, att det utländska bränslet, d. v. s. bensinen, är belagt med en mycket hög skatt. Vore det icke så, skulle användningen av svenskt motorbränsle för statens verksamhet ställa sig synnerligen ofördelaktigt ur ekonomisk synpunkt.

Jag förstår, att kammaren icke har intresse av att fortsätta diskussionen i detta spörsmål, och jag skall därför icke förlänga debatten. Jag måste dock vända mig mot utskottets ärade ordförande, som menade, att det ur nationalekonomisk synpunkt vore mera försvarbart att använda avfallsvirke till trämassa. Detta visar just, hur ytligt man tagit på problemet inom utskottet. Här är icke fråga om sådant virke, som kan användas till pappersmassa, ty för det ändamålet måste virket fylla rätt så höga fordringar på kvalitet. Det är ofantligt mycket virke, som aldrig kan tänkas komma att tagas i anspråk för trämassetillverkning. I motionen pekas också på sådant gallringsvirke och dylikt, som på grund av kvaliteten undermålighet eller av andra orsaker måste användas till ved eller till framställande av träkol.

Utskottets ärade ordförande nämnde vidare, att en teknisk utredning pågår, vilken nyligen uppmuntrats av riksdagen genom tillerkännande av anslag. Ja, den sidan av problemet har endast berörts av motionärerna i förbigående, ty detta är också en omständighet, som ligger litet på sidan om huvudsaken.

Sedan kommer herr Lagerkwist med den stora busen, i det han vinkar med bränslekommissionen. Jag förmodar, att han antar, — och det gör även jag — att blotta nämmandet av det ordet skall vara tillräckligt för att avliva vilken motion som helst. Men vi få väl reducera saken till dess rätta proportioner. Här är icke alls ifrågasatt att få en utredning, som skulle kräva tillsättandet av ett ämbetsverk. Här skulle, såsom också reservanterna framhålla, icke fordras annat i detta hänseende än att exempelvis från arbetslöshetsanslaget vissa bidrag tilldelades sådana statens verk och inrättningar, som ligga i skogrikare trakter, för att de därmed skulle få täcka den merkostnad, som skulle uppstå, om vederbörande inrättningar upphandlade inhemskt bränsle i stället för kol.

Det förekom någon gång i kammaren för åtskilliga år sedan, att en talare varnade en annan för att använda alltför stora klubbor, då man ville slå ihjäl små djur. Jag tror det vore lämpligt att i detta sammanhang erinra herr Lagerkwist om den saken.

Jag skall hålla det löfte, som jag avgav, då jag började mitt anförande, och inskränka mig till vad jag nu sagt. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lagerkwist: Herr talman! Då motionären gör jämförelser mellan den fråga om ökad användning av inhemskt motorbränsle, som vi behandlade för någon tid sedan här i kammaren, och den fråga, som nu föreligger, bör det hållas i sikte, att den förra frågan ligger på ett helt annat plan än den vi nu syssla med. Här gäller det att använda träbränsle i stället för annat bränsle. Jag har den bestämda uppfattningen, att staten icke kan begära, att landstingen och kommunerna skola gå in för att använda träbränsle, där detta icke ställer sig ekonomiskt fördelaktigt. Jag vill också erinra motionärerna om att de flesta landstingen äro anslutna till den av socialstyrelsen bedrivna bränslekontrollen och genom dennas verksamhet alltså är i tillfälle att gång efter annan konstatera bränslefrågans läge för de olika anstalternas vidkommande för att därefter kunna inrätta sig. Denna bränslekontroll har också fört med sig, att man vid olika anstalter, beroende på prisbildningen, anstalternas läge och tillgången på bränsle, ena gången använder träbränsle och andra gången kolbränsle. Det blir därigenom, kan man säga, ett rent naturligt urval av olika slags bränsle, beroende på vad som ställer sig mest ekonomiskt, och jag tror icke, att det är riktigt lämpligt att gå in för att åstadkomma en annan ordning i detta avseende.

När jag kom att nämna bränslekommissionen, så var det icke i syfte att skrämna någon, men då varken motionärerna eller reservanterna på något sätt givit anvisningar om, huru och i vilken riktning de tänkt sig frågans lösning, utan blott talat om en »förutsättningslös utredning», som det heter, så får jag säga, att jag tycker det skulle varit en rimlig begäran, att riksdagen fått några riktlinjer, efter vilka vederbörande själva ansett lämpliga att få frågan löst. Men motionärerna lika litet som reservanterna och ännu mindre utskottet ha vågat sig på något i den riktningen. Jag är för övrigt övertygad om, att de anstalter, som här närmast kunna komma i fråga, nämligen statens egna verk och inrättningar, icke ha någon möjlighet — för så vitt de skola drivas ekonomiskt — att bygga de stora förvaringslokaler, som en övergång till vedeldning skulle erfordra, att bygga om sina värmeanordningar, eller att anställa den ökade arbetskraft, som genom vedeldningen bleve nödvändig. — Detta om detta.

Vad den andra reservanten sade, kunde jag icke riktigt uppfatta, men jag förmodar, att det icke kunde vara stort mera än vad som återfinnes i den av herr Bergström i Bäckland upplästa broschyren.

Vad saken för övrigt angår, vill jag påpeka, att reservanterna själva kommit med något, som i själva verket slår ihjäl hela deras reservation. De yttra nämligen följande: »För statens eget vidkommande torde en utökning av vedförbrukningen i de flesta fall endast vara en kostnadsfråga, och motståndet från respektive verksamheter mot vedeldningen grundar sig, som framgår av ovannämnda yttranden, huvudsakligen på de rent affärsmässiga skälen.» Ja, nu har ju riksdagen gång på gång uttalat, att verkstyrelserna skola sköta sina verk efter affärsmässiga principer, och då tycker jag, att riksdagen bör hålla på den principen även i sådana här frågor och icke tvinga verkstyrelserna att handla i strid mot dessa principer. — Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Andersson i Rasjön: Jag vill endast konstatera, att det är synnerligen ofruktbart att diskutera med herr Lagerkwist i detta spörsmål, ty han diskuterar på *en* linje och motionärerna och reservanterna på *en* annan. Herr Lagerkwist upprepar vad ingen bestritt, nämligen att det är ekonomiskt ofördelaktigt ur vederbörande verks privatekonomiska synpunkter att utbyta koldeldningen mot vedeldningen. Det ha vi aldrig förnekat. Vi ha argumenterat på den linjen, att staten ur nationalekonomisk synpunkt samt med hänsyn till en förbättrad skogsvård och möjligheten till ökade arbetstillfällen skulle, med

Ang. åtgärder
för ökad
användning
av inhemskt
bränsle.

(Forts.)

Ang. åtgärder för ökad användning av inhemskt bränsle. frångående av de rent driftsekonomiska synpunkterna, övergå till ökad användning av inhemskt bränsle.

(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

I fråga om fraktsatserna för jordbruksprodukter.

Vid härpå skedd föredragning av andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående fastställande vid statens järnvägar av billiga och ändamålsenligt avvägda fraktsatser för jordbruksprodukter, anförde:

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Kristiden åstadkom ju rubbningar i förhållandena på många områden här i landet, men i stort sett var det väl intet område där dessa rubbningar, då den s. k. kristiden tog slut, till sina konsekvenser blevo större och betydelsefullare än å kommunikationsväsendets område. Efter kristiden kommo ju alla dessa bilar, som praktiskt taget togo bort alla närfrakterna för järnvägarna, och detta föranledde givetvis i sin ordning att järnvägarnas inkomster minskades. Järnvägarna måste för att överhuvud taget få behålla något av sin gamla trafik till och med gripa till konkurrensfrakter, åtminstone när det gällde personbefordran på nära håll. Detta föranledde, som sagt, en minskning i järnvägarnas inkomster. Så skedde naturligtvis också även på detta område löneregleringar, som föranledde betydande höjningar av järnvägarnas utgifter. Allt detta har orsakat att fraktindexalet nu är uppe i omkring 220. Det är tydligt, att det under sådana förhållanden är totalt omöjligt att för avsalu med någon ekonomisk fördel transportera sådana produkter, vilkas indexetal nu icke är stort högre än före krigsutbrottet. När produkterna komma till den ort, där de skola konsumeras eller på annat sätt avsättas — man vill ju transportera produkterna lika långt bort, som man gjorde det före kristiden — blir fraktandelen rent för stor i förhållande till produktvärdet.

När det gäller ett land med den struktur, som vårt land har, är det givetvis ett mycket kinkigt problem att klara upp transportproblemet på ett för landet i stort fördelaktigt sätt. Därtill kommer, som bekant, att våra järnvägar ju ha mycket olika inkomstmöjligheter och därför äro av mycket olika bärighetsgrad. Vi ha ju kolossalt långa järnbanor här i vårt land, som, mänskligt att se, icke på mansåldrar ens kunna betala sina löpande omkostnader. När man nu fordrar, att statens järnvägar i sin helhet skola någorlunda kunna förränta det nedlagda kapitalet, så är det ju tydligt att frakttrycket kommer att bli utomordentligt starkt på de banor, som ha någonting att frakta. Det är naturligtvis ett helt annat läge för oss än för ett land som t. ex. Danmark, där förhållandena äro någorlunda ensartade. Därtill kommer att en hel del enskilda banor sitta rysligt trångt och givetvis nödgas hålla fraktsatserna så höga, att företagen om möjligt kunna hållas över vattnet. Det är av dessa orsaker, som transportproblemet här i landet är så ytterst svårt och komplicerat.

Det är naturligt om de, som fått sina möjligheter att kunna försända varorna på järnväg ekonomiskt ointetgjorda, tycka att det har inträffat en oerhörd tillbakagång. Det kan man ju icke heller komma ifrån. Jag skall nu icke uppehålla tiden genom att relatera de fraktsatser, som nu gälla, och som göra att det ur ekonomisk synpunkt är absolut omöjligt att låta frakta varor på järnvägarna då det gäller långa avstånd och som alltså på så sätt skurit av de förbindelser, som förut fanns. Dessutom har det ju också tillkommit

vissa bestämmelser, som järnvägarna tillämpa beträffande transporter och vilka bestämmelser även synnerligen försvåra transporter. Detta är därför ett problem, som statsmakterna nog rätt allvarligt borde taga i övervägande.

Nu tyckes utskottet hysa den meningen, när det nu gäller att gå i författning om att klara upp järnvägstaxorna, att man ändå har sin uppmärksamhet starkt riktad på den här frågan, så att man egentligen icke behöver göra någon ting särskilt. Utskottet föreställer sig att järnvägsstyrelsen har så stort intresse av dessa transporter av lantbruksprodukter, att detta skulle vara tillräcklig motivering för att man icke skulle behöva skriva till Kungl. Maj:t om den här saken. Ja, det är skada att rubba utskottets vackra tro i den här saken. Jag näns verkligen icke göra det, men inom mig själv tvivlar jag ändå mycket på att utskottet har rätt i sin uppfattning. Det måste jag erkänna. Jag tror nu icke, att någon egentlig rubbning i de här frakttaxorna kan komma att ske utan en allvarlig påtryckning.

Nu säger man, att det är egentligen ni skåningar, som vilja ha dessa fraktnedsättningar för att kunna översvämma det övriga Sverige med jordbruksprodukter och på så sätt förstöra priserna för jordbrukarna i andra landsdelar här i landet. Då svarar jag: nej, det är det visst icke. Vi äro hänvisade till att exportera. Det är nog i stort sett vår enda möjlighet. Vi ha härvidlag en svår ställning, ty det behöver ju blott utbryta ett mul- och klövsjukefall i Skåne, för att vi där nere skola bli alldeles avskilda från det övriga landet, och då kan det ju icke komma några produkter därifrån med undantag kanske av rotfrukter och dylikt. Men sådana produkter tåla ju icke att skickas så lång väg för fraktens skull. Denna fråga är således egentligen icke någon skånsk fråga, utan snarare en fråga, som berör hela Sveriges jordbruk. Om man nu verkligen vill, att vi, som herr Månsson i Furuviik en och annan gång brukar säga, skola inrätta oss för ett självhushåll här i landet, så får jag säga, att det där självhushållet möjligen kan bli verklighet, om man kan få transporter billigare. När frakterna gå upp till femtio procent av varuvärdet, blir det icke mycket bevänt med att frakta varorna eller med tanken på att utjämna behov och överflöd i fråga om dessa jordbruksprodukter.

Såsom saken ligger förstår jag, att utskottet ju kan peka på, att man icke vet, vad det nya järnvägstaxeförslaget kan komma att innehålla. Taxorna kunna ju, som utskottet säger, bliva gynnsamma för jordbruket. Ja, jag kan givetvis icke å min sida bevisa, att taxorna icke bli gynnsamma. Jag tror nu icke, att de bliva gynnsamma för jordbruket, och då stå vi där med våra olika förhandsmeningar om en sak, som icke ännu är klar, och som beror på andra faktorer. Det är därför, som jag gentemot utskottet vågar påstå, att det icke hade varit ur vägen, om man åtminstone hade gjort en liten påstötning i form av en skrivelse till Kungl. Maj:t, så att man fått allvarligt taga i övervägande, vad som egentligen kan göras på detta område för att järnvägarna skola kunna fylla sin stora uppgift att vara en förmedlare av produkter från den ena trakten i vårt land till den andra. Jag tror, att det hade varit skäl att utskottet hade föreslagit en sådan skrivelse. Nu har däremot utskottet en annan mening och anser, att det icke egentligen finnes något skäl att göra det. Jag beklagar emellertid, att utskottet sett så snävt på frågan, ty detta är nog en sak, som icke dör bort. Vi äro nog här i landet tvungna att allvarligt taga upp problemet i en eller annan form: hur skola vi ekonomiskt bäst lösa frågan om statens järnvägars frakttaxor eller med andra ord, hur mycket fordra vi ovillkorligen att statens järnvägar skola avkasta eller hjälpa till med, när det gäller förräntningen av den del av statsskulden, som motsvarar det i järnvägarna nedlagda kapitalet? Detta är naturligtvis problemet. Hur skall detta lösas? Skola vi kanske tänka oss en indelning av järnvägarna såsom t. ex. socialiseringsnämnden gjort eller så, att man delar upp

*I fråga om
fraktsatserna
för jordbruks-
produkter.
(Forts.)*

*I fråga om
fraktsatserna
för jordbruks-
produkter.*
(Forts.)

järnvägarna i räntabla och icke räntabla järnvägar? Ja, det är det stora spörsmålet. Men jag tror, att ser man så snävt rent ekonomiskt, d. v. s. ur frakttaxesympunkt på den här frågan, så skadar man landet mera, än om man ser frågan rätt i ögonen och låter den delen av avkastningen av järnvägarna som går till förräntning av deras byggnadskostnader icke bli fullt så stor. Det är nämligen där, som skon klämmer. Det är icke tu tal om den saken. Statens järnvägar äro ju icke självändamål — statens järnvägar äro ju icke en affär i vanlig bemärkelse såsom ett produktionsföretag, som ju skall vara självändamål — utan mera att anse som en institution, som är till för att hjälpa andra som behöva dess hjälp. Från den synpunkten kan jag knappt finna att utskottet har sett denna fråga. Det är detta som jag anser brista i utskottets svar.

Nu få vi väl giva oss till tåls och se, hur galet det kommer att bli, när frakttaxeförslaget kommer. Då få kanske de, som representera jordbruket i vårt land, ännu en gång komma till tals med utskottet om detta. Jag skall emellertid, som sagt, gratulera utskottet till den ljusa tron, som utskottet har. Det är synd att rubba utskottet i dess ljusa barnatro och därför, herr talman, skall jag icke göra något yrkande.

Herr Lindmark: Herr talman! Herr Olsson i Kullenbergstorp har i egenkap av motionär yrkat fraktnedsättningar på i synnerhet jordbruksprodukterna smör och spannmål. Det är emellertid klart att en nedsättning av fraktsatserna, som skulle komma jordbruket till godo, bör omfatta alla olika slag av jordbruksprodukter.

Jordbruket genomlider, som känt är, för närvarande en svår depressionstid. Det är synnerligen svårt att få debet och kredit att gå ihop och orsakerna härtill äro givetvis mångahanda. En av orsakerna är den att våra järnvägsfrakter äro för höga i förhållande till varupriserna. Jag skulle vilja framhålla en jordbruksprodukt, som lider mycket av de höga järnvägsfrakterna, och det är ost. Särskilt för oss norrlänningar, västerbottningar och norrbottningar, som ha mycket dyra järnvägsfrakter att räkna med, när det gäller ostsändningar till Stockholm, Göteborg, Malmö med flera större städer, blir det ekonomiska utbytet väsentligt sämre tack vare de höga järnvägsfrakterna. Jag vill framhålla detta, på det att man i den pågående utredningen måtte taga vederbörlig hänsyn även till produkten ost.

Men det är en annan sak, som jag också vill framhålla. I utskottets utlåtande finnes följande passus: »I varje fall synes det utskottet uppenbart, att ett bifall till motionärernas yrkande, i den mån detta avser nedsättningar utöver vad vederbörande myndigheter med hänsyn till driftsekonomiska synpunkter finna möjligt, icke låter sig förenas med den affärsmässiga skötsel av statens järnvägar, varom riksdagen tidigare uttalat önskemål.» Där framföres alltså synpunkten om en affärsmässig skötsel av statens järnvägar. I järnvägsstyrelsens yttrande, som finnes bifogat utskottets utlåtande, förekommer en passus av följande lydelse: »Järnvägsstyrelsen vill dock uttala, att styrelsen kommer att i så stor utsträckning, som med hänsyn till förhållandena är görligt, beakta de krav från jordbruksnäringen, som kunna anses berättigade.» Jag vill understryka orden: »som med hänsyn till förhållandena är görligt» och framhålla, att järnvägsstyrelsen där också är inne på frågan om affärsmässigheten i järnvägsdriften. Vår tid, när det gäller t. ex. industrien, har ju att se till, hur man skall kunna åstadkomma ett bärigt resultat, bl. a. genom minskade omkostnader. Och jag håller före, att man, när det gäller statens affärsdrivande verk och särskilt då järnvägsdriften, icke endast får se till, hur man skall kunna ha tillräckligt höga taxor för att få debet och kredit att gå ihop, utan att man också bör undersöka vilka besparingar som kunna göras. När man läser detta utskottsutlåtande, får man ju närmast den upp-

fattningen, att möjligheterna till nedsättning av fraktsatserna för jordbrukets produkter äro små för att icke säga inga. Men därvid bortser man från möjligheten att göra sådana besparingar och begränsningar i fråga om utgifterna, att man på den vägen kan komma till ett gott resultat. Och därvidlag dristar jag mig att framföra en synpunkt, som det måhända kan vara vågat att göra gällande från denna plats, men som jag anser vara av så avgörande betydelse i detta sammanhang, att jag icke förty måste nämna den. Jag vill då uttala, att den avlöning, som för närvarande utgår till kommunikationsverkens tjänstemän, ligger så absolut i överkant i betraktande av de konjunkturförhållandena, som i övrigt råda i detta land, att en beskärning av dessa löner vore motiverad. Så länge avlöningsförhållandena äro sådana de äro på detta område, lärer det vara platt omöjligt att komma till en kraftig nedsättning av järnvägsfrakterna. Denna kår är ganska stor, och även en ringa nedsättning av lönerna i riktning mot en rimligare proportion i förhållande till konjunkturläget skulle göra det möjligt att i någon mån och kanske icke så oväsentligt nedsätta fraktsatserna och därmed samtidigt möjliggöra, att järnvägsdriften ändå i fortsättningen bleve bärkraftig. Jag vill till kammarens protokoll hava uttalat dessa satser, som jag anser vara synnerligen betydelsefulla, men jag har, herr talman, intet yrkande.

I fråga om fraktsatserna för jordbrukets produkter.

(Forts.)

Herr Lagerkwist: Herr talman! Jag ber att få säga ett par ord till den ärade motionären. När utskottet hade att taga befattning med denna motion, har utskottet givetvis utgått från förhållandena sådana de nu äro. Jag vill erinra om, att järnvägsväsendets monopolställning i fråga om godstrafiken till lands har upphört, sedan ett nytt transportmedel tillkommit. Den monopolställning, som statens järnvägar och de enskilda järnvägarna kunna sägas ha haft tidigare, har därvid upphävt, utan att järnvägarna fått någon förändring i de villkor, som tidigare kunnat vara motiverade med hänsyn till deras monopolställning. Vidare vill jag framhålla, att riksdagen bestämt uttalat den meningen, att principen om de affärsdrivande verkens affärsmässiga skötsel icke får eftersättas. Så länge denna princip gäller, har givetvis utskottet ingen anledning att gå ifrån den. Man kan naturligtvis, såsom motionären här föreslagit, gå in för en annan, en rent motsatt princip i detta avseende, nämligen att järnvägarna icke skola förränta det i dem nedlagda kapitalet utan skötas så att frakterna endast utgöra betalning för själva transporterna. Men detta är ju en helt och hållet ny princip. Och vart leder den? Jo, den leder till att vi få två olika fraktsättningar, en för statens järnvägar och en för de enskilda järnvägarna. Ty även om statens järnvägar skulle kunna medgiva de ytterligare fraktnedsättningar, varom nu är fråga, så är det klart, att riksdagen icke utan vidare och bara genom ett riksdagsbeslut kan förmå de enskilda järnvägarna att följa med i samma galopp. Vi ha redan nu två olika nivåer i fråga om fraktsättningen. Det finnes säkerligen ingen anledning, att göra skillnaden därvidlag ännu större, utan torde det för alla parter vara lämpligast att i stället sträva efter att uppnå en gemensam fraktnivå här i landet. Det är väl ingen rättvisa i att de, som bo vid statens järnvägar, skola ha billigare frakter än de, som bo vid de enskilda järnvägarna. Skulle man därtill differentiera fraktsättningen vid de enskilda järnvägarna efter deras olika ekonomiska bärkraft, så skulle följden givetvis bli den, att de stora järnvägarna skulle kunna hålla billigare frakter än de mindre. Vad därefter särskilt beträffar statens järnvägar torde det hållas i minne att så länge riksdagen håller på principen om statens järnvägars affärsmässighet, så måste man också efter min mening lika styvt hålla på att icke riksdagen gör framställningar om åtgärder, som skulle rubba eller äventyra denna principens vidmakthållande.

I fråga om
fraktsatserna
för jordbruks-
produkter.

(Forts.)

Vad den senaste ärade talaren beträffar, var han inne på ett annat kapitel, men han rörde sig därvid på ett område, som han icke begriper eller förstår. Ty frågan om förhållandet mellan avlöningar och fraktsatser är nog en sak, som den ärade talaren icke har någon kännedom om, utan yttrade han därvid endast vad han tror eller, rättare sagt, hört andra säga om den saken, och jag har därför ingen anledning att närmare gå in därpå. Jag vill emellertid i själva sakfrågan erinra om att järnvägsstyrelsen uttalat, att den kommer att i så stor utsträckning, som med hänsyn till förhållandena är görligt, beakta berättigade krav från jordbruksnäringen ävensom att den givetvis kommer att ställa sig direktiv från regeringen till efterrättelse. Jag vill samtidigt framhålla, att det icke går för sig att godtyckligt rubba på fraktsättningen, ty hela fraktbyggnaden är uppgjord efter vissa rätt invecklade principer, och om man rubbar på frakterna för en del varor, återverkar detta även på fraktsättningen för andra varor. Allt detta är förhållanden, som knappast kunna regleras från riksdagens sida. Och då nu regeringen i anledning av en inom järnvägsrådet avgiven reservation i allt fall kommer att taga ställning jämväl till det i motionen framförda spörsmålet och då det tillkommer regeringen själv att giva järnvägsstyrelsen direktiv i fråga om fraktsättningen, anser jag att riksdagen kan nöja sig härmed.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindmark: Herr talman! I fråga om järnvägsförvaltningens affärs-
mässighet har jag givetvis den uppfattningen, att man icke skall pruta på den principen. Affärsmässigheten bör tillgodoses, så att icke staten gör direkt förlust på denna rörelse. En skälig ränta på det nedlagda kapitalet är vad man har anledning att fordra. Men när utskottets ordförande säger, att jag yttrat mig om vad jag icke känner till, då jag berörde kommunikationsverkens tjänstemäns avlöningsförhållanden, så måste jag protestera och säga, att herr Lagerkwist bedömer mig oriktigt. Ty det är allom bekant, att kommunikationsverkens tjänstemän ha fått sin avlöning reglerad under en tid, då det var möjligt att komma i överkant. För övrigt är det också känt, att när från lärarkårens sida anspråk framställas på förbättrade avlöningsförhållanden, så åberopar man alltid konsekvent kommunikationsverkens tjänstemäns avlöningar. Jag anser, att det kan finnas skäl för lärarkårens anhållan att få sina avlöningar något förbättrade. Men lika starka, ja måhända ännu starkare skäl finnas för en reglering nedåt av järnvägstjänstemännens avlöningar, så att de komma mera i paritet med det verkliga konjunkturläget i landet.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Utskottets ärade ordförande pressade nog mina ord litet för hårt, då han ville lägga i min mun ett förord för att vi skulle gå till den andra ytterligheten och sköta statens järnvägar så, att driften nätt och jämt bar sig själv. Något sådant yttrade jag icke, eller åtminstone avsåg jag det icke. Men det finns många grader mellan principen, att järnvägarna skola strängt förränta hela anläggningskapitalet, och den ståndpunkten, att de skola bära endast själva driftkostnaderna. Det är en stor marginal där. Och på vilken punkt man skall stanna beträffande statsbanorna är just det stora spörsmålet. Om man inte vill ge avkall på kravet, att driften ovillkorligen skall förränta anläggningskapitalet och detta även beträffande ödebygdsbanorna, tror jag, att man kan komma i den situationen, att man får frakter, som till sist avklippa så gott som all godstransport, och då blir det ju ingen förräntning alls. Så kan det också hitta på att gå. Det är en tämligen tveeggad historia, när en, som icke har monopol, säger, att han vill ovillkorligen ha den eller den inkomsten. Har han monolet i sin hand, då kan han göra det, såsom t. ex. tobaksmonolet och spritmonolet kunna göra

på sina områden. Järnvägarna ha också förut kunnat göra det, men nu går det inte riktigt längre. Emellertid är det tydligt, att det finns åtskilliga produkter, för vilka de moderna transportmedlen icke lämpa sig, och de skulle alltså vara tvungna att bära de höga fraktsatserna. Den ärade talaren sade, att om man rubbar på ett ställe, så förstör man hela uppställningen. Ja, man förstör också hela beräkningsgrunden, om transportererna så förminskas, att det icke längre går ihop. Jag erkänner, att frågan är mycket komplicerad. Men man bör dock icke låta blicken skymmas för att järnvägarnas egentliga uppgift är att tjäna produktionen genom att bereda transportmöjligheter. Hade detta icke varit den främsta uppgiften för statens järnvägar, så hade vi sannolikt aldrig byggt några järnvägar i detta land, ty vi ha icke byggt dem för att de skulle vara en kapitalspekulation utan för att de skulle främja samfärdseln. Jag tror därför inte riktigt på den flinthårda satsen om att de skolas så, att de bära sig såsom en lysande affär under alla förhållanden. Det är, som om man ville säga, att om trafikanterna inte vilja skicka gods, så är man precis lika glad ändå, ja kanske ändå gladare, därför att man får litet mindre att göra. Det är mot en sådan åskådning, som motionen till en del riktat sig.

I fråga om fraktsatserna för jordbruksprodukter.
(Forts.)

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Å föredragningslistan var härefter uppfört konstitutionsutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om statsdepartementen.

Om viss ändring i lagen om statsdepartementen.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 320, hade herr *Forssell* föreslagit, att riksdagen måtte för sin del besluta, att ordet »socialdepartementet» måtte ändras till »civildepartementet» i lagen om statsdepartement den 19 juni 1919.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motion ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i samband med en revision av lagen om statsdepartementen ville taga under övervägande även frågan om ändring av ej mindre socialdepartementets än även andra departements namn samt i nämnda sammanhang för riksdagen framlägga förslag i frågan.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Borg, Hallén, Andersson* i Igelboda och *Björnberg*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå föreliggande motion; samt

av herr *Thulin* beträffande motiveringen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Andersson** i Igelboda: Herr talman! Det är ett något egendomligt utlåtande, konstitutionsutskottet här har avgivit. Utskottet föreslår nämligen en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t i samband med en revision av lagen om statsdepartementen ville taga under övervägande även frågan om ändring av ej mindre socialdepartementets än även andra departements namn samt i nämnda sammanhang för riksdagen framlägga förslag i frågan. Nu vill jag emellertid göra kammaren uppmärksam på att någon utredning rörande förändring av statsdepartementen för närvarande, såvitt jag känner till, icke pågår, och riksdagen har heller icke begärt en sådan utredning. Utskottet förmenar emellertid, att ett sådant förslag är att förvänta

Om
viss ändring i
lagen om stats-
departementen.
(Forts.)

från Kungl. Maj:ts sida, då ju konstitutionsutskottet tidigare har föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t i berörda syfte. I detta skrivelseförslag hemställde konstitutionsutskottet om överflyttande av kyrkoärendena från eklestiastikdepartementet till justitiedepartementet och i samband därmed ändring av det förra departementets namn till undervisningsdepartementet. Det är med anledning av detta utskottets utlåtande — vilket ju emellertid icke ledde till något resultat, då kamrarna stannade i olika beslut, — som utskottet nu förväntar förslag från Kungl. Maj:ts sida. Och även reservanterna förmoda, att frågan om en omändring av statsdepartementen kommer upp till förnyat övervägande. Men vi reservanter anse, att det är fullkomligt överflödigt att nu skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning rörande namnändring för departementen, då det ju är alldeles självklart, att i samband med utredning om en ändrad organisation av statsdepartementen även frågan om namnändringen måste komma upp till övervägande, oavsett om riksdagen skriver därom eller icke. Då vi varit av den meningen, att man icke bör skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning i saker, beträffande vilka något behov av utredning icke föreligger eller som ändå självklart komma att tagas under övervägande av Kungl. Maj:t i ett större sammanhang, ha vi för vår del ansett, att riksdagen icke bort med anledning av motionen avlåta någon skrivelse till Kungl. Maj:t.

Jag tillåter mig, herr talman, att med dessa korta ord hemställa om avslag å såväl utskottets förslag som den i ämnet väckta motionen.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Forssell**: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Till grund för detta utlåtande ligger en av mig väckt motion, där jag föreslår ändring av socialdepartementets namn till civildepartementet. Konstitutionsutskottet har emellertid valt den utvägen att erinra riksdagen om att kamrarna för två år sedan i princip voro eniga om att det behövdes reformer inom Kungl. Maj:ts kansli, ehuru kamrarna stannade i olika beslut, så att frågan formellt förföll. Nu har konstitutionsutskottet likvisst velat ge en erinran om att denna fråga ännu alltjämt är sakligt aktuell, även om ingen riksdagsskrivelse därom gått till Konungen. I samband med denna påminnelse förordar då utskottet, att spörsmålet om ändring av socialdepartementets namn tages under övervägande och att samtidigt även andra departementsnamn tagas under omprövning. Jag finner, att detta är ett mycket klokt sätt att taga på detta spörsmål, och jag ber för min del att få biträda denna utväg. Att utskottet på det viset tar upp motionärens idé om en namnändring, beror på att utskottet efter noggrant övervägande av till saken hörande omständigheter funnit, att goda skäl förebärts för en namnändring på denna punkt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr förste vice talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Ang. åter-
remitterande
av ett
utlåtande.

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande lagrådets organisation m. m.

Ordet begärdes därvid av

Herr **Rydén**, som yttrade: Herr talman! På grund därav att det ju finnes ett större ärende, vilket gäller regeringsrättens omorganisation och vilket

är avlämnat till behandling av ett sammansatt stats- och första lagutskott, och här nu förevarande utskottsutlåtande har sammanhang med detta större ärende, skall jag, efter samråd med konstitutionsutskottets vice ordförande och då det enda sätt, som nu föreligger att få ärendena sammankopplade vid det slutliga avgörandet är att återremittera ärendet till utskottet, be att få yrka, att detta ärende måtte återremitteras till utskottet.

*Ang. återremitterande av ett utlåtande.
(Forts.)*

Med bifall härtill beslöt kammaren att återförvisa ärendet till utskottet för ny behandling.

§ 12.

Statsutskottets utlåtande, nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lokaler för undervisningen och forskningen i cellulosateknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m. föredrogs nu; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Vidare företogs till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till främjande av bostadsproduktionen jämte en i ämnet väckt motion.

Ang. lån till främjande av bostadsproduktionen.

Uti en till riksdagen avlåten, den 10 februari 1928 dagtecknad proposition, nr 84, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen medgiva, att för år 1929 finge, till beredande av nya lån ur statens bostadslånefond i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunder, av de till fonden inflytande amorteringarna och räntorna för år 1928 disponeras ett belopp av högst 2,000,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Järte m. fl.* väckt motion, nr 445, däri hemställts, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas; samt att riksdagen måtte för sin del besluta att beträffande den kreditgivning av här ifrågavarande slag, som kunde förekomma under år 1929, i motionen angivna lånevillkor skulle, utöver de av riksdagen förut godkända, äga tillämpning.

Utskottets hemställan innefattade att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motion bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Johan Bernhard Johansson*, andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blädinge, *Holmgren* och *Järte*, vilka ansett att utskottet bort till beredande av nya lån ur statens bostadslånefond tillstyrka disponerande av ett belopp av högst 1,000,000 kronor av de till fonden inflytande amorteringarna och räntorna för år 1928.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Järte: Herr förste vice talman! Under de senare åren, när detta ärende förekommit i riksdagen, har jag tillåtit mig väcka motion i frågan. Jag måste konstatera, att den s. k. utvecklingen har rört sig i den riktning, som i mina motioner angivits såsom naturlig och som den man kunde vänta, nämligen att sedan den enskilda byggnadsproduktionen frigjorts från de fjättrar, vari den slagits genom hyreslagstiftningen, så har den visat, att den kan

Ang. lån
till främjande
av bostads-
produktionen.
(Forts.)

i ökad utsträckning tillgodose behovet, och den har återerövrat den dominerande plats, den hade i bostadsproduktionen före krisen. Följden har också blivit, att under de senare åren överallt inom Sveriges landamären, särskilt i de större städerna, producerats bostäder i större utsträckning än fallet var även under goda produktionsår före 1914. Glädjande nog har man också i större utsträckning kunnat tillgodose behovet av små lägenheter. Statistiken visar oförtydligt, att härvidlag har det, som särskilt skulle motivera detta statliga ingripande, nämligen behovet av lägenheter för småfolket, kunnat tillgodoses genom den enskilda bostadsproduktionen. Därför ha också under senare år lånebeloppen kunnat nedsättas. Man har kommit underfund med, att det går inte längre att hålla på med denna kristidsverksamhet, sedan själva förutsättningen för densamma, den speciella hyreslagstiftningen, bortfallit. Det sitter nu också en kommitté sysselsatt med att utreda frågan, hur man skall kunna anordna en sekundärkredit för detta slag av byggnader för framtiden, en åtgärd, som jag, inom parentes sagt, efterlyste år 1925, då jag första gången hade äran framföra dessa synpunkter här i kammaren.

Som en övergångsform har nu Kungl. Maj:t i år kommit fram med en begäran om 2 miljoner kronor som nytt lånebelopp. Om man studerar handlingarna finner man emellertid, att man mycket väl skulle kunna nöja sig med det nu tillgängliga beloppet. Jag hemställde också i motionen, att intet nytt låneanslag skulle beviljas. Men för att man skulle kunna överbygga perioden har reservationsvis framförts ett belopp av en miljon kronor, såsom herrarna kunna se i utlåtandet.

I motionen hade också återupptagits det förslag, som förekom i fjol i den kungl. propositionen, nämligen om en viss skärpning av lånevillkoren, en skärpning, som var synnerligen väl motiverad med hänsyn till den risk, som kommunerna löpa. Det förslaget tillstyrktes i fjol av statsutskottets majoritet och gick igenom i första kammaren. I andra kammaren åter förekom frågan så sent på ett nattplenum fram i maj månad, att den reservation, som avgivits av statsutskottets socialdemokratiska ledamöter, gick igenom. På grund av försummad kvittning bland frånvarande frisinnade i kammaren segrade reservationen, och därmed föll Kungl. Maj:ts proposition. Jag föreställde mig emellertid, att när Kungl. Maj:t i fjol hade en bestämd uppfattning som bara genom en slump förolyckats i kammaren, så borde Kungl. Maj:t hava vidhållit i år samma förslag. Därför framförde jag det i motionen, naturligtvis med ringa utsikt att kunna få det framfört som statsutskottets uppfattning. På den punkten har jag icke heller reserverat mig.

I motionen framhöll jag vidare, att det vore tacknämligt, om Kungl. Maj:t i fortsättningen skulle vilja vidtaga en nödig korrigerings beträffande de termer, som insmugit sig för att beteckna den statsunderstödda bostadsproduktionen och den enskilda. Nu heter det för närvarande »den allmännyttiga» som beteckning för den offentliga byggnadsverksamheten, och »den spekulativa» som beteckning för den enskilda. Detta ord spekulativ har en ur moralisk synpunkt något pejoriserande klang. Det skulle heta med rätta »den enskilda byggnadsproduktionen», som det heter inom näringslivet i övrigt. Jag får vördsamt hemställa till herr statsrådet, att därvidlag i framtiden en korrigerings kunde få äga rum.

Jag yrkar, herr förste vice talman, bifall till reservationen.

Med herr Järte förenade sig herr *Olsson* i Blädinge.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Utskottet har ju i denna fråga anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag. I detta förslag begäres, att för bostadsbyggnadsändamål skulle få användas av förra årets riksdag beviljade, men

ännu odisponerade medel; därjämte föreslås, att av inflytande räntor och amorteringar skulle vid förefalande behov få disponeras ytterligare 2 miljoner kronor.

Kungl. Maj:t har med ledning av framställningar från byggnadsbyrån konstaterat, att det ännu förefinnes ett visst behov av lån för det ifrågavarande ändamålet, men Kungl. Maj:t har ju också förutsatt, att en lämplig gallring beträffande låneansökningarna skall verkställas och att lånebeloppen i möjligaste mån begränsas. Det gäller sålunda här ett förslag om ett slutligt anslag och en avveckling av denna låneverksamhet, som under en följd av år bedrivits genom anslag från riksdagen. Anledningen till att man inte anser det vara lämpligt att nu avbryta denna verksamhet är ju den också, att de s. k. bostadssakkunnigas betänkande ännu icke föreligger. Det har dock ställts i utsikt att förslag skall föreligga under nu kommande budgetår, i vilket förslag, enligt vad man kan förutse, vissa allmängiltiga principer skola framföras till den sekundära bostadskreditens ordnande. Under sådana förhållanden har statsutskottet ansett sig böra ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag och detta på de motiv, som socialministern anförde i statsrådsprotokollet. Med anledning därav ber jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Ang. lån till främjande av bostadsproduktionen.
(Forts.)

Herr Höglund: Herr talman! Blott ett par ord! Jag vill endast säga med anledning av herr Järtes yttrande om den ökning i produktionen, som förekommit, att den saken kan ingen förneka, som läst här förekommande siffror; men herr Järte bör å andra sidan också betänka, vilken stagnation som rådde under kristiden, huru stort behovet var vid den tid, då byggnadsproduktionen verkligen kom i gång. Jag vill även peka på det förhållande, som departementschefen understrukt, nämligen att ännu, trots herr Järtes påstående, hälsovådliga lokaler måste på grund av det förefintliga bostadsbehovet användas till bostäder.

Jag har, herr talman, blott velat säga dessa ord, och jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall inte gå djupare in i detta problem. Vi ha ju haft det uppe under tidigare riksdagar, och det synes, som om anslaget till denna kreditgivning skulle undan för undan förminskas och vara satt på avskrivning.

Jag skulle emellertid även i år vilja anmäla en avvikande mening på detta område. Det är nämligen en sak, som jag icke finner vara riktigt i sin ordning. När man nu företagit den inskränkningen, att statens utlåning skulle så minskas, att lån beviljas i stället för till 50 % av byggnadens värde till blott 35 %, så går jag ju med därpå. Detta har dock det indirekt med sig, att kommuner, som begära del av dessa lånemedel, råka ut för samma öde som föreningar. Det har utvecklats sig så, att föreningarna få $\frac{2}{3}$ av dessa lånemedel men städer och kommuner blott $\frac{1}{3}$. Jag tycker, att det är rätt egendomligt, att man begränsar för dessa senare. Vad blir följderna? Jo, om en lånesökande framlägger ett förslag, med angivande av kostnaden för en byggnad, för vilken ifrågasättes statslån under kommunens garanti, så kan vederbörande ju inte få så mycket han behöver genom statens kreditgivning, utan då blir det kommunen som får ordna saken på något sätt. Jag kan verkligen inte begripa, att man skall behöva reducera på detta sätt i de fall, där en kommun står som garant. Där behöver det väl icke vara någon synnerligen stor risk för staten. Ännu ha väl de svenska städerna och kommunerna en sådan ekonomisk ställning, att man icke behöver ha någon fruktan, när de ställa sin garanti; då får nog staten igen allt sitt. Däremot är jag inte alldeles viss om, att förenin-

*Ang. lån
till främjande
av bostads-
produktionen.*

(Forts.)

garna äro så säkra på detta område. Jag vill för min del personligen inlägga en gensaga mot att det skall företagas en begränsning i de fall, där kommuner stå ansvaret. Denna begränsning har kanske sin grund däri, att man icke vågar sig på så mycket kreditgivning, när det gäller föreningar. Jag tror, att man bör litet tänka på denna sak. Om det skall utgå statslån till det ifrågavarande ändamålet, håller jag bestämt på, att lån skall i första hand utgå i sådana fall, där en kommun garanterar det begärda beloppet, och först i sista hand till föreningar. När det gäller sådana, kommer man nämligen in på en, som jag tror, icke synnerligen lycklig utveckling, då staten blir tvungen anordna kontroll över denna sak, något som enligt min uppfattning staten icke behöver befattna sig med, när en stad eller kommun står som garant. Jag har velat uttala detta.

Själva den summa, som nu föreslås att utgå till denna utlåning för nästa år, har jag ingenting emot. Då nu Kungl. Maj:t i fjol företagit en inknappning, äro vi väl på väg mot en eftersträvad inskränkning. Detta har jag, som sagt, ingenting att anmärka mot. Beträffande fördelningen däremot anser jag det här icke vara som det borde vara. Jag hoppas, att för framtiden en rättelse i detta hänseende måtte ske.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåntandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 14.

Ang. medicinalstyrelsen.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåntande, nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till medicinalstyrelsen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 17 februari 1928 dagtecknad proposition, nr 122, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, framlagt förslag till stater och anslag för nästkommande budgetår för medicinalstyrelsen.

Vid behandlingen av förevarande förslag hade departementschefen, bland annat, upptagit väckt fråga om ändrade kompetensföreskrifter för generaldirektören och i dylikt hänseende anført, att han funnit övervägande skäl tala för vidtagandet av sådan ändring i den för medicinalstyrelsen gällande instruktionen, att den däri intagna bestämmelsen, att styrelsens chef skulle vara legitimerad läkare, upphävdes.

I samband med Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition hade utskottet till behandling förehaft dels de likalydande motionerna nr 266 inom första kammaren av herr *Petrén m. fl.* och 443 inom andra kammaren av herr *Järte m. fl.*, dels ock motionerna nr 254 och 444 inom andra kammaren av herr *Forssell*.

Herr *Petrén m. fl.* och herr *Järte m. fl.* hade uti sina motioner föreslagit, att riksdagen, vid beviljandet av anslag till medicinalstyrelsen, i motiveringen till sitt beslut ville göra det uttalandet, att den nuvarande bestämmelsen i instruktionen för medicinalstyrelsen, att chefen för styrelsen skulle vara legitimerad läkare, icke borde upphävas.

Utskottet hemställde,

1:o att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herr *Forssells* ovanberörda motioner, II: 254 och 444, i vad de avsåge anslag till medicinalstyrelsen och dess verksamhet,

a) besluta, att antalet ordinarie befattningar i medicinalstyrelsen skulle från och med den 1 juli 1928 vara bestämt på följande sätt:

	Lönegrad.
1 generaldirektör, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet	—
1 överinspektör för sinnessjukvården i riket, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet	—
1 kameralbyråchef	B 30
5 medicinalråd	B 30
1 statsinspektör över köttkontrollen i riket	B 29
1 kontrollant av hospitalens ekonomiska förvaltning	B 26
1 sekreterare (å medicinalbyrån)	B 26
1 kamrerare	B 24
3 sekreterare	B 24
1 kassör	B 21
3 notarier	B 21
1 inspektris över sjuksköterskeväsendet	B 20
1 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
4 kanslibiträden	B 7
2 expeditionsvakter	B 5
4 kontorsbiträden	B 4
1 skrivbiträde	B 2

Anm. 1. Den i lönegraden B 26 uppförda sekreterartjänsten sänkes vid inträffande ledighet till lönegraden B 24.

Anm. 2. Kassörsbefattningen i lönegraden B 21 utbytes vid inträffande ledighet mot en likabenämnd befattning i lönegraden B 11.

Anm. 3. En kanslibiträdesbefattning utbytes vid inträffande ledighet mot en kontorsbiträdesbefattning.

b) besluta, att å övergångsstat för medicinalstyrelsen skulle från och med den 1 juli 1928 vara upptagna följande befattningar, nämligen:

	Lönegrad.
1 byråveterinär	B 26
1 ombudsman	B 24
1 notarie	B 21

c) godkänna de i statsrådsprotokollet över socialärenden den 17 februari 1928 förordade förslagen till ordinarie avlöningsstat och till övergångsstat för medicinalstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1928—1929;

d) nedsätta det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen, nu 366,000 kronor, med 21,600 kronor till 344,400 kronor;

e) till medicinalstyrelsens verksamhet för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra anslag av 21,000 kronor;

II:o) att herr Forssells motion, II:444, i vad den anginge utredning och förslag rörande omorganisation av medicinalstyrelsen, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

III:o) att herrar Petréns m. fl. och Järtes m. fl. ovanberörda motioner, I:266 och II:443, måtte anses besvarade genom vad utskottet i sitt utlåtande anfört.

I sin allmänna motivering hade utskottet å sid. 22 och 23 beträffande frågan om kompetensföreskrifter för generaldirektören gjort följande uttalande:

»De motiv, departementschefen framhållit till stöd för sitt förslag härutinnan, har utskottet för sin del icke kunnat finna övertygande. Fastmer

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

synas de skäl, medicinalstyrelsen och läkarföreningarna i frågan anfört samt vad motionsvis härutinnan andragits, ådagalägga fördelarna av att chefskapet för medicinalstyrelsen allttjämt förbehålles en legitimerad läkare. Givetvis måste en person, som efter medicinska studier och utbildning haft sin verksamhet inriktad på medicinska och hygieniska angelägenheter, vara bättre skickad att uppehålla en chefspost, på vilken så betydande krav i avseende på fackinsikter måste uppställas som chefskapet i medicinalstyrelsen, än den som på nämnda område saknar all kunskap och erfarenhet. Någon brist på för chefskapet kompetenta aspiranter förefinnes för visso icke inom vår läkarkår och någon olägenhet med den nu gällande ordningen har ej heller påvisats. Utskottet finner sig sålunda icke kunna ansluta sig till departementschefens mening i nu berörda fråga och vill alltså uttala sin förväntan, att den nuvarande bestämmelsen i instruktionen för medicinalstyrelsen, att chefen för styrelsen skall vara legitimerad läkare, bibehålles.»

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Olsson* i Kullenbergstorp och *Olofsson* i Digernäs

dels föreslagit, att vid utskottets hemställan under 1:o a) skulle fogas anmärkning därom, att statsinspektörsbefattningen över köttkontrollen i riket skulle vid inträffande ledighet sänkas till lönegraden B 28,

dels ock förklarat sig anse, att utskottets yttrande i fråga om departementschefens förslag till ändrade kompetensföreskrifter för generaldirektören bort hava följande lydelse:

»Med hänsyn till de omfattande ämbetsuppgifter, som enligt nu gällande bestämmelser påvila medicinalstyrelsen, har utskottet ock ansett skäl föreligga för en dylik förändring. Därest medicinalstyrelsens ämbetsområde inskränkt sig till att omfatta rent medicinska ärenden, hade tillräckliga motiv för förändringen i fråga icke synts utskottet vara för handen, men då, på sätt nyss antytts och departementschefen jämväl framhållit, tyngdpunkten av den del av styrelsens ämbetsuppgifter, som icke är att hänföra till rent löpande ärenden, alltmer kommit att omfatta områden, vilkas behärskande icke kräver medicinsk utbildning, har utskottet funnit sig böra ansluta sig till departementschefens förslag.»

Beträffande frågan om statsinspektörens för köttkontrollen placering i lönegrad hade herr *Olsson* i Blådinge i särskild reservation anslutit sig till den av herr *Johan Bernhard Johansson* m. fl. avgivna reservationen.

Vidare hade, likaledes i särskild reservation, herrar *Kvarnzelius*, *C. Petrus V. Nilsson*, *Wallis* och andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp instämt i herr *Johan Bernhard Johansson*s och hans medreservanterns ovan intagna uttalande i frågan om kompetensföreskrifter för generaldirektören.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Vid detta utlåtande hava reservationer fogats vid tre punkter, dock icke av samma reservanter vid varje punkt. Med herr talmannens tillåtelse skall jag nu uttala mig om dessa punkter i ett sammanhang.

Bland de befattningar, som här äro upptagna på medicinalstyrelsens stat, är även en statsinspektörsbefattning över köttkontrollen i riket. Vi reservanter hava i likhet med besparingssakkunniga funnit, att löneställningen för denna befattning inte rimligen kan sättas högre än i B 28. Om man gör en jämförelse mellan å ena sidan den nu ifrågavarande tjänstemannens åligganden och å andra sidan den verksamhet, som utövas på olika områden av be-

fattningshavare i lönegraden B 28, så kan man med bästa vilja, enligt reservanternas mening, inte finna det rimligt att sätta denna befattning i en högre lönegrad. Nu är det så, att å denna befattning redan finns en tjänsteman, som åtnjuter lön efter B 29. Det har dock förekommit på så många ställen de senare åren, att tjänster ändrats i lönegradshänseende. I fall denna befattning nu sänkes till B 28, får innehavaren, såsom alltid skett vid sådana ändringar, givetvis i fortsättningen uppbära löneförmånen efter B 29. Reservanterna ha därvidlag ingenting att invända. Denne tjänsteman begås det på intet sätt någon orättvisa mot.

Nu tog man i utskottet som motiv för den högre lönegraden, att befattningshavaren skulle inspektera vissa städers slakthus och dylika inrättningar, och direktörerna där hade ju så stora löner, att denne man kunde honnettement inte sättas i lägre grad än B 29. Men herrarna kunna icke med skäl driva den satsen. Om vi tänka på statens yrkesinspektörer, så skola de inspektera industriella verk, som ha disponenter och direktörer med kanske 40 å 50,000 kronor i lön. Inte kan man därför rimligen säga, att yrkesinspektörerna skola ha så stor lön som direktörerna i de verk, som de inspektera. Jag kan icke förstå, vilka bärande skäl Kungl. Maj:t haft, då Kungl. Maj:t gått emot besparingsnämnden, som fann, att lönen var tillräckligt högt ställd, om platsen sattes i B 28. Jag skall, herr talman, be att på denna punkt få yrka bifall till reservationen och den ändring i den uppställda staten, att den i reservationen angivna anmärkningen intages däri.

Så komma vi vidare till det, som jag antar samlar det största intresset kring sig, nämligen dessa bestämmelser om generaldirektören för medicinalstyrelsen. Och det märkte jag alltför väl i utskottet, att det var den mest brännbara frågan, och sannolikt är, att den är det i kammaren också. Jag har här i reservationen i mycket stor korthet uttalat, varför jag ställt mig bland reservanterna och på Kungl. Maj:ts linje i denna fråga. Vi reservanter anse nämligen, att medicinalstyrelsen har så omfattande verksamhet med annat än som strängt taget äger samband med den medicinska verksamheten åtminstone beträffande människor och att det är mycket stora ekonomiska saker, som den direkt och indirekt har att taga ställning till och naturligtvis utöva ett synnerligen stort inflytande på. Jag vill ogärna från denna talarstol upptaga några speciella saker, rörande vilka man kan ha att i ekonomiskt hänseende uttala sitt beklagande av att medicinalstyrelsen har intagit den ställning, som den intagit i dessa frågor. Jag säger, jag vill icke göra det, men det har återigen gett mig den fasta övertygelsen, att på den platsen bör där vara möjlighet att sätta en man, som har något spår av ekonomiskt tänkande. Jag fordrar givetvis icke, att han skall vara driven affärsman och ha ekonomien som sin främsta ledstjärna, men ett litet spår bör han dock besitta av ekonomisk tanke. Och det är icke alls, såsom jag fattat det, någon tvungen sak, att han icke skall vara läkare. Det kan han också vara, men jag vet icke, varför utskottets majoritet så starkt håller på monopolet: läkare skall han vara; ty icke kan han omfatta hela det komplex av frågor, som nu äro kopplade ihop till medicinalstyrelsen. Detta har ju utskottet icke heller funnit vara så trevligt för framtiden, men vi veta icke, när ändring på detta område kommer att ske. Men vi ha uttalat oss för att få någon förändring i dessa saker. Men under tiden — och det blir nog många år, innan något kan genomföras, så segt som det strides på den platsen, tar det tid, innan resultat kan uppnås — tror jag, att det är av utomordentlig betydelse, att Kungl. Maj:t icke blir så bunden i sitt handlande, då det gäller att utse chef för detta mycket maktpåliggande verk, att det nödvändigtvis skall vara en medicinskt utbildad man och icke någon annan.

De som ha den bestämda meningen, att det är nära nog ett helgerån att ens

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

kunna uttala en tanke i motsatt riktning, låta sig icke övertygas. De anse, att det är nästan ett uttryck av oerhörd efterblivenhet hos den, som tvivlar på att den mannen ovillkorligen skall vara medicinskt utbildad. Jag vet, att det tjänar icke något till att offra många ord på diskussion, men jag har velat i korthet angiva, varför jag på den punkten anslutit mig till Kungl. Maj:ts förslag, till vilket jag, herr talman, yrkar bifall. Det är detsamma som bifall till den vid betänkandet fogade reservation, till vilken jag anslutit mig, och får jag alltså yrka avslag på utskottets hemställan i den delen.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! Den föregående ärade talaren efterlyste skälen till att regeringen velat placera statsinspektören över köttkontrollen i B 29. Jag vill i anledning därav erinra om att statsinspektören över köttkontrollen av 1916 års riksdag uppfördes på ordinarie stat och av 1921 års riksdag placerades i nittonde lönegraden, som 1925 ändrades till B 29. Sedan han fått denna placering hava de med tjänsten förenade göromålen ökats ganska väsentligt. Sålunda har organisationen utav kontrollen av införda köttvaror och djurfett erhållit en mera fast organisation först genom förordningen den 30 september 1921 (nr 581) angående kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett. Härigenom har en helt ny grupp av omfattande göromål tillförts befattningen. Före november månad 1927 föredrogos i medicinalstyrelsen ärenden rörande *kontroll* vid in- och utförsel av kött utav statsinspektören, under det att andra ärenden rörande in- och utförsel av nämnda varor föredrogos utav byråchefen å veterinärbyrån. Denna uppdelning visade sig emellertid särskilt under det på grund av mul- och klövsjukan rådande förbudet mot in- och utförsel av kött medföra vissa svårigheter för allmänheten vid hänvändelse till styrelsen i frågor rörande dispens från gällande förbud mot in- respektive utförsel av kött. Med anledning härav har i den för medicinalstyrelsen den 1 november 1927 fastställda arbetsordningen statsinspektören ålagts att i styrelsen föredraga *alla* ärenden rörande in- och utförsel av köttvaror och icke allenast ärenden rörande den hygieniska kontrollen vid sådan in- och utförsel. Härigenom har sålunda statsinspektörens arbetsområde ytterligare utökats.

I detta sammanhang torde erinras om de förslag, som i riksdagen framkommit om anbringande å alla köttvaror av utländskt ursprung av s. k. importstämpel med därav föranledd reglering av rätten att införa köttvaror. Därest detta förslag, som tillstyrkts av respektive utskott, genomföres, torde statsinspektören bliva den, som i första hand får bära ansvaret för kontrollen över efterlevnaden av i nämnda syfte utfärdade bestämmelser, varigenom han ånyo får sin arbetsbörda ökad.

Slutligen vill jag framhålla, att konkurrensen på de utländska marknader, dit vi exportera vårt kött, för närvarande är synnerligen stor. Vid sådant förhållande torde det självfallet vara av utomordentlig betydelse för det ämbetsverk, som skall omhändervä närmaste överinseendet över de utförda köttvarornas hygieniska beskaffenhet, att hava tillgång till arbetskraft, fullt lämplig och kompetent att i styrelsen utöva den ifrågavarande kontrollerande verksamheten på ett i allo tillfredsställande sätt.

I samband med frågan om medicinalstyrelsens omorganisation har också upptagits spörsmålet om ändring av bestämmelserna angående kompetensvillkoren för medicinalstyrelsens chef. I det avseendet har jag vid föredragningen av ärendet i statsrådet framhållit såsom min mening, att övervägande skäl tala för att den nuvarande bestämmelsen om att medicinalstyrelsens chef skall vara läkare icke vidare bör bibehållas. Utskottet är av annan mening. Utskottet anser, att den utbildning och erfarenhet, som en läkare har i hygieniska och medicinska frågor i allmänhet, gör, att en läkare alltid är mera

skickad och lämpad för befattningen än någon annan. Och utskottet säger, att det för vissa icke förefinnes någon brist på kompetenta aspiranter på befattningen i fråga.

I anledning av detta vill jag till en början säga, att jag tror, det är oriktigt att ställa frågan så: bör medicinalstyrelsens chef vara läkare eller ej? Utan spörsmålet bör ställas så: är det, med bibehållande av bestämmelsen att medicinalstyrelsens chef måste vara läkare, alldeles säkert, att man under alla förhållanden har utsikt att få den mest lämplige för befattningen? Således vill jag för min del icke bestrida att en läkare naturligtvis har åtskilliga förutsättningar att framför andra kunna bekläda den viktiga posten med avseende å vissa delar av de uppgifter, som åligga medicinalstyrelsen. Jag vill tillägga, att jag är övertygad om att, hur än instruktionen kommer att bestämmas, är det dock säkert, att man oftast kommer att till chef för medicinalstyrelsen taga en läkare. Men vad jag vill invända mot utskottets resonemang är först och främst, att utskottet synes något underskatta såväl omfattningen som betydelsen av de uppgifter, som åligga medicinalstyrelsens chef och som icke äro av medicinsk natur, och på samma gång överskatta den medicinska sakkunskapens betydelse vid handläggandet av dessa ärenden. Jag tror vidare, att utskottet överdrivit nödvändigheten av medicinsk sakkunskap vid handläggningen av de rent medicinska ärendena.

Utskottet säger, att det är mycket betydande krav i avseende å fackinsikter, som måste uppställas för chefskapet i medicinalstyrelsen. Det vill jag icke förneka, men när utskottet därav drar den slutsatsen, att chefen måste vara läkare, kan jag icke följa med utskottet. Ty inom medicinalstyrelsen finnes det icke mindre än tre av sju byråer, vilka handlägga ärenden av icke medicinsk art, och vad utskottet generellt fordrat är icke tillämpligt på dessa tre byråer, i synnerhet icke på den mångfald av ärenden, som kunna rubriceras som administrativa. Vad dessa administrativa ärenden angår, ber jag få åberopa det utlåtande, som reservationsvis avgivits av t. f. byråchefen von Dardel. Han säger: »Det vore därvid av mindre vikt att han (d. v. s. chefen för medicinalstyrelsen) ägde facklig sakkunskap, som, honom förutan, finnes rikligt representerad i styrelsen, än att han vore i besittning av administrativ sakkunskap — vare sig denna förvärvats i läkarverksamhet eller på annat verksamhetsområde — samt allmänna chefsegenskaper. Detta syntes även gälla sådana frågor, i vilka styrelsen hade att av eget initiativ vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå åtgärder på hälso- och sjukvårdens område. De åtgärder, som i sådant avseende tillkomme styrelsen att befordra, syntes nämligen i regel avse organisatoriska förhållanden, som särskilt påkallade administrativ sakkunskap.»

Vad sedan beträffar de rent medicinska ärenden, som medicinalstyrelsens chef har att handlägga, vill jag erinra om att en auktoritet på området, nämligen professor Hedrén, karolinska institutets rektor, påvisat, att när det gäller behovet av rent medicinsk sakkunskap, är den medicinska vetenskapen så specialiserad, att det icke finnes någon läkare, hur skicklig han än må vara, som kan sitta inne med erforderlig sakkunskap på hela området, utan gäller det någon särskild gren av medicinskt vetande, måste man anlita specialist på området. Medicinalstyrelsens chef blir således beroende av den sakkunskap, som kan finnas hos de medicinska byråcheferna och det vetenskapliga rådet, eventuellt andra sakkunniga, som särskilt tillkallats.

Vad de löpande ärendena i medicinalstyrelsen beträffar, är jag icke övertygad om att flertalet av dem med nödvändighet förutsätta medicinsk sakkunskap. Viktigare är frågan: hur ställer det sig med de större ärenden, som medicinalstyrelsen har att handlägga för att Kungl. Maj:t skall få ledning för sitt omdöme vid avgörandet? Jag har, för erhållande av ledning för om-

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

dömet i detta avseende, låtit upprätta en förteckning över lagstiftnings- och administrativa ärenden, som under de sista åren remitterats till medicinalstyrelsen och fått följande resultat. Till medicinalstyrelsen ha remitterats livsmedelslagstiftningskommitténs betänkande, sakkunnigas för utarbetande av förslag rörande vanförevården betänkande, betänkande angående omläggning av nykterhetsundervisningen, sinnessjukstadgesakkunnigas betänkande och förslag till lag om vård av sinnessjuka m. fl. författningar, besparingskommitténs betänkande angående socialförsäkringens organisation, överstyrelsens för svenska röda korset förslag till sjuktransportväsendets organisation på landsbygden, socialstyrelsens betänkande angående arbetarskydd, Sveriges färghandlars riksförbunds framställning angående åtgärder för reviderig av gällande apoteksvarustadga, 1926 års lasarettstadgesakkunnigas betänkande, styrelsens för föreningen för bistånd åt lytta och vanföra i Stockholm framställning angående anslag till om- och tillbyggnader vid vanförestalten m. m., förslag till kungörelse angående kommissionärer, centralstyrelsens för Sveriges läkarförbund framställning angående utredning för erhållande av enhetlig plan för den kroppsliga sjukvårdens organisation och utveckling, sinnesslövårdssakkunnigas betänkande rörande ordnandet av vården av vuxna vanartade sinnesslöa, kasernekommitténs förslag angående Sala, Vänersborg etc., Oscar II:s jubileumsfonds framställning angående statsbidrag, ifrågasatt bestämmande av riktlinjer för vetenskaplig prövning av läkemedels verkningar, ifrågasatt utredning för beredande av större likformighet i de från apoteken till pensioneringsändamål m. m. utgående avgifter, motion angående faderskapsbevisning medelst blodundersökning, motion angående beredande av särskild kompetens för fullgörande av vissa med styresmansbefattningen för sjukvårdsanstalt förenade åligganden, motion om ändrade bestämmelser rörande pensionering av besiktningsmän vid under offentlig kontroll ställda slakterier m. m., motion angående åstadkommande av effektivare läkarevård vid de militära förläggningarna, ifrågasatt inrättande av en läkarreserv vid epidemier, ansökan om utredning rörande villkor för behörighet till sjuksköterskebefattning vid barnsjukhus, motion om folkupplysning i hälsovårdsfrågan, ifrågasatt expropriation av mark för utvidgning av ett kustsanatorium, frågan angående statsbidrag till hem för kroniskt sjuka, frågan om vissa bestämmelser beträffande i 40 § 3 mom. fattigvårdslagen omförmäld enskild vård av sinnessjuka, ifrågasatt utredning rörande utjämning av kostnaderna för den allmänna sjukvården i riket, utredning rörande ifrågasatt inskränkning i tjänstgöringstiden för den vid statens sinnessjukvårdsanstalter anställda sjukvårdspersonalen samt reviderad plan för anskaffning av platser för den statliga sinnessjukvården.

Jag tror icke, att jag gör mig skyldig till någon överdrift, om jag säger, att i det övervägande flertalet av dessa större ärenden, som medicinalstyrelsen har haft att handlägga, det förefunnits större behov av framstående administrativ sakkunskap än av rent medicinsk sakkunskap. Utskottet säger i sitt utlåtande, att utskottet åberopar de skäl, som anförts av läkareföreningarna och medicinalstyrelsen. Går man till dessa skäl, så finner man, att medicinalstyrelsen bland annat yttrat, »att betydligt större och säkrare förståelse för samtliga underlydande kårers intressen vore att finna hos en kunnig och administrativt erfaren läkare som chef för medicinalstyrelsen än hos en lekman, även om denne vore en aldrig så rutinerad administrator.» Jag undrar, om riksdagen har lust att ställa sig bakom utskottet och acceptera detta argument såsom giltig anledning att se till att medicinalstyrelsens chef alltid skall vara läkare. Jag vill gärna erkänna, att det naturligtvis är en lämplig egenskap hos en chef att ha förståelse och hjärta för underlydande kårers intressen. Det är en sak, men en *annan* sak är, att när det gäller att avväga de allmänna kvalifi-

kationerna för en verksamhetschef, synpunkter av denna art icke lämpligen böra framskjutas i förgrunden.

Så säger utskottet slutligen, att utskottet är förvissat om att fullt kompetenta aspiranter till denna befattning säkert icke saknas. Jag är icke så alldeles säker på att utskottet har rätt i det avseendet. Jag är visserligen övertygad om att det finnes gott om skickliga och dugliga läkare, som skulle kunna väl fylla platsen som chef för medicinalstyrelsen, men jag tror att flertalet av dessa icke vilja aspirera på befattningen och detta av det naturliga skälet att ett arvode på 19,000 kronor, jämte dyrtidstillägg, icke innebär så stor lockelse för en skicklig och framstående läkare, vilken såsom praktiker kan förskaffa sig mycket större inkomster. I själva verket är det så, att för den läkare, som vill åtaga sig att bli medicinalstyrelsens chef, innebär detta i regel en betydande ekonomisk uppoffring. Det kan därför inträffa, att det mött svårighet att få den limpligaste chefen för medicinalstyrelsen just av detta skäl. Denna synpunkt är lika viktig som den förut av mig påpekade angående kravet på framstående administrativ sakkunskap hos medicinalstyrelsens chef.

Med dessa ord, herr talman, har jag velat förklara, på vilka grunder jag ansett mig kunna göra det uttalande jag gjort till statsrådsprotokollet i denna fråga.

Herr Lindman: Herr talman! Vi ha nu hört av herr socialministern, att enligt hans mening övervägande skäl tala för, att chefen för medicinalstyrelsen icke ovillkorligen behöver vara läkare. Jag har för min del vid studiet av frågan icke bedömt den endast från den synpunkten, att vi ha haft det på det sättet under en mycket lång följd av år, utan även från synpunkten av hur sakerna nu f. n. befinna sig. Jag vill ej förneka, att redan den omständigheten, att ett förhållande fortvarat under en mycket lång följd av år — ty så här har det varit i över 100 år — att redan den omständigheten alltid säger något. Ty om ett förhållande existerat länge utan att ge anledning till direkt anmärkning, och utan att ett starkt krav rests för en förändring av detta bestående förhållande, ligger redan däri en viss grund för, att det kanske har varit ganska bra, som det varit, i alla fall. Men jag vill ej fästa mig endast vid detta utan se på saken, som den för närvarande ligger. Nu påpekas i den kungl. propositionen och av herr statsrådet, att nu äro förhållandena så betydligt förändrade. Hade det varit berättigat tidigare, äro förhållandena nu mycket förändrade. Och statsrådet framhöll nyss, att man får tänka på, att det ju är många andra ärenden än rent medicinska, som förekomma. Det är tre av medicinalstyrelsens sju byråer, säger han, där icke rent medicinska ärenden förekomma till behandling. Han tillade, att i varje fall skulle den administrativa byrån icke kräva, att en läkare är chef för medicinalstyrelsen. Ja, de administrativa frågorna ha vi i alla ämbetsverk, de förekomma naturligtvis överallt, och en administrativ byrå har man i alla ämbetsverk. Och då skulle man av den anledningen att det alltid finnes en sådan byrå i ett ämbetsverk, säga, att då kan man aldrig tänka sig, att det föreskrives såsom särskilt kompetensvillkor för generaldirektören, att han skall vara speciellt fackutbildad, ty det finnes alltid en byrå, där de administrativa frågorna komma till behandling, och där är han ej fackman. Enligt min uppfattning har statsrådet med den uppräknade han gjorde av de ärenden, som behandlas av medicinalstyrelsen, icke kunnat övertyga oss, åtminstone icke mig. Han drog av denna uppräknade en slutsats, som tjänade hans egen mening, nämligen att den bevisade att här vore det så många andra ärenden än sådana, som krävde medicinsk behandling, att därav skulle följa, att chefen ej ovillkorligen behöver vara läkare. Jag drog en annan slutsats av det, som statsrådet läste upp. Jag fann därav, att en stor del av dessa ärenden äro av den beskaffenheten, att det måste vara

Ang. medicinalstyrelsen.

(Forts.)

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

högeligen önskvärt, att den som har det slutliga avgörandet därav i sin hand, besitter insikter på det medicinska området. Här ligger under denna medicinalstyrelse hela vårt sjukvårdsväsende, här ligga frågorna om smittosamma sjukdomar, om hygieniska föreskrifter, om epidemisjukvård, om lasarettsväsende, om hospitalsväsendet och om tuberkulossjukvården. Allt detta, menar jag, är i varje fall så dominerande i medicinalstyrelsen, att redan det bör föranleda till, att man ser sig noga för, innan man bestämmer, att chefen för denna styrelse icke behöver vara läkare. Jag tror, herr talman, att vi göra oss skyldiga till en underskattning av sakkunskapens betydelse på detta område.

Man säger nu, att specialiseringen där är så långt driven, att en läkare som chef för medicinalstyrelsen icke kan omfatta alla dessa speciella frågor inom det medicinska området, och däri ger jag naturligtvis dem, som säga så, rätt. Det är naturligtvis på det sättet. Det kan han ej göra. Men vad en läkare har i företräde framför andra, är, att han har en grundläggande medicinsk utbildning, att han har en förmåga att tänka på detta område, som en lekman ej kan ha, att han kan deltaga i överläggningar och diskussioner på ett helt annat sätt, än vad en rent administrativ kraft skulle kunna göra. Det är visserligen sant, att han vid sin sida har sina byråchefer, att han har det vetenskapliga rådet. Men, herr talman, när det kommer till kritan och avgörandet skall fattas, är det han, som är ensamt beslutande. Han skall fatta beslutet. Han skall ha förmåga att följa dessa överläggningar och sätta sig in i de resonemang, som blivit förda. Och när det inträffar, som ej så sällan förekommer, att de vetenskapliga auktoriteterna stå mot varandra och han slutligen skall draga konklusionen av den diskussion, som förekommit i medicinalstyrelsen, där meningarna brutit sig mot varandra, och säga, att nu är det den eller den uppfattningen, som bör bli gällande och åt vilken jag skall ge mitt förord, då är det ganska sannolikt, att han icke har den kompetens, som vore nyttig och önskvärd för att verkligen kunna intaga en sådan ståndpunkt, att han är säker om att stå på rätt sida. Hela vårt sätt i riksdagen mången gång att se på sakkunskapen synes mig ganska trångbröstat. Vi kosta på utbildning av ämbetsmän av olika slag och yrkesmän på olika områden på det allra förträffligaste sätt, vi sörja för våra universitet och för våra tekniska anstalter, så långt det står i vår förmåga. Och jag vågar tro, att man skulle kunna säga, att våra statsämbetsmän av olika slag onekligen stå på mycket hög ståndpunkt. Men när det sedan kommer till avgörandet, om man vill låta denna sakkunskap komma fram till den högsta ställningen i ett ämbetsverk, då säger man: nej, här är det nödvändigt att vi taga en annan, en man med allmänt gott omdöme, som det heter, en administrativ kraft, kanske någon, som på det politiska området gjort sig gällande som en duglig man. Men sakkunskapen håller man tillbaka. Och det lönar sig ej att framhålla, som det här göres i den kungl. propositionen, att i de flesta ämbetsverk i övrigt har man gått ifrån kravet på sakkunskap hos den högste ledaren, därför att detta bevisar ingenting om, att det är till fördel, att så skett. Nu är det så, att inom de flesta områden i statsadministrationen och de flesta administrativa ämbetsverken behöves icke en så utpräglad sakkunskap som beträffande några enstaka av dessa ämbetsverk, men ett område, där ett sådant behov alldeles särskilt bör göra sig gällande, är just detta.

Jag skulle, herr talman, ytterligare vilja framhålla det, att medicinalstyrelsen visserligen har att avgöra en hel mängd ärenden, men att medicinalstyrelsen på samma gång har att lämna underdåniga utlåtanden och yttranden över en hel mängd stora och viktiga frågor, vilka i sista hand avgöras av Kungl. Maj:t. Beträffande alla dessa sistnämnda frågor komma ju detta allmänna omdöme och denna mera administrativa sakkunskap fullt till sin rätt.

Beträffande alla ärenden, som blivit framlagda från medicinalstyrelsen och vandrat sin väg till Kungl. Maj:t för avgörande, sitter ju vederbörande statsråd och för övrigt hela Kungl. Maj:ts regering som ett lekmanneelement, som kan bedöma det yttrande, som inkommit. Men nog borde det väl vara till fördel för Kungl. Maj:t att från det centrala ämbetsverk, som är det sakkunniga på området, få ett utlåtande, som verkligen är grundat på sakkunskap och ej endast på allmänt omdöme. Nu heter det här, att naturligtvis kommer det i allmänhet att utses en läkare. Herr statsrådet sade, att en läkare har vissa företräden framför andra, och han tillade, att sannolikt blir det så, att oftast kommer man att taga en läkare. Om man nu sålunda säger, att man oftast kommer att taga en läkare, borde det ej vara så farligt att föreskriva, att han skall vara läkare. Men statsrådet tillägger, att det är ganska svårt att få en läkare, som vill åtaga sig detta. Jag undrar, herr talman, om detta skäl är synnerligen bärande. Nog ha vi hittills kunnat få läkare till chefer för medicinalstyrelsen, även om det varit förenat med svårigheter emellanåt. Nog vill det förefalla mig, som man bland hela den stora massan av i vårt land befintliga läkare skulle kunna vid varje tillfälle, återkommande vart tolfte, femtonde, tjugonde år, spåra upp en person, som för den stora uppgift det är fråga om skulle vara villig övertaga chefskapet. Så har det gått förut och så skulle det sannolikt bli i fortsättningen.

Herr statsrådet återopade sig på ett uttalande av byråchefen för den administrativa avdelningen, att om man hade att välja på en person med administrativ kompetens och en person med medicinsk sakkunskap, borde man välja den förre. För min del, herr talman, kommer jag efter grundligt studium av frågan till en motsatt uppfattning. Jag tror, att det är bättre att få en person, som verkligen sitter inne med medicinsk sakkunskap, som har förmåga att tänka medicinskt, att följa diskussionerna om dessa frågor och att delta framför allt i debatterna, där sådana förekomma, om just sådana frågor, än att den administrativa egenskapen skulle vara den förhärskande. Ty en sådan man kommer alltid att bli en person, som känner sin underlägsenhet i de frågor, som äro de vitala och de övervägande av de frågor, som behandlas av medicinalstyrelsen.

På grund av detta, herr talman, kan jag ej komma till annat, än att någon tvekan knappt borde föreligga i detta avseende, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Lindman förenade sig herrar *Järte, Olsson* i Blådinge och *Bengtsson* i Kullen.

Herr andre vice talmannen **Nilsson** i Bonarp: Herr talman! Den fråga, som här föreligger, huruvida chefen för medicinalstyrelsen ovillkorligen skall innehava läkarutbildning, är en fråga, som väckt stor uppmärksamhet icke endast i kammaren utan i hela landet. Där om vittnar ock den pressdebatt, som förts i saken. Det är naturligtvis ej så lätt att taga ståndpunkt till ett sådant spörsmål, men man får, som alltid, försöka bilda sig en mening om saken och sedan handla så, som samvetet bjuder.

Jag ger den föregående ärade talaren rätt i, att ett förhållande, som ägt bestånd under ett hundratal år, bör man ej rubba, utan att starka skäl förefinnas för en sådan åtgärd. Och jag skulle för min del icke ha varit med om en rubbning i nu berörda avseende, om förhållandena under tidernas lopp icke hade så väsentligt omgestaltats på detta område, som faktiskt skett, nämligen så, att de uppgifter, vilka åligga medicinalstyrelsen, förskjutits från att under den första tiden av ämbetsverkets tillvaro ha varit av rent medicinsk art numera övergått till att vara av övervägande administrativ och ekonomisk beskaffenhet.

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Då uppställer sig helt naturligt frågan: är det nödvändigt, att under dessa förhållanden ämbetsverkets chef ovillkorligt skall inneha medicinsk utbildning? Så vitt jag kan bedöma är det ej numera påkallat.

Herr statsrådet framhöll en synpunkt, som jag för min del tycker är riktig, nämligen den att om Kungl. Maj:t har att välja mellan två personer, som bägge besitta rutin i förvaltningsangelägenheter, men av vilka den ene därjämte besitter läkarutbildning, så är det alldeles uppenbart, att den medicinskt utbildade bör ha företräde. Det ligger i sakens natur, och en regering, som i sådant fall skulle handla efter andra principer, skulle säkerligen bli utsatt för en berättigad kritik.

Nu är det ju visserligen sant, att den kår, inom vilken Kungl. Maj:t har att välja, omfattar omkring ett par tusen medlemmar, och att det ej böra vara föräntat med några svårigheter att bland denna stora kår finna en lämplig man. Men det kan icke förnekas, att de dugligaste bland dessa otvivelaktigt kunna i sin läkarpraktik skaffa sig betydligt större inkomster, än som kunna erbjudas chefen för medicinalstyrelsen, och att de för den skull icke gärna åtaga sig en sådan uppgift. Därigenom komma de mest kvalificerade, bland vilka valet skall ske, att begränsas så, att det icke längre blir ett val bland de skickligaste och de allra mest lämpliga. Under sådana förhållanden skulle det vara förmanligt, om Kungl. Maj:t hade en vidare krets att välja inom än blott inom läkarkåren. Jag tror därför, att om det förslag, som av Kungl. Maj:t framlagts, vinner gillande, kommer det att bäst tillgodose det allmännas intressen, och jag vill därför för min del understödja detsamma.

Jag vill icke ha uttalat någon kritik mot medicinalstyrelsen, men erfarenheterna under de gångna åren äro dock sådana, att man inom de kretsar jag närmast känner kommit till den bestämda uppfattningen, att vissa av de påbud och åtgärder, som från medicinalstyrelsens sida utfärdats och vidtagits, skulle, om ledningen varit lagd uti administrativt mera förfarna händer, ha kunnat vara mjukare och icke behövt föranleda till de svårigheter, som under den stora mul- och klövsjukeepizootien förekommo. Jag tror, att det är erfarenheten från den tiden, som i någon mån medverkat till att många giva sin anslutning till den förändring, som nu ifrågasättes.

Vad sedan statsinspektören över köttkontrollen i riket angår, får jag beträffande hans löneställning säga, att jag för min del tror, att han kommer att lika bra handhava denna uppgift, om han ställes i lönegraden B. 28, som om han placeras i B. 29. Nog tycker man, att när en sådan man ställes i byrådirektörsgraden, det bör vara tillfredsställande. Jag har uttalat denna min uppfattning i utskottet, ehuru jag icke har antecknat mig såsom reservant vid denna punkt.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få förklara, att jag ansluter mig till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Persson* i Fritorp, *Lilliecreutz* och *Månsson* i Erlandsro.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Herr Olsson i Kullenbergstorp, såsom förste talare i denna fråga, framställde ett särskilt yrkande vid två punkter i detta betänkande. För det första riktade han en anmärkning mot utskottets förslag att placera statsinspektörstjänsten för köttkontrollen i riket i 29:e lönegraden, då han reservationsvis föreslagit tjänstens placering i 28:e lönegraden. Vid prövning av denna fråga har utskottsmajoriteten fått den uppfattningen, att de skäl, som Kungl. Maj:t framfört för att bibehålla denna befattning i den lönegrad, som den under flera år varit placerad uti, varit så goda, att utskottet icke velat gå emot detsamma. Herr statsrådet och che-

fen för socialdepartementet redogjorde nyss från denna plats för denna befattningshavares tjänsteäligganden, därvid han betonade, att sedan denna befattningshavare blivit satt i 29:e lönegraden på ordinarie stat, hava hans tjänsteäligganden betydligt utvidgats, därigenom att han ålagts föredragningsskyldighet beträffande såväl köttkontrollen som även beträffande importförhållandena rörande köttvaror i allmänhet med ty åtföljande övriga arbetsuppgifter. Dessa synpunkter hävdades i den kungl. propositionen, och utskottet har under sådana förhållanden ansett sig böra ge sin anslutning till Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, och jag skall därför beträffande den sidan av förslaget inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på herr Olssons i Kullenbergstorp reservation.

I andra delen av sitt yttrande riktade sig herr Olsson sedan mot utskottets förslag att avstyrka Kungl. Maj:ts förslag beträffande en ifrågasatt förändring uti instruktionen angående generaldirektörens kompetens. Beträffande de förhållanden, som beröras i detta avseende, saknar lekmannen möjlighet att närmare bedöma de inre omständigheterna i fråga om medicinalstyrelsens arbete på ett sätt, att man kan känna sig fullt viss om att kunna på grund av en särskild sakkänedom intaga sin ståndpunkt, men i egenskap av utskottsledamot tvingas man dock att taga ställning till varje föreliggande fråga. Då jag såsom lekman i full utsträckning sålunda haft att söka bilda mig en personlig uppfattning i frågan, har jag haft att taga hänsyn å ena sidan till de skäl, som Kungl. Maj:t framfört för sitt förslag, och å andra sidan till de skäl, som anförts från motståndarna till detta Kungl. Maj:ts förslag genom motioner i båda kamrarna och genom till propositionen fogade yttranden från korporationer m. fl. Jag har då kommit till den personliga uppfattningen, att några trängande skäl för att vidtaga denna ändring, som i Kungl. Maj:ts proposition åsyftas, icke anförts. Det har icke i propositionen påvisats några betydande olägenheter i det mer än hundraåriga system, som tillämpats, nämligen att chefen för medicinalstyrelsen skall vara en medicinskt utbildad person. Å andra sidan har det icke vare sig i propositionen eller i herr statsrådets och chefens för socialdepartementet yttrande klart sagts ifrån, att det icke skulle finnas fullt kvalificerade personer att tillgå för besättande av denna plats, utan det har tvärtom vitsordats, att förutom den medicinska sakkunskapen inom läkarkretsar det finns där tillräcklig sakkunskap även på det administrativa området. Det har vitsordats. Sålunda behöver man icke bedöma frågan såsom varande i ett nödläge, där Kungl. Maj:t sonderat terrängen och funnit, att det icke finns möjlighet att uppbringa en lämplig kandidat inom läkarkretsar, som i övrigt lämpar sig för att bekläda denna post. Detta har icke sagts. Å andra sidan har det icke förnekats, att en medicinskt utbildad person, som även äger administrativ skicklighet, icke skulle ha bättre förutsättningar för att bedöma de flesta inom medicinalstyrelsens förekommande frågor än vad en lekman skulle ha. Herr statsrådet uppläste en förteckning över remisser av ärenden från Kungl. Maj:t till medicinalstyrelsen, och jag får för min personliga del bekänna, att jag fick samma intryck av dessa ärendens beskaffenhet som herr Lindman gav uttryck åt, nämligen att de allra flesta voro av den art, att en läkarchef skulle ha vida större och lättare möjlighet att se dessa saker i sitt rätta sammanhang än en lekman kunde ha. Det torde vara ofrånkomligt, att de flesta ärenden, som generaldirektören i medicinalstyrelsen har att besluta över, äro av den art, att det, såvitt möjligt, är önskvärt, att han har medicinsk sakkunskap. Utan att förneka att det finns andra områden, där en lekman kan se saken lika praktiskt och lika bra som en medicinskt utbildad, har jag på mitt enkla sätt resonerat som så, att det är fördelaktigt med en läkarutbildad person, som har möjlighet att bedöma de flesta inom medicinal-

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

styrelsen förekommande ärenden. Det har icke påvisats någon olägenhet uti förevarande förhållande, som är traditionellt.

Jag har icke varit med, när utskottet slutligen behandlade denna fråga, men jag anslöt mig på statsutskottets tredje avdelning till den uppfattningen, att det vore säkrare att ge sin anslutning till vad som man hade erfarenhet av än att ge sig in på nya linjer, som man saknade kompetens att kunna bedöma verkningarna av. Det är dessa enkla synpunkter, som varit vägledande för mitt ståndpunktstagande i frågan. Nu har utskottsmajoriteten vid slutbehandlingen av ärendet ställt sig på denna ståndpunkt. Det finns sålunda anledning att även i denna punkt yrka bifall till statsutskottsmajoritetens förslag.

Herr Forssell: Herr talman! Då jag är motionär i den föreliggande frågan, skall jag be att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk några ögonblick.

I statsutskottets utlåtande har jag i första hand fäst mig vid några ord, som återfinnas på sidan 21, där utskottet uttryckligen säger, att även med den organisation, som nu ges åt medicinalstyrelsen, blir det i alla fall blott ett provisorium, som vi få såsom resultat av arbetet vid 1928 års riksdag på detta område. Utskottet påpekar, hurusom, sedan lång tid tillbaka, en livlig debatt pågått angående den riktiga inplaceringen i administrationen av den betydelsefulla veterinärförvaltningen, och utskottet erinrar om, att förslag varit uppe om ett förläggande av veterinärens ärendena till lantbruksstyrelsen från medicinalstyrelsen och rent av om bildande av ett alldeles nytt under jordbruksdepartementet hörande verk, som skulle hava hand om dessa ärenden. Så säger utskottet, att utskottet icke vill taga ställning till detta spörsmål. Utskottet erkänner, att den nuvarande organisationen är mindre tillfredsställande, men finner sig dock böra avvakta ytterligare utredning.

Alltså, herr talman, läget är det, att trots allt detta arbete stå vi inför en situation, ett arbetsresultat, som icke ens utskottet vill anse såsom något annat än ett provisorium. Det var ett liknande intryck av läget, som gjorde, att jag, när Kungl. Maj:ts proposition kom fram, tillät mig att väcka en motion, däri just det påpekades, att Kungl. Maj:ts proposition icke löste ett huvudproblem inom medicinförvaltningen; och jag tillät mig att från denna utgångspunkt väcka en avslagsmotion och yrka på en förnyad utredning med hänsyn till detta från alla håll konstaterade och erkända faktum. Men då man nu skulle komma med en utredningsmotion, var det dock nödvändigt att försöka ge några antydningar så mycket som man kan begära av en enskild motionär. Det är ju icke rimligt att fordra, att en enskild motionär skall utarbeta t. ex. förslag till ett ämbetsverks instruktion. Han kan endast antyda de allmänna riktlinjerna. Då kom jag fram med ett förslag att gå in för en förvandling av medicinalstyrelsen till en medicinförvaltning, fördelad på avdelningar, där varje avdelning skulle ha att besluta självständigt och stå under en avdelningschef med fullmakt att regera inom sin avdelning enligt en rådssystemet, men dessutom skulle ovanför dessa fyra avdelningar finnas ett plenum, bestående av de olika avdelningscheferna, där gemensamma ärenden handlades enligt omröstning. Jag vill säga, att de fyra avdelningarna skulle bestå av en läkaravdelning, en veterinäravdelning, en apoteksavdelning samt en kameralavdelning. Jag har i det föregående nämnt, att problemet huvudsakligen tidigare varit observerat såsom ett problem rörande veterinärförvaltningens ställning, men utan tvivel kunna också förebringas goda skäl för att ge en självständigare ställning även åt apoteksavdelningen inom förvaltningen liksom även åt den kamerala avdelningen.

Detta vare tankegången i min motion. Utgångspunkten är alltså den att få

allmänt erkänt, att det finns ingenting hållbart, ingenting, som vi kunna stå på för framtiden, utan saken måste på nytt kastas i stöpsleven. Då motionerade jag: låt oss få en utredning först! Och jag har förut försökt ange de direktiv för denna utredning, som jag här i korthet antytt. Det kan ju icke vara min mening att längre upptaga kammarens tid med att uti detalj redogöra för min tankegång.

Nå, vad säger då statsutskottet om detta? Statsutskottet avstyrker motionen, och när man tager del av motiveringen för detta avstyrkande, finner man, att motivet är ganska tunt. Det måste jag säga. Utskottet säger nämligen på följande sätt: »En omorganisation av medicinalstyrelsen i av motionären antydd riktning skulle innebära införande av en organisationsform, som inom statsförvaltningen numera i allmänhet övergivits. I betraktande härav har utskottet ansett sig sakna anledning påkalla utredning etc.»

Jag får nu säga, att jag blev ganska förvånad, när jag läste detta. Om det vore så, att jag tillåtit mig föreslå en utsträckning av det kollegiala omröstningssystemet inom denna förvaltning, skulle jag kunna förstå det påståendet, att min motion innebar en återgång till föräldrade arbetsformer. Men när i själva verket tyngdpunkten i motionen ligger i en decentralisation, som gör, att man skall få effektivitet och sakkunskap just genom enrådighets-systemet på detta område, måste jag tillstå, att mitt förstånd står stilla i fråga om vad utskottet menar med sitt påstående, att det är en återgång till föräldrade arbetsförhållanden. Att det sedan inom denna förvaltning skall finnas vissa gemensamhetsfrågor, är självfallet, och det kan icke anses vara ett alltför svårt och nytt problem att dela upp vad som skall vara gemensamhetsfrågor och avdelningsfrågor. Det finns ju nästan i varje instruktion för de större centrala verken en sådan uppdelning. Jag erinrar blott om instruktionen för skolöverstyrelsen, där det också finns en lång paragraf — jag vill minnas § 30 — där det finns återgiven en katalog över de gemensamhetsärenden, som skola avgöras av generaldirektören tillsammans med några undervisningsråd. Därjämte finnas naturligtvis också avdelningsärenden samt generaldirektörsärenden. Skillnaden därvidlag skulle vara, att man enligt min tanke slopar för medicinalstyrelsen generaldirektörsärenden och rör sig i stället med avdelningsärenden och plenarärenden. Nog tror jag, om det funnes litet god vilja, att man skulle kunna lösa detta problem. Utskottets påstående att mitt förslag skulle innebära en återgång till föräldrade arbetsformer, tror jag mig sålunda hava konstaterat vara felaktigt.

I frågans nuvarande läge är det visserligen ingen utsikt för bifall till mitt avslagsyrkande och till utredningslinjen, men jag har dock velat få till kammarens protokoll antecknat, att de skäl, utskottet haft att andraga, förefalla mig mycket litet bärande — åtminstone de skäl, som utskottet funnit vara värda trycksvärta. I denna situation kan jag icke yrka bifall till motionen. Det är hopplöst. Läget är nu sådant, att det är en strid mellan utskottsbetänkandet och herr Johanssons i Fredrikslund reservation i fråga om kravet på medicinalstyrelsens chef, om han skall kunna vara lekman eller om han måste vara läkare. I det fallet kommer jag givetvis att rösta med utskottet. Det är självfallet. Jag vill påpeka den omständigheten, att efter min linje skulle detta problem lösas mycket enkelt och lätt, alldenstund genom den av mig föreslagna decentralisationen på avdelningar det skulle bli sakkunniga avdelningschefer, som hava hand om avgörandet på de särskilda divisionerna, och efter de linjer, som jag här tillåtit mig skissera, skulle alltså förhandenvaron av sakkunskap i ledningen vara garanterad.

Som sagt, i sakens nuvarande läge har jag endast velat framföra dessa anmärkningar mot statsutskottets något lättvindiga sätt att taga på detta problem och ber att få yrka bifall till utskotts majoritetens hemställan.

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Under nära ett halvt sekel har jag suttit i styrelsen för ett av våra större länslasarett, först såsom verkställande direktör intill dess författningen föreskrev, att en av överläkarna skulle övertaga denna befattning såsom styresman för sjukhuset. Jag har under denna tid haft tillfälle att ha ett angenämt samarbete med åtskilliga läkare och framstående sådana. Ett par av dem ha hamnat såsom professorer, den ene i Uppsala och den andre i Stockholm, och fått ett betydande rykte såsom framstående medicinare. Erfarenheten säger mig emellertid, att framstående läkare äro så intresserade av sin verksamhet och sin vetenskap samt av att kunna hjälpa sina medmänniskor, att de fullkomligt åsidosätta det administrativa arbetet. Jag föreställer mig också, att om man vill söka en administrativ förmåga bland framstående läkare och icke åtnöja sig med andra klassens sådana, skall man ofta möta svårigheter att finna läkare, som vilja lämna sin vetenskap och kasta sig in på det administrativa området.

Medicinalstyrelsens arbetsfält har blivit ett annat än förut, och den ställes till stor del utanför de medicinska vetenskaperna och föres in på det praktiska området. Herr Lindman yttrade, att under hundra år de nuvarande förhållandena varit tillfredsställande. Nej, herr Lindman, under senare åren fullständigt otillfredsställande! Jag vill blott erinra om förhållandena när mul- och klövsjukan grasserade i Skåne och om de missgrepp som då gjordes. Vad hade vetenskapsmännen för uppgift att fylla då det gällde spärrningar, förbud för export och dylikt! Då hade i första hand behövts en praktisk man, en man med verkligt praktisk syn på tingen. Generaldirektören har vid sin sida ett antal medicinalråd, från vilka han kan få den behövliga vetenskapliga sakkunskapen.

Nu kommer härtill, att i åtskilliga län påbörjats ett intensivt arbete för att förbättra sjukvården, vården av sinnessjuka, sinnesslöa och kroniskt sjuka. Om detta arbete skall lyckas, är till stor del beroende på samförstånd, samarbete med medicinalstyrelsen, och detta samarbete har hittills lämnat mycket övrigt att önska. Det behövs enligt min mening i spetsen för medicinalstyrelsen en praktiskt lagd man, en man, som förstår sig på huru dessa praktiska spörsmål skola ordnas. Det gäller byggnader och andra dylika saker, som en vetenskapsman icke har någon syn för. Därför föreställer jag mig, att det skulle vara riktigast, att regeringen skulle ha rättighet, om den icke kan finna någon läkare, som är lämplig att vara chef för denna stora administration, att gå utanför läkarnas krets för att få den rätta mannen på den rätta platsen.

Jag ber, herr talman, att med denna motivering få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då jag låtit anteckna mig, har det varit därför, att jag anser, att man icke bör se denna fråga uteslutande ur administrativa synpunkter. Jag tror för min ringa del, att man gör klokt uti att bedöma frågan ur synpunkten av medicinalväsendets utveckling. Jag måste då fråga mig: Vad är det som inträffat? Är det icke i alla fall på det sättet, att vi beträffande såväl den allmänna hälsovården som den medicinska vården, beträffande utvecklingen över hela fältet, stå i allra främsta rummet? Jag vågar för min del göra det påståendet, att ingen av de talare, som förut i dag ha varit uppe och talat för reservationen, synes ha ägnat en enda tanke åt det hållet.

När man talar om de administrativa uppgifterna på det sätt, som herr förste vice talmannen gjorde, börjar jag få en liten misstanke om att det är egentligen behandlingen från medicinalstyrelsens sida av den epizooti, som vi för ett par år sedan hade, som har bestämt herr förste vice talmannen. Jag har icke kunnat förstå det på annat sätt, ty när det gäller byggnadsfrågor, i vilka

landsting och åtskilliga andra institutioner komma i beröring med medicinalstyrelsen, så är det, om jag icke är dåligt underrättad och har alldeles missvisande erfarenheter, just en byråchef i medicinalstyrelsen, som man därvid har att göra med.

Jag ser för min del saken så, att om man verkligen vill ha fram ett monopol för läkarkåren, då skall man försöka gå den väg, som Kungl. Maj:t här har ifrågasatt, och utnämna en chef för medicinalstyrelsen, som icke är läkare, ty då först kommer denna chef enligt min uppfattning fullständigt i händerna på vederbörande byråchefer.

Vidare skall jag be att få framhålla, att just den stora omfattning, som vårt hälso- och sjukvårdsväsende tagit, har medfört, att vi för närvarande, som också herr andre vice talmannen påpekat, ha en mycket stor läkarkår. Jag kan tillägga, att vi ha en mycket stor läkarkår, varibland det även finns skickliga administratörer. Jag tror ingen skall kunna förneka, att cheferna för många av våra stora sjukhus skulle utgöra en prydnad för medicinalstyrelsens chefsstol, och de skulle också utgöra en garanti för att den utveckling, som vi haft under den tid, då det varit ordnat så, som det är nu, också skall fortgå i samma lugna tempo.

Att missgrepp kunna göras, är jag den första att erkänna. Jag är så mycket mera säker därpå, som man på läkarhåll också erkänner det. Då emellertid herr statsrådet i dag på ett för övrigt mycket skickligt sätt försökte göra det hela till en kärfråga, så vill jag fästa uppmärksamheten på att det har man också gjort i den kungl. propositionen. Det förhåller sig dock icke alldeles så, utan i själva verket har läkarkåren dock framfört en hel rad rent medicinska synpunkter av intresse för saken. Jag skulle för min del på det bestämdaste vilja varna kammaren för att gå till ett beslut vare sig i tecknet av mul- och klövsjukan eller i en oluststämning över att läkarkårens fackföreningar då och då ha missbrukat sin maktställning. Det är ju missbruken, man skall söka komma åt, och icke det goda, som har vunnits. Vi böra icke ordna det så, att den lovande utvecklingen på detta område, som vi haft och fortfarande kunna åberopa, kommer att avbrytas.

Det är en fråga, som jag skulle vilja rikta till kammarens ledamöter: Hur tror ni, att den stora allmänheten i vårt land kommer att känna det? Känner den sig tryggare inför en farsot, inför en epizooti av ett eller annat slag, om det är en civil chef i spetsen för medicinalstyrelsen, än om det är en läkare? Jag tror icke, att svaret på den frågan kan bli mer än ett. Det går otvivelaktigt i den riktningen, att allmänheten känner sig tryggare, om det står en läkare i spetsen, och efter mitt sätt att se bör den också med full rätt vara tryggare.

Sedan skall jag be att få ställa en fråga till herr statsrådet. Herr statsrådet nämnde, att för 19,000 kronor får man ingen skicklig läkare. Jag skulle vilja fråga, och den frågan ställer jag på samma gång till herr förste vice talmannen: Om man icke kan få en skicklig läkare för 19,000 kronor, hur i all rimlighets namn skall man då kunna få skickliga medicinalråd för en lön, som med ett avsevärt belopp understiger dessa 19,000 kronor? Jag undrar verkligen, vad herrarna skola svara på den frågan. Det måste väl vara minst lika viktigt, ja, ännu viktigare med det system, som Kungl. Maj:ts regering har gått in för, att man får de skickligaste krafterna på medicinalväsendets område till byråchefer. Om det är så, som också herr förste vice talmannen yttrade, att läkare äro så kära i sin vetenskap, att de icke vilja lämna sin tjänst för att bli generaldirektörer, måste samma resonemang logiskt sett föra till att man icke kan få några förstklassiga krafter till medicinalråd, till byråchefer. Försök klara ut detta problem för mig, mina herrar, så skall jag sedan se efter, om det finns någon anledning för mig att frånga min uppfattning.

Ang. medicinalstyrelsen.

(Forts.)

Jag tror emellertid icke, att det går att lämna en tillfredsställande förklaring på den punkten.

Så är det en annan sak. Om det icke går att få en läkare på denna post, hur i all rimlighets namn skall man då kunna få en skicklig jurist och administratör? Jag tror, att det blir ungefär lika svårt att svara på den saken. Om nämligen en skicklig läkare har en inkomst, som han icke vill gå ifrån för att övertaga chefskapet för medicinalstyrelsen, så misstänker jag, att man även bland juristerna, och jag skulle vilja säga *företrädesvis* bland dessa, nog får ganska svårt att finna någon, som med hänsyn till sina goda inkomster vill lämna sin ställning och bli chef för medicinalväsendet.

Slutligen skall jag be att få säga endast en sak till. Jag tror, att Sveriges småfolk, som dock haft all anledning att vara tacksamt för vad den svenska läkarkåren har betytt för främjandet och tillgodoseendet av dess intressen, och Sveriges småfolks representanter böra i dag icke gå att besluta under intrycket av mul- och klövsjukan eller under intrycket av att man på ett eller annat sätt har missbrukat sin ställning inom respektive läkarsammanslutningar. Sveriges småfolks representanter böra, när ingenting har inträffat, som motiverar en förändring, utan förhållandena tvärtom ha utvecklats i gynnsam riktning, också gå in för avslag på Kungl. Maj:ts förslag och bifall till utskottets hemställan, till vilken jag för min del, herr talman, ber att få ansluta mig.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman! Jag skall be att få yttra några ord, och jag vill först vända mig mot ett yttrande, som fälldes av herr Lindman. Han talade om sakkunskapen, och han tyckte, att den sakkunskap, som frambringas, ej utnyttjas. Det var ju i stort sett innehållet av vad han sade. Jag vill för min del säga, att jag är ingen slav under sakkunskapen på överhuvud taget något område och allra minst på detta. Jag skall också be att få lämna ett tydligt bevis på, hur sakkunskapen har huserat i vårt län.

Jag har så pass länge tillhört landstinget, att jag känner till, hur sjukhusfrågan har avancerat i Östersund. Sakkunskapen sade från början beträffande värmeledningen i sjukhuset, att man skulle använda torrluftsmetoden. Det byggdes också på det sättet, och det blev en dyrbar inrättning, som slukade ohyggligt med bränsle. Så gick emellertid sakkunskapen ifrån den metoden och sade, att det borde vara varmvattensuppvärmning, alltså det vanliga system, som vi nu begagna. Det infördes då en blandning av de båda systemen, och man använde både torrlufts- och varmvattensuppvärmning. Det var nästan lika tokigt, så att nu skall det slutligen läggas om helt hållet. Man får riva allt det gamla och bygga nytt efter helt andra och nya metoder. På detta sätt har sakkunskapen drivit Jämtlands läns landsting till alldeles onödiga utgifter.

Jag är övertygad om att hade från början vanligt sunt bondförstånd fått vara med och göra sig gällande, hade man från början insett det galna i hela tillställningen. Att uppvärma lokaler med varmluft kan icke vara lika hälsobringande som att uppvärma dem med varmvatten. Det tycker jag varje bonde bör kunna förstå, så att det är mig ofattbart, att sakkunskapen kan komma och driva sådana satsar.

Jag har hela tiden, som jag varit med i landstinget, följt utvecklingen av länets sjukvårdsinrättningar. Vi ha till exempel ett hospital på Frösön, där det också enligt min uppfattning förekommer ett fullständigt slöseri i anordningarna. Det skulle ha kunnat byggas mycket billigare, och man skulle också ha kunnat få ett billigare underhåll, men medicinalstyrelsen ser bara på det medicinska och har icke alls någon blick för den förvaltande delen av denna verksamhet. Den saknar fullständigt ekonomiskt sinne, skulle jag vilja säga,

men det är just detta ekonomiska sinne, som man nu skulle försöka få representerat. Jag tror, att det skulle vara till stort gagn för hela landet.

Det går enligt min mening icke längre för sig att fortsätta på detta vis, att ha personer, som skola bestämma över dessa saker, som så fullständigt gå upp i ett ämne sådant som medicin, att de icke kunna tänka på något annat utan föreskriva, att allt skall ske efter deras mening, det må kosta vad det kosta vill. Det är därför ett gott förslag, som Kungl. Maj:t här har kommit med, och jag tror, att det är nödvändigt, att vi också taga det. Det skulle vara underligt, tycker jag, om nu, när första kammaren med stor majoritet har tagit Kungl. Maj:ts förslag i fråga om medicinalstyrelsens chef, andra kammaren skulle visa sig ha mindre ekonomiskt sinne än första kammaren. Det kan jag aldrig föreställa mig, utan jag hoppas, att andra kammaren skall följa första kammaren.

Jag står också för den reservation, som avser att sätta ned lönegraden för statsinspektörstjänsten över köttkontrollen. Sedan jag hört herr statsrådets yttrande, skall jag emellertid be att få frånträda den meningen, ty han anförde så goda skäl för att denna tjänsteman bör stå kvar i den lönegrad, som föreslagits av Kungl. Maj:t, att jag böjer mig för dem. Jag yrkar sålunda icke bifall till den delen av reservationen men däremot till den senare delen rörande chefsskapet för medicinalstyrelsen, vilken innebär detsamma, som Kungl. Maj:t har föreslagit.

Jag ber sålunda att få göra den ändringen i min reservation, vilket innebär, att jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Jag har begärt ordet för att framställa ett yrkande beträffande chefen för medicinalstyrelsen, innebärande ett biträdande av Kungl. Maj:ts förslag.

Jag kan för den ståndpunkten icke anföra några skäl utöver dem, som redan ha anförts av herr socialministern. Jag kan dock icke underlåta att fästa uppmärksamheten på det underliga sätt, varpå diskussionen här har förts särskilt från utskottets sida. Herr statsrådet har uttryckligen sagt, att striden här icke står mellan frågan om en lekman eller en läkare såsom chef för medicinalstyrelsen, utan striden står om, huruvida en lekman i undantagsfall skall kunna bli chef för medicinalstyrelsen. Såvitt jag förstod herr statsrådets anförande rätt, hävdade han den uppfattningen, att en läkare alltid i sin speciella sakkunskap har en speciell merit, som medför, att hans deltagande i konkurrensen om chefsskapet för medicinalstyrelsen oftast kommer att utfalla till hans förmån. Man kan alltså utgå ifrån, att regeln blir, att när det står en läkare till buds, som besitter de egenskaper, som göra honom lämplig för chefsskapet över medicinalstyrelsen, kommer också alltjämt chefen att bli en läkare. Jag kan dock icke förstå, varför man skall stänga möjligheten att i ett fall, då kanske icke en läkare med de kvalifikationer i övrigt, som behövas, står till buds, kunna anlita en för uppdraget lämplig lekman.

Den skuggrädsla, som här gör sig gällande, är för mig ganska obegriplig, och jag kan icke tänka mig annat, än att man har kommit in på dessa linjer icke så mycket av en särskild omtanke om den speciella sakkunskapen i medicinalstyrelsen, som fastmera därför att man förmodar, att bakom förslaget ligga vissa planer rörande den närmaste tillsättningen av chefsskapet för medicinalstyrelsen. Sådant kan väl dock icke få vara bestämmande, när det gäller avgörandet av en principfråga.

För min del anser jag det vara riktigt, att jämväl beträffande denna chefspost den principen nu godkännes, att tävlingen skall vara fri även för personer utanför den speciella sakkunskapen, i detta fall alltså utanför läkarkåren. Det är min uppfattning, att vi ha genom riksdagen och den allmänna opinio-

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

nen alldeles tillräckligt starka möjligheter att reagera mot försök från en regerings sida att åsidosätta den speciella sakkunskap, som läkarkåren representerar. Jag är också för min del övertygad om att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del icke innebär några som helst äventyrligheter.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka den ändringen i utskottets motivering, att följande stycke utgår ur densamma, nämligen från och med orden nederst på sid. 22 »De motiv, departementschefen framhållit» till och med orden på sid. 23 »chefen för styrelsen skall vara legitimerad läkare, bibehålles», och att detta stycke ersättes med det stycke på sid. 25 i herr Johanssons i Fredrikslund reservation, som börjar med orden »Med hänsyn till de omfattande arbetsuppgifter» och slutar med orden »har utskottet funnit sig böra avsluta sig till departementschefens förslag».

I övrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Hage, Jansson* i Falun, *Mogård, Fast, Carlsson* i Stockholm, *Lindberg* och *Olsson* i Gävle.

Herr Engberg: Herr talman! Den uppfattning, som jag för min del har om medicinalstyrelsens uppgift, skall jag be att få uttrycka med en parallell. Jag anser medicinalstyrelsens väsentligaste uppgift ligga i att vara landets generalstab i kampen mot sjukdomarna. I följd av detta mitt betraktelsesätt skall jag be att herrarna fästa avseende vid en viss synpunkt. Vi äro alla på det klara med att det är nyttigt och riktigt och, jag vågar säga, under alla omständigheter klokt, att vi ha civila försvarsministrar, men ingen av oss skulle ett ögonblick falla på den idén att till generalstabschef göra en civil man. Där vilja vi ha kunskaper hos den, som skall anföras i händelse av ett krig. Jag tror, att denna parallell är icke blott formell, utan att den verkligen också är reell. Den förnämsta uppgiften för denna generalstab, som jag vill kalla medicinalstyrelsen, är att organisera och leda försvaret mot de stora epidemierna, där utgången kan hänga på, om det rätta avgörandet träffas i det rätta ögonblicket.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid att i gällande instruktion för ärendenas handläggning i medicinalstyrelsen heter det i 22 §, att beslut i de till medicinalstyrelsens handläggning hörande ärenden fattas allt efter dessas beskaffenhet antingen av generaldirektören eller, i fall som 26 § omförmäler, av generaldirektören och minst två byråchefer. Undantagsfallen enligt 26 § gälla väsentligen så kallade disciplinmål. Jag måste därför anse det vara i allra högsta grad sannolikt, att om det sitter en icke-fackman på posten, blir han i samtliga de ärenden, som äro av facklig natur, beroende av sina byråchefer. Han blir beroende av medicinalråden.

Herr andre vice talmannen gav mig i detta hänseende ett argument alldeles extra. Han fäste uppmärksamheten därpå, att då det gäller chefen för medicinalstyrelsen, äro avlöningsförhållandena sådana, att man merendels icke kan få de bäst kvalificerade läkarna på den posten. Jag vill turnera det och säga så här: Gäller detta om chefen för medicinalstyrelsen, så borde det väl gälla i än högre grad medicinalråden. Det betyder följaktligen att den medicinska sakkunskap, i vars händer den civila chefen kommer att ligga, blir av en lägre valör än den annars skulle vara.

Det synes mig också anmärkningsvärt, att man i diskussionen här ifrån herr Olofssons i Digernäs sida kan åberopa sådana exempel, som han åberopade. Han pekar på, hur han under sitt samarbete i landstinget med vederbörande läkare har funnit, att dessa icke riktigt förstå sig på värmeteknik och därigenom åsamkat landstinget en större förlust. Ja, men var fanns då, herr Olofsson, det civila och kontrollerande förstånd, som han själv represen-

terar? Han satt i landstinget med möjlighet att vederlägga fackmännens av honom efteråt såsom oriktiga stämplade synpunkter och anföra sina egna. Kan nu en så kritisk man som herr Olofsson i Digernäs komma i händerna på en lasarettsläkare, föreställer jag mig, att en civil i spetsen för medicinalstyrelsen kan i fråga om de rent fackliga ärendena komma i händerna på medicinalråden, som kanske äro åtskilligt knivigare än herr Olofssons i Digernäs lasarettsläkare.

Jag måste för min del säga, att det här är icke någon skuggrädsla, som den föregående ärade talaren sade, utan känslan av att vi behöva en garanti för att, när de stora farsoterna hota oss, det är den förnämsta och bästa sakkunskapen i spetsen för denna generalstab, så att inga missgrepp skola kunna göras.

Jag vill tillägga, att det är riktigt, som den föregående ärade talaren sade, att det här icke är fråga om annat än att giva möjlighet att i vissa fall taga en lekman. Men, herr talman, jag har tyckt mig förmärka en viss benägenhet hos skiftande regeringar att sörja för att, där blott en möjlighet därtill skapats, vissa poster besättas med lekmän. Vi hava ofta sett avdankade statsråd utnämnas till generaldirektörer och dylikt. Jag är rädd för, att med denna allmänna benägenhet skall även denna post ryckas in bland reträttplatserna. Det vore enligt min mening ganska olyckligt. Jag vill tillägga, att möjligheten för riksdagen att reagera mot detta är ganska liten. Jag erinrar om vad som skett i fråga om chefskapet för vattenfallsstyrelsen. Vi kunna från konstitutionsutskottet komma med ett platoniskt utlåtande, som man talar om ett par dagar. Sedan är det försvunnet. Det är alltsammans.

Jag tror, herr talman, att statsutskottets majoritet befinner sig på den riktiga, sunda och säkra sidan. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan med dess motivering.

Med herr Engberg förenade sig herr *Jonsson* i Eskilstuna.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Det är alls icke besynnerligt, att meningarna gå isär om lösningen av en sådan fråga som denna. Jag ber emellertid för min del att få ansluta mig till den synpunkt, som herr Hansson i Stockholm under diskussionen framfört, nämligen att det är en principfråga, som det här gäller att avgöra. Det är icke i regeringsförslaget sagt, att han, chefen, icke får vara läkare. Då låge saken helt annorlunda. Här är i stället sagt, att har man en duglig man, som är läkare, bör han bliva chef. Har man en duglig man, som icke är läkare och har man samtidigt icke någon duglig läkare att sätta på denna chefspost, då är det väl klokt och bör vara tillåtet att sätta dit den duglige icke-läkaren.

Nu fäste jag mig särskilt vid vad vice ordföranden i statsutskottet herr Anderson i Råstock yttrade, då han sade, att vi böra icke här besluta i tecknet av mul- och klövsjukan eller kårandan. Det är alldeles riktigt, herr Anderson. Men det är så här i livet, att man bedömer dem, som man har att bedöma, efter deras handlingar. I detta fall borde kanske båda de synpunkter, som äro framdragna, i det hänseendet hava sin betydelse.

Det är ju ändå egendomligt, att det behöver gå dithän, att Kungl. Maj:ts regering skall tvingas att taga ställning till frågor, som röra landets väl, mot ett ämbetsverk som medicinalstyrelsens mening. Det är sällsynt, att så sker; men det har dock skett. Från landsbygden har det också ganska kraftigt reagerats mot detta ämbetsverk. Jag minns en gång för många år sedan, då det gällde en licensfråga för mitt län och det begärdes från länet, att jag skulle gå till vederbörande departementschef med påminnelser och framställning om rättelse i vissa hänseenden. Det var då den allmänt aktade herr Petersson i Påboda satt som jordbruksminister. Jag gick upp till honom och frambar mitt ärende. Han svarade: Gå dit och dit; och får du den och den mannen

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

att gå med på vad du kräver, skall jag genast föranstalta om ett sådant beslut. Jag gick till denne man, som satt högst uppe på hyllan på Svartmangatan i gamla staden. Han sade ett bleklagt nej. Då förstod jag, att det icke alltid beror på den sittande regeringen utan på den man, som många gånger har mera att betyda än regeringen.

Nu är frågan: Skola vi ovillkorligen hava en läkare som chef för medicinalstyrelsen? Här har från landstingsmän av olika partier talats om, vilken makt medicinalstyrelsen har. Jag vill framhålla, att det är just vi, som sitta i landstingen, som hava erfarenhet av denna makt. Det skall sägas ifrån, och det skall herr Engberg höra, att det är icke så som han sade, då han sökte gen-driva herr Olofssons i Digernäs påstående, ty även i fråga om tekniska saker vid sjukhusbyggnader måste ett landsting och en lasarettstyrelse, vilken mening de än själva hava, hava sina ritningar godkända av medicinalstyrelsen, innan ett byggnadsföretag kommer till stånd. Det beror alltså icke på, om landstinget har kloka representanter, utan det beror på, vad medicinalstyrelsen tycker innan man kan få det tillstyrkt av detta ämbetsverk.

Sedan sade också herr Anderson i Råstock — det skulle väl vara en särskild vink till somliga, kan jag förstå — att vi småfolkets representanter böra se till, att vi få på en sådan plats en läkare. Häremot vill jag säga, att småfolkets representanter böra hava den synpunkten, att det största och viktigaste skälet bör vara, att man får en duglig man på posten; om han sedan är läkare eller icke, bör få stå i andra rummet.

När herr Engberg säger, att det är avdankade regeringsledamöter, som skola sättas dit, och herr Engberg i samma andetag nämner vattenfallsstyrelsen och chefstillsättningen där, så får jag verkligen fråga herr Engberg, om han vill påstå, att landshövding Malm sattes dit, därför att han är ett avdankat statsråd? Jag tror, att herr Engberg är ensam om den synpunkten. Men eljest finnas väl även dugliga män bland statsråd, som lämnat sin post. Jag menar, att man bör pröva och se, och då man finner en läkare, som är bättre vuxen situationen än en icke-läkare, så må han sättas dit.

Herr Engberg tycks i alla fall icke vara så stark i sin bevisföring. Även de, som sutto i den föregående regeringen, hava nämligen samma mening som Kungl. Maj:ts nu, vilket kommit ganska kraftigt till uttryck i första kammaren, där de förutvarande statsråden Sandler, Nothin, Schlyter och Svensson instämt i yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts proposition, när det gäller denna fråga. Jag tycker, att när dessa med en rik erfarenhet se saken på detta sätt, vore det egendomligt, om andra kammaren skulle gå in för tvång i ett system, där dock saken skall prövas av vederbörande regeringar, innan utnämningen kommer, vilken man än sedan tillsätter.

Jag ber, herr talman, att få instämma i herr Hanssons i Stockholm yrkande.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Herr Forssell brukar för det mesta vara missbelåten med de utskott, som behandla hans motioner. Som statsutskottet råkat hava lyckan eller olyckan att få de flesta, är det klart, att herr Forssell icke tycker riktigt om statsutskottet, när det avlivar motionerna. Jag var verkligen på avdelningen synnerligen intresserad av den tanke, som genomgår herr Forssells motion på detta område, men jag förmådde icke klara upp, huruledes herr Forssell tänkte, att hans system skulle fungera. Nu har jag hört på honom, när han här närmare förklarade sin motions innebörd och kritiserade det korta utlåtandet från statsutskottet i denna del, men jag får erkänna, att jag blev ändå icke klokare, hur den där medicinalförvaltningen skulle fungera. Det kan hända, att det var beroende på att jag icke har tillräcklig uppfattningsförmåga. Det är möjligt, att felet låg däri. Men jag begriper verkligen icke, om det enligt herr Forssells mening skulle bliva fyra

ämbetsverk eller ett. Det är det svåra i saken. De flesta i utskottet trodde emellertid, att motionen avsåg att skapa ett kollegialt ämbetsverk av medicinalstyrelsen. Det är därför, som statsutskottet svarat, som det gjort. Var det icke så, som herr Forssell avsåg det, då få vi be om ursäkt, att vi icke begripit motionen.

Jag ställde den frågan till herr statsrådet, vad som var det verkliga skälet till att man icke följt besparingsnämndens förslag beträffande lönesättningen för statsinspektören över köttkontrollen. Men något egentligt svar på den frågan fick jag icke, ty det svar jag fick, var litet kringgående eller alldeles helt kringgående. Det har dock förekommit en hel del fall i den här besparingsverksamheten, där man flyttat tjänster avsevärt långt ned, mer eller mindre långt. Det kan alltså icke vara bara det skälet, att denna tjänst händelsevis stått i nuvarande B 29, som varit avgörande, ty skulle det hava varit avgörande över hela fältet, ha vi gjort en farlig massa missgärningar de senare åren. Det kan icke vara något egentligt skäl. Vi hava tagit tämligen hårt på denna sak, så hårt kanske, att vi få återgå på en del punkter. Det ser ut, som om man icke anser sig kunna avgöra denna sak på annat sätt, än att där denne tjänsteman stått förut, där bör han också förbli.

Emellertid sade herr statsrådet, att denne man har föredragning. Ja, men det hava de också, som äro i B 28. Vidare påpekade statsrådet, att han hade en mycket självständig verksamhet. Det kan så vara. Men vad vi reservanter icke riktigt kunna förstå, det är, att denne befattningshavare intager en större och betydligare ställning som ämbetsman än de, som stå i B 28. Det kunna vi icke förstå. Det begriper jag icke i detta ögonblick. Ty mer eller mindre arbete hava de väl alla, som äro i B 28. Jag föreställer mig, att de i B 28 äro lika kvalificerade som byråchefer, med den skillnaden, att de icke hava någon byrå och följaktligen icke äro förmän för en större eller mindre personal på byrån. Men ändå är detta i regel sådana tjänstinnehavare, som äro synnerligen högt betrodda och hava självständigt arbete. Jag är icke riktigt övertygad, att det är tillfredsställande förklarar, varför denne statsinspektör över köttkontrollen bör stå i B 29. Men jag förstår, att gentemot den stora politiska frågan om medicinalstyrelsens chef drunknar denna lilla detalj. Det begriper jag.

Ja, här har just talats rätt mycket och enligt mitt förmenande för mycket på båda sidor. Det är alltid obehagligt, när man drar in och pekar på en viss sak och vissa personliga förhållanden. Det ville jag verkligen underlåta i mitt första anförande, och jag skall göra det även denna gång, hur frestande det än kunde vara att taga upp den saken. Men då herr Lindman talade om att vi vore trångbröstade, eller kanske han sade, att vi icke skulle vara trångbröstade, förstår jag icke, på vilken sida man egentligen visat mest av den egenskapen. Visserligen är jag gammal och mycket konservativ. Jag förstår också mycket väl, att man kan förälska sig för mycket i det gamla. Men jag är icke så konservativ, att jag anser, att en sak skall bestå, bara därför att den är gammal. Det är skillnaden. Då får jag tåla vid, att man säger, att min uppfattning är trångbröstad, när jag har en annan uppfattning. Jag tycker överhuvud icke om monopol. Jag tror, att en duglig läkarutbildad man, som har eminenta kunskaper och chefsegenskaper nog blir före i alla fall, när det gäller att besätta denna generaldirektörspost. Han har ett så betydligt försprång, gentemot dem, som icke äro läkarutbildade, att det nog icke är något tvivel om att den läkarutbildade får platsen. Det tror jag.

Jag skulle på samma gång vilja uttala, att det skulle vara mycket illa, om icke så skulle vara förhållandet. Det är under den förutsättningen, som även jag anslutit mig till Kungl. Maj:ts förslag. Jag tror, att när det gäller en post, som står så allmänt i förgrunden, kan det icke undgås, att Kungl.

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Maj:t nödgas taga vara på den verkligt utomordentliga förmågan, även om den föreslagna bestämmelsen går igenom, att den person, som skall sitta som chef här, icke behöver vara läkarutbildad. Jag tror icke, att det kan finnas någon regering, som på denna plats vågar sätta någon blott för det han varit politiker, ty därtill är platsen alltför utsatt och uppmärksamrad.

Så talade herr Anderson i Råstock om allmänhetens trygghet, därest det blir smittosamma sjukdomar i landet, och att denna trygghet skulle äventyras, om icke medicinalstyrelsens chef är läkare. Ja, jag tror, att den, som blir angripen av en smittosam sjukdom, frågar platt intet efter, om medicinalstyrelsens chef är läkare eller ej. Det där talet imponerade åtminstone icke på mig. Det är nog något, som ligger betydligt närmare, som man då fäster sig vid. Men säkert är, att det behöves på denna plats, det uttalar jag än en gång, en dugande man.

Det är nog det troliga, att medicinalstyrelsens verksamhetsfält ett avsevärt antal år framåt kommer att omfatta hela det område, som den nu har. Då fordras ovillkorligen, att det här sitter en man, som kan väga en liten smula de strängt vetenskapliga mot de ekonomiska synpunkterna. En liten avvägning får det nämligen i alla fall vara. Eljest kunde vi rent ut sagt stupa under blott hygien i detta land. Det vore väl ändå för galet. Det är ingen, som dragit i tvivelsmål, att medicinalstyrelsen handlat efter bästa övertygelse rörande vad medicinen behöver både i det ena och det andra fallet, men jag tror icke, att vi hava råd att låta det fortgå som det hittillsdags skett. Åtminstone hava de två sist sittande regeringarna icke gjort, som medicinalstyrelsen velat. Jag tror, att regeringen handlat rätt, ty den där strängt vetenskapliga synpunkten har blivit oss alltför dyrbar.

Herr Rydén: Herr talman! Jag ber att få säga några ord för att angiva min ståndpunkt till den föreliggande frågan.

Jag har litet erfarenhet av medicinalstyrelsen, beroende på att jag för någon tid, då en kollega i den regering, jag på sin tid tillhörde, var sjuk, uppehöll hans ämbete som civilminister. Jag utövade detta ämbete under en tid, då kolerafall inträffade här i Sverige, och det gjorde, att jag hade tillfälle att dagligen vara i ständig rapport med medicinalstyrelsen. Jag måste säga, att nog kändes det ganska tryggt att ha en läkare att rådföra sig med i den situation, som förelåg. Även om chefen för medicinalstyrelsen varit en av våra dugligaste jurister, så skulle i varje fall den, som då uppehöll statsrådsämbetet, ha känt sig ofantligt mycket mindre säker, än när han hade en ansedd och framstående läkare som chef.

Nu vill jag säga, att de som vilja bifalla reservationen, därigenom bana väg för jurisdömet till en ny chefspost inom statsförvaltningen, ty det är i huvudsak pudelns kärna. Jag har så lång erfarenhet av vad som händer under det som synes hända, att jag finner, att det icke kan vara tal om annat, än att här är det ett chefsämbete, som hittills förbehållits fackmännen och som juristerna, som ju göra anspråk på alla chefsämbeten, vilja åt. Jag vill till dem, som vilja utnyttja den stämning, som varit rådande mot medicinalstyrelsen i anledning av dess åtgöranden i fråga om mul- och klövsjukan, säga: vad ha ni egentligen för garantier för att ni blivit bättre behandlade, ifall det suttit en jurist som chef för medicinalstyrelsen? Jag skulle våga hålla en god middag på att hade en jurist suttit där, hade han skött det sämre än den läkare, som då stod i spetsen för medicinalstyrelsen. Ty, mina herrar, det är nog så, att en jurist, som sättes i spetsen för ett ämbetsverk av den speciella karaktär, som medicinalstyrelsen har, kan nog icke förskaffa sig den härför erforderliga utbildningen. De högsta anspråk man kan ställa på honom är, att han lär sig läsa medicinska uppsatser. Men det är icke säkert

heller, att han kan fylla de anspråken, ty det finns en speciell medicinsk fackterminologi, som ligger fullständigt utanför den vanliga juridiska bildningen. I varje fall kan han icke lära sig att behärska den medicinska vetenskapen, och följaktligen blir han på ett helt annat sätt än den, som har läkarutbildning, hänvisad till vad hans medicinalråd anse. Sannolikt blir en sådan man mera en docka eller en marionett i medicinalrådets händer än den, som självständigt behärskar den medicinska vetenskapen. Jag är för min del övertygad om att för detta verk är det med hänsyn till dess alldeles speciella natur i det stora hela lyckligast att det har en chef, som behärskar sitt verk, så att han icke blir en docka i händerna på byråcheferna.

Det är dessa omständigheter, som göra, att jag känner mig övertygad om, att vad man här söker intala kammaren, nämligen att man får det bättre och mindre byråkratiskt och en mera självständig karl i spetsen för medicinalstyrelsen genom att i en viss situation som chef för detta ämbetsverk taga en icke-läkare, det kommer icke att hålla streck. Om vi väl fått en jurist som chef för medicinalstyrelsen och fått se honom verka ett årtionde framåt, då är det all sannolikhet för att han icke står bättre bakskriven hos den stora allmänheten än de läkare, som stått i spetsen för medicinalstyrelsen. Denna post är ungefär lika utsatt som polismännens eller andra ordningens väktares. De måste med hänsyn till det helas väl upprätthålla vissa allmänna regler och krav, som innebära en inskränkning i den enskildes rörelsefrihet. De bli aldrig populära, alla dessa, som ha att ur samhällets synpunkt se efter, att det för det helas välfärd sker vissa inskränkningar i den enskildes rörelsefrihet. Vi få aldrig en populär chef för medicinalstyrelsen på grund av detta ämbetes beskaffenhet. Det kommer alltid att bli konflikter med det enskilda intresset. Vi må sätta en läkare eller jurist eller, höll jag på att säga, till och med en överjordisk makt som chef, de bli aldrig omtyckta ändå på denna post på grund av själva ämbetets beskaffenhet.

Jag är övertygad om att det i princip är riktigt, att denna speciella chefs-post blir besatt med en läkare och icke med någon administrativ eller juridisk karriärist. Därför tror jag, att kammaren skulle handla rätt så litet välbetänkt, i fall kammaren här under en uppjagad opinion med erinran om vad som inträffade under mul- och klövsjukeepizootien gick ifrån den regel, som i detta fall varit gällande. Det är med utgångspunkt från detta resonemang, som jag, herr talman, utan lidelse men efter långvariga försök att nyktert överväga saken stannat på den sidan, där man ansett, att man bör tillämpa den ordning, som hittills rått på detta område.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag föranledes att på nytt begära ordet av herr Engberg. Jag vill, sedan jag även hört herr Rydén, konstatera, att det tycks här gälla att jag upp en viss stämning för utskottets förslag. Herr Engberg talade om avdankade statsråd, och herr Rydén uttalade sin ovilja mot jurister. Med den ställning, dessa talare intaga i denna diskussion, finns ingen anledning för dem att förebrå den andra sidan för att mobilisera känsloskäl.

Det som emellertid föranledde mig att begära ordet ånyo, var herr Engbergs yttrande, att hos skiftande regeringar framträtt en tendens att reservera åt ledamöter av regering eller deras närstående vissa poster i administrationen. Jag anser mig böra inlägga en gensaga mot ett sådant osant påstående. Jag har sedan 1920 suttit i tre av de sex regeringar, vi haft sedan denna tid, och kan med gott samvete försäkra, att inom de regeringar, jag tillhört, har aldrig framträtt någon tendens i nämnt avseende. Jag tror, att man snarare kan konstatera, att det allmänna bruket förr i tiden att skaffa reträttplatser åt stats-

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

råd under senare tider från regeringarnas sida allt mera undvikits. Jag har icke velat låta sådana påståenden, som herr Engbergs, stå oemotsagda i riksdagens protokoll, ty de äro oriktiga.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindman: Herr talman! Jag skall icke upptaga herr Bengtssons i Norup något olyckliga yttrande om å ena sidan avdankade och å den andra dugliga statsråd. Jag behöver inte alls ingå på den frågan, om det skall vara ett statsråd eller icke på denna chefspost. Det hör icke till saken. Men till saken hör i alla fall, och det vill jag säga gentemot den siste ärade talaren, huruvida chefen för medicinalstyrelsen skall vara en läkare eller en administrativ ämbetsman, som väl i regel blir en jurist. Det är sannolikt, att det blir på det sättet. Det är väl ungefär det, man har att välja på i detta fall.

Nu tycker jag, herr talman, att det är ganska beklagligt, att i denna fråga hava en del saker kommit att blandas in, som, om det varit fråga om ett avgörande om tre eller fyra år, icke kommit med. Det är denna fråga om mul- och klövsjukan. Det har uttryckligen sagts i debatten, att vad man är förgad på medicinalstyrelsen för år, att den vidtagit åtgärder, som i detta fall förmenas varit okloka. Jag skulle vilja säga, att den saken borde knappast få spela in i detta fall. Ty ha herrarna, som anmärkt på detta, den ringaste garanti för, att den frågan utvecklats sig på ett annat sätt, om det varit en icke-läkare, som suttit som chef för medicinalstyrelsen? Platt ingen. Jag tycker, att det är tråkigt, att denna sak kommit att spela in.

Å andra sidan vill jag gärna erkänna, att jag för min del icke är den, som anser, att allt som kommer från medicinalstyrelsen är utmärkt bra. Säkert ha vi anmärkningar att göra på dyra byggnader o. s. v. Men dessa anmärkningar drabba även andra statliga myndigheter, särskilt om man tänker på byggnader för folkskolor och seminarier. Alla myndigheter, som bygga, drabbas av den anmärkningen lika mycket som medicinalstyrelsen. Det tycks vara någonting, som det är omöjligt att få bukt med. Men om man skulle vilja göra någon anmärkning mot medicinalstyrelsens sätt att vårda och handhava sina angelägenheter, då finns det ju möjligheter att i riksdagen få fram ett misstroende-votum mot medicinalstyrelsen i den ena eller andra punkten.

Jag tycker, att det i denna fråga icke skall vara avgörande, om medicinalstyrelsens åtgöranden i en viss landsända väckt en viss förtrytelse. Ännu mindre tycker jag, att man bör fästa sig vid de synpunkter, som varit vägledande för herr Olofsson i Digernäs, nämligen om man inlett varmvattens- eller varmluftsvärme i ett lasarett, ty i det fallet måste man komma till den slutsatsen, att man borde ha en byggmästare eller en byggnadsingenjör till chef för medicinalstyrelsen. Den fråga, som herr Olofsson i Digernäs tagit upp, uppvärmningsfrågan, har befunnit sig i ett utvecklingsskede. Man har från varmluft övergått till varmvatten. Jag vill erinra herrarna om att vi sitta i varmluft här i riksdagen. Den saken har väl ingenting att göra med, huruvida chefen för medicinalstyrelsen skall vara läkare eller icke.

Mot herr Hansson i Stockholm vill jag, när han i sitt första anförande uttalade, att regeln i alla fall blir, att till chef tages en läkare, säga: vad vinna då alla de, som anmärkt på medicinalstyrelsens åtgöranden i fråga om mul- och klövsjukan och i fråga om herr Olofssons i Digernäs varmvattensuppvärmning av lasaretten, när det ändå i regel blir en läkare, efter vad de flesta säga? Då kommer det ju ändå att i regel vidtagas sådana åtgärder, som herrarna här förmenat vara oriktiga. Jag vill emellertid påstå, att antaga vi de bestämmelser, som Kungl. Maj:t här vill införa, då kan herr talmannen vara övertygad om att det kommer att bli så, att det i regel icke blir en läkare, som blir chef för medicinalstyrelsen. Så mycken erfarenhet av ut-

vecklingen i fråga om utnämningar av ämbetsmän har jag. Det är åtminstone min uppfattning.

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Jag begärde ordet för att få tillkännagiva min anslutning till herr Hanssons i Stockholm yrkande, som överensstämmer med det beslut, som fattats i första kammaren.

Sedan vill jag försäkra herr Anderson i Råstock, att vi stå alla i tacksamhetsskuld till Sveriges aktade läkarkår, icke minst jag. Men det är en skillnad mellan Sveriges läkarkår och medicinalstyrelsen, när det gäller att handlägga praktiska ting.

Jag fick förebräelse av herr Lindman för att jag framkastat i debatten de svårigheter, som uppstått för den provinst, jag tillhör, på grund av rent opraktiska bestämmelser från medicinalstyrelsens sida. Det gjorde jag för att visa, att man i spetsen för medicinalstyrelsen behöver en administrativ förmåga, som kan leda även arbetet på området i fråga. Men den saken hör till det förflutna. Jag finner nödigt att en administrativ förmåga står i spetsen för medicinalstyrelsen, för att åstadkomma ett bättre samarbete mellan landstingen och medicinalstyrelsen. Medicinalstyrelsen har därvidlag synnerligen stor makt, och svårigheter ha uppstått att genomföra de beslut, som fattats i landstingen, i det att medicinalstyrelsen har med sin formalism och långsamhet vid ärendens handläggning utövat ett rent av förlamande inflytande över landstingens verksamhet och motverkat det intresse, som landstingen hava av att få en förbättrad sjukvård inom länen.

Jag håller därför före, att det är av största vikt, att man får en administrativ förmåga i spetsen för medicinalstyrelsen. Jag kan icke förstå, varför herrarna vilja binda regeringen vid en viss kår, om den utanför kåren kan finna en man, som kan bättre fylla de uppgifter, som ställas på innehavaren av detta ämbete.

Herr talman! Jag ansluter mig till herr Hanssons i Stockholm yrkande.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Endast ett par ord!

Till herr Bengtsson i Norup vill jag säga, att jag inte är utan erfarenhet som landstingsman. Jag har varit med om åtskilligt i denna egenskap sedan år 1910, och jag vill här förklara, att visserligen har det i fråga om samarbetet med medicinalstyrelsen gnisslat litet ibland, men i det stora hela har det varit till belåtenhet, och jag vet, att jag icke säger för mycket.

Sedan ber jag att få göra ett konstaterande. Jag tillät mig rikta några frågor till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet. Men dessa frågor äro obesvarade. Jag har heller icke hört, att någon av dem, som stå på samma sida som herr statsrådet, gjort det ringaste försök att besvara dessa frågor.

Till slut ännu ett ord till herr Bengtsson i Norup. Han yttrade, att småfolket hade krav på att få en duglig man till chef för medicinalstyrelsen. Ja, det må vara sant, att man i spetsen för medicinalväsendet vill hava en duglig man men dock ingen kvacksalvare. Vi vilja ha en chef för medicinalväsendet och *icke* en chef för dess administrativa sida.

Herr **Engberg**: Herr talman! Mina ord, att det varit en tendens hos skiftande regeringar att utnämna avdankade statsråd till sådana här chefsposter, har tolkats av herr Hansson i Stockholm så, att det varit en tendens från de skiftande regeringarnas sida att bereda *sig själva* reträttplatser. Jag har icke uttryckt mig så. Jag tvärtom instämmer med herr Hansson i Stockholm därtinnan, att vad de socialdemokratiska regeringarna beträffar dessa icke för-

Ang. medicinalstyrelsen.
(Forts.)

sökt att sörja för sig själva. Jag vill för övrigt nämna, att för närvarande sitta förutvarande statsråd på chefsposter i lantmäteristyrelsen, riksförsäkringsanstalten, statistiska centralbyrån, kontrollstyrelsen o. s. v. Jag vidhåller alltså min uppfattning om den påtalade tendensen hos de skiftande regeringarna.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Det är endast, för att det icke skall bli någon missuppfattning, som jag begärt ordet för att tillkännagiva, att jag ansluter mig till det yrkande, som framställts av herr Hansson i Stockholm. Det står i full överensstämmelse med det beslut, som första kammaren fattat.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde först propositioner i fråga om utskottets hemställan, nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Johan Bernhard Johansson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Vidare gav herr talmannen beträffande motiveringen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på bifall till det yrkande, som i fråga om motiveringen under överläggningen framstälts av herr Hansson i Stockholm; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Anderson i Råstock, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller det yrkande i fråga om motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 113, som under överläggningen framstälts av herr Hansson i Stockholm, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets motivering i berörda utlåtande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning medelst tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 108 ja och 94 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit det yrkande i fråga om motiveringen, som under överläggningen framstälts av herr Hansson i Stockholm.

§ 15.

Vid härpå skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 11 §§ i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 16.

Slutligen upptogs till behandling första lagutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag, m. m.

*Om fortsatt
giltighet
av lagen ang.
olovlig
befattning med
spritdrycker
och vin m. m.*

Genom en den 16 mars 1928 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 171, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1:o lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag; och

2:o lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej kunnat i oförändrat skick bifallas av riksdagen, måtte för sin del antaga av utskottet framlagda förslag till

1:o lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag; och

2:o lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Det av utskottet under 1:o) framlagda lagförslaget var i nedan angivna delar av följande lydelse:

1 §.

4 mom. Förövas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som en eller flera gånger fällt till straff för enahanda brott eller för brott, som i 5 § sägs, skall till fängelse eller till straffarbete i högst två år dömas. Har införseln skett i allenast ringa omfattning och utan syfte att försälja dryckerna, då må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande och ej föreligger fall, som avses i 1 § 3 mom. i lagen om straff för olovlig varuinförsel, dömas till böter efter vad i 1 mom. här ovan stadgas.

8 §.

3 mom. Besväras farkost, vilken enligt vad i 1 eller 2 mom. stadgas skall vara förverkad, av in-teckning, som sökts efter den 30 juni 1924, och framgår ej av omständigheterna, att innehavaren av in-teckningen saknat kännedom om eller anledning misstänka farkostens användande vid olovlig införsel eller försling av spritdrycker eller vin eller vid olovligt uppehållande av förbindelse mellan fartyg och land, skall domstolen förklara, att panträtten i farkosten skall upphöra, där ej sådant med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt.

Om fortsatt
giltighet
av lagen ang.
olovlig
befattning med
spritdrycker
och vin m. m.
(Forts.)

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *S. Erik Anderson, John O. Karlsson, Bismark och Christenson* i Södertälje, vilka

dels anfört följande:

»I 1 § 4 mom. första stycket spritinförsellagen stadgas nu:

Förövas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som en eller flera gånger fällt till straff för enahanda brott, skall till fängelse eller till straffarbete i högst två år dömas. Har införseln skett i allenast ringa omfattning och äro omständigheterna synnerligen mildrande, må, där ej föreligger fall, som avses i 1 § 3 mom. i lagen om straff för olovlig varuinförsel, dömas till böter efter vad i 1 mom. här ovan stadgas.

Och 8 § 3 mom. första stycket i samma lag lyder för närvarande så:

Besväras farkost, vilken enligt vad i 1 eller 2 mom. stadgas skall vara förverkad, av in-teckning, som sökts efter det denna lag trätt i kraft, och framgår av omständigheterna, att innehavaren av in-teckningen ägt kännedom om eller anledning misstänka farkostens användande vid olovlig införsel eller försling av spritdrycker eller vin eller vid olovligt uppehållande av förbindelse mellan fartyg och land, skall domstolen förklara, att panträten i farkosten skall upphöra, där ej sådant med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt.»;

dels ock — med förklarande att de icke kunnat ansluta sig till utskottets hemställan till de föreslagna ändringarna beträffande dessa stadganden, utan ansett att desamma alltjämt borde hava samma lydelse som nu — hemställt, att nämnda ändringsförslag måtte avslås.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Christenson** i Södertälje: Herr talman! Då jag anslutit mig till en reservation vid detta utskottsbetänkande, skall jag be att få säga några ord.

Det gäller här en förlängning på fem år av 1924 års lag med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin m. m. Alla äro överens om att spritsmuggling är ett svårt samhällsont, som bör bekämpas med alla lovliga medel, även med stränga straff. Men det kan ju hända, att om man driver straffskärpningen allt för långt, man icke vinner det mål, man vill nå, utan snarare motverkar detsamma. Om ett straff blir högre, än vad man kan anse stå i rimlig proportion till brottet eller förseelsen, kan man komma i kollision med det allmänna rättsmedvetandet. Och man får ej straffa en gärning med strängare straff, än det allmänna rättsmedvetandet vill vara med om. Jag skall be att i detta avseende få åberopa, vad en av lagrådets ledamöter har anfört. Han säger: »Detta, att man finner sig icke kunna upprätthålla en lagstiftnings effektivitet utan att tillgripa bestraffningsåtgärder, som ej stå i proportion till de straff, som ansetts tillräckliga i andra jämförbara fall, och utan ständiga straffskärpningar, utgör för mig ett kriterium på att en sådan lagstiftning, åtminstone i viss mån, måste vara inne på oriktiga vägar.»

Nu har det i förslagets 1 §, 4 mom., stadgats straffskärpningar i två avseenden. Dels har såsom iterationsgrund medtagits även förseelse enligt 5 §, som handlar om visst tillhandagaende vid smuggling, och dels har det vid förseelse andra gången fastställts fängelsestraff såsom minimum, om försäljnings-syfte förelegat. Att i varje sådant fall uppställa fängelsestraff såsom minimum tror jag kan vara ägnat att medföra orimliga konsekvenser. Jag vill tuga ett exempel. En person har gjort sig skyldig till förseelse enligt 5 §, därigenom att han har tagit i förvar för en annans räkning en butelj vin, som

varit olovligt införd. Då är han förfallen till straff enligt 5 §. Omständigheterna kunna hava varit mycket förmildrande, och han blir dömd till det lägsta bötesstraff, som kan ifrågakomma. Sedan händer det, kanske årtal efteråt, att han, en besättningsman på en båt, kommer till en hamn, där han tar i land en flaska vin, som tillhör honom själv, och som han tagit med för eget bruk, men som han nu tänker försälja. Han går i land i detta syfte och blir fast. Då kan han icke dömas till lägre straff än fängelse. Jag ifrågasätter, om detta verkligen kan vara riktigt. Jag tror nog, att han kan hava ganska klart för sig, att det icke är tillåtet att försöka sälja den olovligt intagna vinbuteljen. Men jag tror icke, att det kan stå klart för honom, att han därmed begår en så svår handling, att den ovillkorligen skall medföra fängelsestraff. Om man tänker sig, att han stulit denna vinbutelj från en kamrat, så hade han därför antagligen icke blivit dömd svårare än till ett mindre bötesstraff för snatteri. Ja, t. o. m. om han förövat snatteri andra gången, hade han kunnat dömas till böter. Men om han tar sin ägande vinbutelj i land för att sälja den, måste han ovillkorligen dömas till fängelsestraff. Jag ifrågasätter, om ett så strängt straff verkligen är nödvändigt. Spritsmugglingen bör hållas efter med lagens allra strängaste medel. Men om man går allt för långt, kan man, som jag sade i början, motverka lagens syfte.

Nu kanske någon säger, att, om man vill bibehålla möjligheten att vid mildrande omständigheter i sådant fall, som jag omnämnt, döma till böter, så kanske man icke kan så effektivt bekämpa spritsmugglingen. Men jag kan icke inse, att det inverkar på saken en enda smul, därför att de verkliga spritsmugglarna kommer man åt precis lika bra. Det ankommer ju på rätten att avgöra, huruvida det föreligger synnerligen förmildrande omständigheter. Och endast om detta är fallet, kan domstolen döma till böter. Men jag är alldeles säker på, att alla våra domstolar äro mycket angelägna om att på det allra kraftigaste hålla efter spritsmugglarna. Man vill kanske invända, att sådana fall, som jag åberopat, kunna sägas vara konstruerade. Men då man kan tänka sig sådana fall föreligga, så bör det också finnas en möjlighet för domstolen att behandla dem så, som de förtjäna.

Vidare hava reservanterna påkallat en ändring i förslaget beträffande 8 §. Denna paragraf avser, att en inteckning i ett mindre fartyg, under 250 ton, kan bli förverkad, om ägaren till inteckningen kan antagas hava haft kännedom om eller anledning misstänka, att fartyget är avsett att användas till spritsmuggling. Vi hava hittills haft en sådan bestämmelse, att inteckningshavaren kan förlora sin panträtt, om det av omständigheterna framgår, att han »ägt kännedom om eller anledning misstänka farkostens användande vid olovlig införsel» etc. Nu är detta ändrat därhän, att han förlorar eller kan förlora sin inteckningsrätt, ifall det av omständigheterna *ej* framgår, att han *saknat* kännedom om eller anledning misstänka farkostens användande för smuggling. Bevisbördan är sålunda här alldeles omkastad. Det gäller ju enligt vanliga regler, att det är åklagaren, som skall bevisa svarandens skuld. Här är det svaranden, som skall bevisa, att han är oskyldig. Och det kan givetvis erbjuda mycket stora svårigheter för honom, även om han i verkligheten är aldrig så oskyldig. Jag tror icke, att det kan vara lämpligt, även om det är fråga om en lag, som gäller en kort tid och är av provisorisk natur, att däri intaga en princip, som är främmande för annan lagstiftning.

Den ändring, som här är föreslagen, kommer att få mycket stor betydelse för alla ägare till sådana mindre fartyg, varom här är fråga. De komma att få synnerligen stora svårigheter att få sina inteckningar placerade, om en inteckningshavare skall utsätta sig för en sådan risk, som här föreligger, nämligen att, även om han vet med sig att han är alldeles fri från att misstänka, att fartyget användes till smuggling, förlora sin inteckningsrätt. Sveriges

*Om fortsatt
gillighet
av lagen ang.
olovlig
befattning med
spritdrycker
och vin m. m.
(Forts.)*

Om fortsatt
giltighet
av lagen ang.
olovlig
befattning med
spritdrycker
och vin m. m.

(Forts.)

segelfartygsförening har kommit in till första lagutskottet med en skrivelse, däri den framför sina synnerligen stora bekymmer i anledning av detta förslag. Man säger, att det genom denna lagbestämmelse blir omöjligt för fartygsägarna att skaffa lån, och det kan på grund härav bli omöjligt för dem att vidtaga åtgärder för reparationer och modernisering av segelfartygen, och för den motorisering av desamma, som blivit allt vanligare, o. s. v. Och föreningen har på det allra livligaste framhållit, att denna bestämmelse skulle vara nästan ett dråpslag för ägare av mindre fartyg.

Jag skall icke längre uppehålla kammaren, då tiden nu är långt framskriden, utan skall inskränka mig till att yrka bifall till reservationen.

Herr **Jansson** i Edsbäcken: Herr talman! Jag skall icke tillåta mig upptaga kammarens tid med något längre anförande. Jag skall helt enkelt endast be att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag påpekar emellertid, att samtliga ledamöter i utskottet från denna kammare hava varit ense därom utom den reservant, som nu haft ordet. Från första kammaren har det däremot varit flera reservanter, men första kammaren har dock i alla fall tagit utskottets förslag, och jag förmodar, att denna kammare kommer att göra det även utan votering.

Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag skall icke heller upptaga kammarens tid i onödan, men jag anser mig hava anledning att säga några ord i denna fråga.

I § 8 mom. 3 har man förordat en formulering, som enligt min mening kan medföra betänkliga konsekvenser. För närvarande är det stadgat, att en in-teckning förverkas, därest in-teckningshavaren har varit medveten om att smuggling ägt rum från det fartyg, i vilket han har in-teckningen. Man vill här införa en ändring därhän, att in-teckningen skall kunna anses förverkad, därest det icke av omständigheterna visar sig, att in-teckningshavaren saknat kännedom om att smuggling ägt rum från fartyget, m. a. o. man vill nu överflytta bevisbördan från åklagaren till in-teckningshavaren.

Vår svenska segelsjöfart äger numera rum huvudsakligast på Östersjön och med mindre segelfartyg, som till stor del numera äro föråldrade. Man står inför nödvändigheten att fullkomligt nybygga denna flotta och modernisera den, för att hela denna näring skall kunna bestå i konkurrensen med utlandet. När det då gäller att skaffa det nödvändiga kapitalet för dessa nybyggnader, ligger in-teckningsvägen närmast till hands, men om man skärper bestämmelserna i den riktning, som här ifrågasatts, kommer följdén tvivelsutan att bli den, att många människor, som under nuvarande förhållanden anse sig kunna riskera sina pengar på att placera dem i in-teckningar i fartyg, icke längre våga göra detta inför utsikten att eventuellt behöva stå och bevisa sin oskuld, därest smuggling har ägt rum ombord på fartyget.

Man avser ju här naturligtvis att måtta ett slag mot spritsmugglingen, men jag befarar, att det i praktiken i stället kommer att bli ett dråpslag mot denna mindre segelsjöfart, som för närvarande ger bröd åt en talrik klass av mindre självägare och som dessutom fostrar utmärkt sjöfolk för den större handelssjöfarten. Följdén kan sålunda lätt bli den, att alla våra mindre kusttradare komma att ersättas av utländska, och att sålunda nettovinsten på alla frakter i svensk inre sjöfart hamnar i utländska fickor i stället för i våra egna, samt därjämte att många av våra unga sjömän icke få den möjlighet till arbete, som de annars skulle fått, utan komma att söka sig ut och taga hyra i främmande nationers handelsmariner.

Jag håller före, att man här står i begrepp att kasta ut barnet med badvattnet, och då jag finner konsekvenserna så pass betänkliga, tvekar jag icke att ansluta mig till det yrkande, som nyss förut under denna överläggning gjorts av herr Christenson i Södertälje.

*Om fortsatt
giltighet
av lagen ang.
olovlig
befattning med
spritdrycker
och vin m. m.*

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Lyberg**: Herr talman! I anledning av vad som anfördes av den siste ärade talaren anser jag mig böra yttra ett par ord.

Hans inlägg rörde uteslutande, om jag fattade honom rätt, åttonde paragrafen, som stadgar, att en inteckningshavare kan gå förlustig sin inteckningsrätt för den händelse farkosten, vari inteckningen meddelats, förklaras förverkad. Jag vill då erinra om, att denna kammare år 1924 med, om jag inte missminner mig, mycket stor majoritet antog en bestämmelse i detta hänseende, som gick avsevärt längre än den som nu är ifrågasatt av Kungl. Maj:t, under det att första kammaren intog den motsatta ståndpunkten, varefter sedermera efter sammanjämkning antogs den bestämmelse, som vi nu hava. Vidare må erinras, att bestämmelsen i det kungl. förslaget icke är så kategorisk som den bestämmelse, som sålunda antogs 1924 av denna kammare. Lagförslaget innefattar, liksom 1924 års beslut i denna kammare, att påföljd icke skall inträda, där sådant »med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt». Men därjämte innehåller nu det kungl. förslaget en bestämmelse som säger, att påföljd skall inträda endast för det fall att av omständigheterna ej framgår, att innehavaren av inteckningen saknat kännedom eller anledning misstänka smuggeltrafik. Genom denna senare bestämmelse har sålunda beretts ytterligare en möjlighet för inteckningshavaren att undgå ifrågavarande påföljd.

Väl är det sant, att därigenom har man lagt bevisskyldigheten på inteckningshavaren. Men jag vill framhålla, att det givetvis är betydligt lättare att framföra omständigheter, som ange, att man själv icke har haft kännedom om ett visst förhållande, än att påvisa, att en annan person har haft en sådan kännedom, i all synnerhet om denne andre person, den eventuellt fingerade inteckningshavaren, är bosatt utom rikets gränser. Det är ett nödvång, som föranlett, att man på detta sätt ifrågasatt en omkastning av bevisskyldigheten.

Jag tror, att det icke är så farligt med hänsyn till de två av mig omnämnda reservationerna för tillämpning av påföljdsbestämmelsen, och att särskilt med hänsyn till den försiktighet, varmed domstolarna tillämpa dylika bestämmelser, riktade mot tredje man, det icke är någon fara för den *lojala* kreditgivningen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositionen dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Christenson i Södertälje begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

(Forts.)

*Om fortsatt
gillighet
av lagen ang.
olovlig
befattning med
spritdrycker
och vin m. m.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsyningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 17.

Herr talmannen tillkännagav, att enligt överenskommelse mellan talmännen bestämts, att gemensamma omröstningar komme att äga rum onsdagen den 16 i denna månad angående de voteringspropositioner, som då vore av kamrarna godkända.

§ 18.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9 A, i anledning av dels vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar dels ock åtskilliga beträffande samma huvudtitel väckta motioner;

nr 171, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande vägsyn;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående garanti för lån, avsedda att upptagas av vissa flottningföreningar;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av kronoegendomarna $\frac{1}{2}$ mantal Broby nr 1 och $\frac{2}{3}$ mantal Kvarnberga nr 1 i Åkers socken av Södermanlands län m. m.;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av den till kronoegendomen Gudhem nr 1—9 med Holmäng nr 1 Hulegård i Gudhems socken av Skaraborgs län hörande utgården Knype;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronans andelar i den till vissa soldatrotar i Hedens by i Överluleå socken hörande soldatjorden;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett till Flyinge kungsgård i Malmöhus län hörande jordområde;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överlåtelse till staten av viss fastighet för anordnande av en station för fiskeribiologiska undersökningar m. m.;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vid utmarksdelningen å Öland för allmänt behov avsatta områden;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 och 19 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående undersökning rörande reglering av vissa delar av Lyckebyån;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd i anledning av skador till följd av Vänerns översvämning;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av vissa områden av kronoegendomen Ribbingelund nr 2 i Södermanlands län;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

ställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare i vad rör jordbruksärenden;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrade grunder för försäljning av vissa Växjö hospital tillhöriga markområden;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och staden Eslöv;

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under vattenfallsstyrelsens förvaltning ställda fastigheter; och

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en tomt jämte byggnader i Hälsingborg.

§ 19.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlöningsanslag under riksstatens fjärde huvudtitel m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning i fråga om anslaget till befrämjande av den andliga vården vid armen;

nr 116, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag till sjöförsvaret.

nr 117, i anledning av vissa framställningar rörande anslag till flygvapnet;

nr 118, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående landsarkiv för Norrland m. m. dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för lantmäterikontor för Jämtlands län ävensom två i anledning av förstnämnda proposition väckta motioner;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärd för främjande av sparsamhet bland skolungdomen jämte en i ämnet väckt motion;

nr 120, i anledning av väckta motioner om anslag till upprättande av en regionplan för Stockholm och dess omgivningar; och

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för uppförande för telegrafverkets räkning av stationsbyggnad i Malmö;

andra lagutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av väckt motion angående lagstadgad rätt för yrkesmusiker att åtnjuta vissa fridagar;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om galtbesiktningstvång jämte i ämnet väckta motioner;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående visst tillägg till förordningen den 29 juni 1917 angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen m. m.; och

nr 56, i anledning av väckta motioner om försäljning av viss lägenhet från kronoegendomen Skenäs kungsgård nr 1 i Östra Husby socken; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckta motioner angående utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge m. m.

§ 20.

Justerades protokollsutdrag.

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 33.

§ 21.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

fru <i>Hegardt</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 10 maj,
herr <i>Englund</i>	» 4 » » » 10 »
» <i>Aronson</i>	» 6 » » » 10 »
» <i>Jansson</i> i Falun	» 2 » » » 10 »
» <i>Ödström</i>	» 4 » » » 11 »
» <i>Olsson</i> i Högby	» 3 » » » 10 » och
» <i>Olsson</i> i Gävle	» 2 » » » 10 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 11 maj.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 4 och den 5 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 114—121, andra lagutskottets utlåtande nr 34, jordbruksutskottets utlåtanden nr 54—56 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 10.

§ 3.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att bland två gånger bordlagda ärenden vid morgondagens plenum må sist uppföras bankoutskottets memorial nr 43 och att andra lagutskottets utlåtande nr 34, jordbruksutskottets utlåtanden nr 54, 55 och 56 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 10 må uppföras i nämnd ordning närmast före statsutskottets utlåtande nr 114.

Denna hemställan bifölls.

§ 4.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för fortsatt uppehållande av Dalautredningens verksamhet;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av viss fastighet för Strängnäs hospitals räkning;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till statskontoret; och

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maldrycker m. m.; samt

från första lagutskottet:

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m.;

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 11 §§ i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift; och

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befatning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag m. m.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 3 och 9 riksdagsordningen, dels ock väckta motioner angående ändrad lydelse av sistnämnda paragraf;

nr 26, i anledning av väckta motioner om sänkning av de för rösträtt vid allmänna val föreskrivna åldersgränser;

nr 27, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser beträffande fullgjord skatteplikt såsom villkor för rösträtt; och

nr 28, i anledning av väckt motion om borttagande av bostadsbandet i fråga om valbarhet till riksdagens andra kammare;

första lagutskottets memorial, nr 39, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arv m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av väckt motion angående ytterligare statsbidrag till Kilaåns regleringsföretag;

nr 58, i anledning av väckta motioner om anslag till upprensning av kanalerna i Mästermyr i Gotlands län;

nr 59, i anledning av väckta motioner om statslån till Hornborgasjöns sänkningsförening;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av mark för bosättning åt lappar m. m. jämte en i ärendet väckt motion;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsgaranti för centralkassornas för jordbrukskredit förbindelser;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1928—1929 till lantbruksstyrelsen och stuteriöverstyrelsen;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av vissa från kraftledningslånefonden beviljade lån m. m.;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss förlängning av den räntefria tiden beträffande lån från odlingslånefonden till Dragsängarnas invallningsföretag;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av vissa från lånefonden för mindre linberedningsanstalter beviljade lån m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 66, i anledning av väckt motion om åvägabringande av ändring i kontrakten med vissa innehavare av kolonat å kronoparkerna i Norrland och Dalarna;

nr 67, i anledning av väckta motioner om tillämpning av den allmänna arrendelagens grundsatser vid utarrendering av kronojord m. m.;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 210 angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 69, i anledning av väckt motion angående försäljning av Hvitfeldtska stipendieinrättningen tillhörande fastigheter; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Uppsala stad.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Thore</i>	under den 12 maj,
» <i>Höglund</i>	» 3 dagar fr. o. m. den 12 maj och
» <i>Herou</i>	» 8 » » » 12 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.42 e. m.

In fidem
Per Cronvall.